MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Corts Catalanes, 589 - Tel. 11430 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VI. Núm. 262 - Barcelona, dijous, 8 febrer de 1934

publica avui un número de dotze pàgines.

Els cinc anys de MIRADOR

El dia 29 de gener va fer cinc anys que sortí el primer número de MIRADOR. Durant aquests cinc anys hem anat registrant en les nostres pàgines els fets més sortints, no sols de la vida catalana, sinó també de la vida espanyola i internacional, i això en els diversos aspectes de política, literatura, art, teatre, cinema, etc. I hem de confessar que ara, al cap de cinc anys, quan mirem tota la col·lecció de MIRADOR, n'estem orgullosos. Per les nostres pàgines han desfilat les principals firmes de Catalunya i algunes d'estrangeres, i la diversitat de temes tractats fa que, a través de les nostres pàgines, es pugui seguir tota la vida d'aquests cinc anys, en el transcurs dels quals tants esdeveniments s'han succeït que bé pot dir-se que el món s'ha transformat en tots els seus aspectes.

Pel que respecta a Catalunya, aquests anys han estat decisius en la seva història. La caiguda de la monarquia i la proclamació de la República han donat a Catalunya el començament de les seves llibertats per tots tan anhelades. Però la passió de la lluita política per a obtenir-les i en el moment d'ésser concedides, han fet una mica difícil la nostra tasca de comentaristes, en la qual hem volgut guardar sempre un punt de vista nacional, per sobre dels partits.

En els primers anys de MIRADOR, la nostra posició es pot dir que era del gust de tots els catalans. Però es pot dir el mateix després? Es evident que el nombre de lectors ha anat augmentant constantment, però malgrat això, gosaríem afirmar que durant el govern Berenguer i la República, la nostra posició ens ha eliminat amics a la dreta i a l'esquerra.

L'interès de Catalunya reclamava la proclamació de la República, com ara reclama la seva consolidació. Això ha fet que donessim, per sobre de tot, el més fort ajut a les esquerres, única solució per a l'autonomia de Catalunya. Però a dintre casa era necessari un govern que governés per a tots els catalans, i això ha fet que algunes vegades ens mostréssim contra el partit governant, entenent que no responia a aquesta necessitat.

Ara, però, en rellegir els nostres comentaris, no ens en penedim. Potser alguna vegada ens hem equivocat. Però tenim la satisfacció de dir que mai no ens ha guiat un interès personal o de partit. Hem dit coses desagradables a dreta i a esquerra. Es veritat que així mateix d'equitatius hem estat en la lloança quan l'hem cregut merescuda. Però si hem dit coses desagradables, quantes n'hem callades també, prescindint de les baralles del moment i amb els ulls fits en l'esdevenidor! Quantes vegades ens hem sentit lligats pels interessos superiors de Catalunya, i hem fet un comentari gris, preferint-lo a la brillantor d'una crítica que podia desorientar els lectors!

Es gràcies a això que ara, en rellegir els nostres comentaris, hi veiem una orientació i una continuïtat de pensament que pocs diaris podrien reivindicar.

I és que sempre hem tingut com a norma escriure els comentaris com si haguessin d'exercir una influència notable en la vida del país. I és evident que moltes vegades no es poden trencar massa vidres que després s'han de tornar afegir curosament, i que més val deixar passar per alt coses secundàries per a conservar les principals.

Només les institucions democràtiques poden assegurar la normal evolució del nostre país. Per això les considerem primordials i creiem que és essencial de conservar-les. El Parlament de Catalunya ha d'ésser el gresol on vagin a parar totes les visions particulars sobre els problemes plantejats, perquè del lliure joc d'idees en surti l'actuació que més convingui al país. Només amb aquest principi com a base podem comentar les diverses tendències en pugna.

De tots els matisos d'opinió en pot sortir una força per a Catalunya, i cap no és menyspreable. Però precisament per això és imprescindible que aquests matisos puguin expressar-se lliurement.

* * *

A part de les qüestions catalanes i de la República en general, hem dedicat especial atenció als afers internacionals. I el mateix que hem dit del Parlament pel que respecta a Catalunya podem dir de la S. de les N. en l'ordre internacional. El món no està estabilitzat ni pretenem que es pugui estabilitzar pel sol fet de reunir-se els diferents Estats en una Assemblea. Però és evident que cal un organisme que asseguri la normal evolució producte de la lluita entre diverses concepcions nacionals. I en aquest organisme hi han de tenir especial interès totes aquelles nacions que sense potents armaments vulguin que llur personalitat sigui respectada. Com en l'ordre interior dels països, hi ha avui dia un fort corrent absolutista en el món internacional. Algunes nacions més s'estimen imposar-se per mitjans bèllics que no pas en una lluita d'idees, al mateix temps que altres, tement aquesta igualtat que pot oferir l'organisme ginebri, intenten desesperadament conservar llurs privilegis entorpint el funcionament del Parlament internacional. La lluita entre la mentalitat absolutista i la liberal bat el seu ple. La nostra posició, en aquest punt, només podia ésser la que hem adoptat.

De MIRADOR estant hem anat seguint pas a pas l'evolució dels problemes internacionals, però entenem que només partint de la base d'una Societat de Nacions es poden estudiar amb tota llibertat les diverses tendències en pugna per a veure a quin camp es troba la raó i quin és més favorable al progrés del món.

* * *

Aquestes idees generals que acabem d'exposar poden trasplantar-se del camp polític a les altres activitats que ha comentat MIRADOR en aquests cinc anys. MIRADOR és obert a totes les tendències i a totes les novetats que l'esforç quotidià dels homes porta al mercat de les idees. Però no es dóna, lligat de peus i mans, a cap.

En la lluita d'idees i doctrines, la humanitat va fent el seu camí, i el més important és destriar en cadascuna d'elles el que és accidental i respon a un gust del moment i el que és etern i marca la línia del major coneixement humà. Molts són els que han escrit a MIRADOR i cadascú hi ha dut la seva visió personal. Però hem procurat prescindir sempre dels que per una visió exclusivista voldrien prescindir d'aquesta natural evolució i imposar llur concepte en forma totalitària com si ja haguessin arribat al capdamunt, i amb l'aplicació de llur programa la humanitat, o un sector de l'activitat humana, hagués acomplert el seu fi.

Des que el món és món, els homes es preocupen de trobar la fórmula que ha de fer la felicitat humana, i no obstant, aquesta recepta no s'ha trobat perquè la humanitat, com a cosa viva, rebutja tota fórmula que l'enquadri en uns límits determinats i cerca sempre per on escapar-se i continuar la seva creixença i el seu desenrotllament. I el que més ens interessa és seguir aquest desenrotllament, en el qual cooperen tants elements bons o dolents que en el transcurs del temps s'assimilen o es rebutgen.

* * *

Aquesta és la tasca que s'ha imposat MIRADOR i que durant cinc anys ha pogut portar a cap de la millor manera possible, gràcies a la col·laboració de prestigiosos signatures que han volgut honorar les nostres pàgines. I no cal dir que pensem continuar pel mateix camí. Tots tenim el deure d'aportar la nostra contribució a la formació espiritual de Catalunya, perquè Catalunya tota pugui aportar la seva contribució a la formació espirtual del món. Per la nostra part, aquesta contribució no mancarà, amb l'esperança que entre tots elevarem Catalunya a la categoria que per la seva història i pels seus homes es mereix.

Disposats sempre a sumar el nostre esforç a tota feina útil, hem trobat, cal dir-ho, encoratjaments i col·laboracions, perquè no ens movia mai un interès mesquí ni obeïem un criteri resclosit.

La llarga llista de col·laboradors que publiquem en un altre lloc d'aquest mateix número, i les diferents modalitats de pensament representades pels noms que la integren, són la prova més evident del que diem.

Com a línia general, hem entès que no es podia negar l'exposició de cap idea des de MIRADOR, que no es podia excloure cap nom. Tot hi podia ésser dit, mentre qui ho digués fruís per a dir-ho de l'autoritat que dóna saber conservar un cert to i exposar les pròpies idees dintre els límits que imposa la convivència social. No s'estranyi doncs ningú de les conjuncions heterogènies que es troben en aquella llista. i que seguiran trobant-se, evitant però de caure en el confusionisme.

Tant com ens ha interessat sempre de publicar tot allò que valgués la pena, fos qui fos que ho hagués fet, ens ha interessat també d'evitar l'estridència gratuita, els rampells per genials que fossin, les truculències en tots els ordres. En una terra on es rellisca fàcilment en la poca-solta o en l'agressió desconsiderada, no ha estat pas aquesta la tasca que ens ha exigit menys control i menys inflexibilitat. Creiem que els nostres lectors i amics hauran pogut apreciar el rendiment d'aquesta tasca, que s'ha traduït en un nivell constant del to del nostre setmanari.

I ara, fet aquest ràpid examen de consciència de cinc anys de treball ininterromput, satisfets de la nostra tasca — més que per altra cosa, per l'aprovació que ha merescut de les persones solvents —, limitem-nos senzillament a comprometre'ns a seguir sense decaure la direcció empresa, sense desertar d'aquest lloc que, humil i tot, el considerem un lloc d'honor perquè hi servim els alts interessos de Catalunya.

MIRADOR INDISCRET

Homenatges?

Joaquim Mir somreia per sota el nas i oferia aquesta flor d'escepticisme als amics que anaven a estrènyer-li la mà a la Sala Parés:

—Homenatges, homenatges!... No hi creieu pas massa. Tot el que no sigui cobrar cinc pessetes a cada visitant de l'exposició...

I tot exclamant això — oh paradoxa! — us oferia generosament una petaca de tabac, ben oberta.

Un gra massa

Quan algun amic del gran paisatgista, abans d'entrar a visitar l'exposició, cuitava a testimoniar-li el seu fervor admiratiu, Mir l'agafava amicalment pel braç i l'advertia:

—Em vols creure a mi? No hi entris. Quedaràs embafat de pintura per tota la vida.

L'admirador anònim

El mateix Mir se'n feia creus i no ho acabava de veure clar. Qui diantre era aquell home que li estirava les solapes joiosament, amb un desig de sadollar-se de companyonia que predisposava a les suposicions més caricaturesques?

L'anònim admirador que amb tanta vivacitat es prodigava, finalment es va creure obligat a fer la pròpia presentació:

—Que no em recordes, Quimet? Jo sóc aquell que t'afaitava!

No cal dir que d'entre la barba d'En Mir sortí una sorollosa riallada.

Estructurem, estructurem

El dia 12 del mes passat, el *Butlletí oficial de la Generalitat*, publicava el següent decret:

«A fi de procedir a l'estructuració i reorganització dels Serveis del Departament d'Agricultura i Economia, i per tal de donar tota l'amplitud que requereixen els problemes econòmics suara plantejats en virtud dels recents traspasos de serveis, ampliant les atribucions i competències de l'esmentat Departament,

»A proposta del Conseller d'Agricultura i Economia, i d'acord amb el Consell Executiu,

»Decreto:

»El Departament d'Agricultura i Economia es denominarà en endavant d'Economia i Agricultura.

»Barcelona, 8 de gener del 1934.»

Posats a estructurar, reorganitzar i donar tota l'amplitud que requereixen els problemes, etc., etc., proposem que es completi l'anterior decret amb un altre que acabi així:

«El Conseller d'Economia i Agricultura, Joan Comorera i Soler, es denominarà en endavant, Joan Soler i Comorera.»

Crítica

La notable col·lecció Albareda està disseminada per l'hotel que l'esmentat col·leccionista posseeix. En un dels menjadors de la casa, ocupant un gran pany de paret, hi ha una tela gegantina deguda als pinzells i als tubs de Grau-Sala.

Uns turistes que hi estaven dinant observaven la gran quantitat de bona pintura allí existent. Una senyora que formava part de l'expedició, contemplant l'obra grau-saliana, digué:

—*Hélas! Un tableau fait par la dame du patron!*

Els bons consells

Aquests darrers dies ha ingressat soci a l'Ateneu Barcelonès — el centre intellectual més putrefactament burgès que hi ha a Barcelona, com repeteixen tots els aprenents de Diego Ruiz que corren per ací —, l'adolescent i ja fermíssim comunista del B. O. C., Baptista Xuriguera.

Hom, en veure la sollicitud de soci cuità a veure Fermí Vergés.

—Compte, Vergés, compte! D'aquí pocs dies et trobaràs a cada moment davant el teu detractor d'*Adelante*.

—Sí, ja em penso per què s'ha fet soci... Es que finalment, escoltant els meus consells, s'ha decidit a llegir *El Capital*. Com que al Bloc no tenen encara l'obra cabdal de Marx, íntegra, a la seva biblioteca! — diuen que féu per tota resposta el jove redactor de *La Publicitat*.

Literatura blanca

La Federació Catalana de Societats de Teatre Amateur, en el concurs d'obres teatrals que suara ha celebrat, va donar el primer premi a l'obra *La mecanògrafa, màrtir*, de Lluís Capdevila.

Josep Maria Folch i Torres fou del jurat qualificador d'aquest concurs. Quan va saber que l'obra distingida corresponia al monocular autor de *Memòries d'un llit de matrimoni*, va dir:

—Diuen que les meves obres són de color rosa, però jo mai no he vist res tan aigualit com aquest primer premi. No us haig de dir més sinó que l'he votada per ésser jo mateix fidel amb el meu esperit.

Una mena de benaurança

En aquest mateix concurs el jurat va distingir fins a vuit obres, ultra la del primer premi.

Una d'aquestes obres distingides, *Gent d'estrop*, correspongué a l'autor badaloní Ramon Morros Ribalta. Aquest, un virtuós pare de família, la vigília de saber-se el fall, deia a uns seus amics tot prenent cafè:

—Ja em donaria per molt content que els senyors del jurat em donessin només una menció honorífica. En aquest cas, he promès portar un tortell a cada una de les meves nenes...

El dia que es féu públic el veredicte, el goig va ésser complet dins la llar de l'autor de *Gent d'estrop*.

Enigma

El Partit Nacionalista Català era l'únic partit separatista definit que es va presentar a la darrera lluita electoral. I el resultat de vots fou inferior al de la fracció social més extremista que es presentà.

Així, doncs, les Joventuts d'Estat Català que tenen l'estel solitari a la bandera, qui van votar? I el Partit Català Proletari, els sedients separatistes comunitzants? I els de Nosaltres Sols? I els de Palestra?

Un dels de la colla que acabdilla Cardona, deia:

—Els de Nosaltres Sols ho som tant, de separatistes, que àdhuc som gelosos que els nostres sufragis, amb eleccions o sense, siguin només per a nosaltres sols.

Sempre hi ha un pitjor

Molts amics nostres han rebut la visita d'un poeta que fa circular el següent prospecte, que reproduïm variant només la disposició tipogràfica:

«BIBLIOTECA MORELL. — Consta actualmente esta hermosa colección de 6 tomos, conteniendo en junto 18.000 versos rítmicos octosílabos con «ictus» en las impares.

»Correctísimo lenguaje metafórico. Ni una falsa comparación, ni una figura inexacta, ni un ripio, ni una estrofa con rima asonantada; todos son correctos versos consonantes.

»A pesar de reunir condiciones tan excepcionales se ha fijado el módico precio de 25 pesetas la colección completa. Tomo suelto 5 pesetas.

»Títulos de los volúmenes publicados y de los que hay en prensa: «El nuevo rico», poema dramático, en verso (próximo a agotarse); «El contraste de la vida», íd., íd., (íd); «Los monjes de San Martín», íd., íd., (íd.); «Lluvia de perlas», íd., íd., (en prensa); «Premio y castigo», íd., íd., (íd.); «El monstruo», íd., íd., (íd.).

»En preparación dos poemas que, juntos con uno de los que figuran en la lista anterior, formarán trilogía incomparable.

»Nota. — Suprimidas las escenas y repetición de nombres, estos hermosos poemas dramáticos, resultan ser modernísimas novelas que retratan a lo vivo las costumbres de los tiempos actuales con ameno estilo, sincera filosofía, concisión y elegancia.»

Ja cal que s'afanyi l'Esclasans, si vol guanyar l'avantatge que li porta aquest altre versaire.

(c) Ministerio de Cultura 2006

DIUMENGE FARA VINT-I-QUATRE ANYS

Els vols de Mamet a l'hipòdrom de Can Tunis

Diumenge que ve ha de tenir lloc una festa d'aviació commemorant els vint-i-quatre anys del primer vol efectuat a Barcelona i en terres hispàniques pel pilot francès Mamet, el qual s'elevà a l'hipòdrom de Can Tunis el divendres 11 de febrer de 1910 (trentasetè aniversari de la proclamació de la Primera República).

Aquella exhibició fou organitzada per l'Associació de Locomoció Aèria, amb la cooperació de la Reial Societat de Caçadors, la Societat Colombòfila de Barcelona, el Club Deportiu i altres entitats esportives.

Lucien Mamet en el seu primer vol a Barcelona (11 de febrer de 1910). — L'aparell Blériot de Mamet abans d'empendre el vol

L'esmentada Associació, que publicà una *Revista de Locomoción Aérea*, s'havia constituït en una reunió celebrada a l'Ateneu el dia 24 de desembre de 1908, sota la presidència del catedràtic honorari de la Facultat de Ciències de Barcelona, Federico Pérez de Nucros. La junta directiva que es nomenà per unanimitat, era presidida pel director de l'Observatori Fabra, Comas i Solà; hi figurava també Joan Sardà i Ballester, que durant molt de temps publicà una bella revista: *Aviación*. Aquests senyors i alguns més formaren, en 3 de febrer de 1910, el comitè organitzador de les festes d'aviació que havien d'ésser les primeres a tota la península. Després d'aquestes festes, la junta de l'A. L. A. nomenà una mena de comitè directiu de l'Escola d'Aviació, i entre els noms dels vocals d'aquest comitè hi ha el de l'actual alcalde de Barcelona, Carles Pi i Sunyer.

El nom de l'esmentada Associació, reduït a les inicials, resultava A. L. A., que no es pot negar que era ben adequat. L'A. L. A. gestionà de llogar l'hipòdrom a uns aristòcrates que el tenien arrendat, amb la intenció, més endavant, de convertir-lo en aeròdrom. Però encara que els arrendataris, en aquella època, no feien servir l'hipòdrom per a res, no donaren pas cap mena de facilitats als de l'A. L. A. Tants entrebancs trobaren aquests, que els tractes van estar a punt d'ésser deixats córrer. Però un diputat de la Lliga, que les eleccions havien ensenyat de viure, donà un bon consell als esportius:

—Doneu als arrendataris un passi per a la festa, i tot s'aplanarà.

I efectivament, aquells senyors, la majoria dels quals tenien auto i pagaven un pis al carrer d'Aribau — sovint perquè, com deia Francesc Pujols, un altre se n'aprofités quan ells no hi eren —, es van avenir a llogar l'hipòdrom.

L'aparell en el qual volà Mamet era un Blériot, tipus Canal de la Mànega, equipat amb un motor Anzani, tres cilindres, 25-30 CV. i hèlix integral Chauvière. Aquest aparell era propietat d'un senyor uruguaià, Manuel García Cames.

Els primers vols, els del dia 11, foren fets a títol de prova i davant de molt poca, però escollida — vostès diran! — concurrència. El pilot francès es va elevar tres metres, recorrent vint-i-cinc metres en deu segons. Després es va engegar una altra vegada en un vol de tres minuts, en el qual, segons el *Diario de Barcelona*, que tenim a la vista, «*se remontó a una altura que aproximadamente sería la de dos casas de cuatro pisos*», i segons un altre cronista contemporani, s'alçà a quaranta o cinquanta metres i recorregué uns dos quilòmetres.

Realitzades aquestes dues performances, hom va beure una mica de xampany, brindant per l'aviació, per Espanya, per França i per l'Uruguai.

Arribà el dia 13, diumenge, en el qual havia de tenir lloc l'exhibició pública, que havia despertat una enorme expectació. La carretera de Can Tunis anava tan plena com el Passeig de Gràcia en dia de rua. Autos, landós, victòries, factons, xarrets i tartanes l'omplien. Però allò no era una carretera ni res que s'hi assemblés. Els sots eren incomptables i profunds, la pols tenia un gruix insospitat. Molts cotxes es quedaren, a l'anada o a la tornada, avariats pel mal estat del camí.

Els tramvies del Cementiri Nou resultaven insuficients. Segons els diaris de l'època, només pogueren prestar servei — la línia no és de doble via — nou combois de dos cotxes, de quaranta passatgers cada un. La gent de bona fe que esperaven el tramvia a la Rambla, ja el veien arribar ple de passatgers que l'havien pres per assalt al carrer Nou o al Paral·lel. Però encara n'hi havia que podien enfilar-s'hi, penjats d'una manera inversemblant. També molts tramvies s'hagueren de quedar pel camí.

I, finalment, els que no tenien cotxe on ficar-se, o no eren prou atrevits per anar penjats d'un tramvia, anaren a peu per la via del tren.

Tots, els que hi anaven a peu i els que s'hi traslladaren a cavall, suportaren heroicament les molèsties del viatge, agreujades per la pudor que emanava de la gran claveguera col·lectora en construcció, la qual, abans de desembocar al mar, s'estancava en els sorrals de Can Tunis.

L'hipòdrom presentava l'aspecte de les grans solemnitats, com es diu en estil de gasetilla. Hi havia el tot Barcelona de l'època, el que anomenaven els diaris i l'altre. El Cementiri Nou i Montjuïc eren igualment plens de gent. Els camps dels voltants de l'hipòdrom quedaren com si hi haguessin passat Atila i els seus homes.

A la *pelouse*, despertava tanta expectació l'aparició esperada del Blériot sobre el cel de Barcelona, com la reaparició, en el cel de la galanteria, de la Fabreguetes, de la qual es deia que havia estat la institutriu d'amor de tota una generació. I, naturalment, no hi faltaven tampoc les seves més famoses col·legues de l'època, la Requena vestida de negre (no havia pensat en la pols que trobaria), la Canet, les mosses de l'aleshores distingidíssim Edèn, i, triomfant de tot aquest personal, la Pagesa, de divertida història.

Uns quants *enterats*, que l'estiu passat havien estat a Pau o allà on fos, parlaven dels vols que ells *ja* havien vist. Tot això, naturalment, en un castellà que si l'hagués sentit Cervantes s'hauria tallat l'altre braç per a no escriure mai més.

En Jandro Soler, que era dels de la mena que no es perden cap espectacle barceloní, es va adonar que molts espectadors de tribunes havien deixat l'auto o el cotxe, amb xofers, cotxers i lacais, fora de l'hipòdrom. En Jandro sospitava que aquesta mesura obeïa a ganes d'estalviar el duro d'entrada del vehicle. Però un soci d'un club aristocràtic li va donar una altra explicació:

—Així el cotxer m'explicarà després quin efecte fa des de fora.

Abans del migdia s'havia alçat un vent de llevant que arremolinava la pols de la carretera del Morrot i feia volar-ho tot, des dels amples barrets que llavors duien les senyores a les boles que contava En Peius Gener, detallant els vols que havia fet amb els germans Wright i amb el mateix Blériot. L'únic que no va volar fou el monoplà. Ja s'acabava la claror del dia, però el llevant no. I amb un vent que, segons consta, era de quinze a vint metres per segon, els aparells d'aquella època no s'hi aventuraven.

El públic d'entrada general aterrà les cledes i penetrà a les tribunes, malgrat els esforços de la guàrdia civil. El propietari de l'aparell, García Cames, anuncià que les entrades valdrien per al dijous o el diumenge vinents, i la gent, molt comprensiva, aplaudí l'aviador.

I tota aquella gentada — ningú no recordava haver-ne vist mai tanta d'un cop — va empendre el camí de tornada.

Els dies següents, els diaris es queixaven de l'assalt als tramvies, i, sobretot, del mal estat de la carretera: una carretera que duia «al luxós, al sumptuós, al ric cementiri del S. O., que és visitat per propis i estranys», exclamava, des de *La Veu*, Corredisses, el veterà dels cronistes esportius, i hom afegia que ja el Polo Club havia desistit de celebrar festes hípiques a Can Tunis per culpa del camí que hi duia.

L'astrònom Comas i Solà i el comte de Bell-lloch, de l'entitat organitzadora, visitaren l'alcalde accidental, Serraclara, pregant-li que almenys fes regar la carretera amb carros-bóta. Efectivament, el senyor Serraclara no sols va fer regar, sinó escampar grava, i va gestionar de la Companyia dels ferrocarrils de M. S. A. que disposés un servei de viatgers des del que era Mundial Palace, a la Porta de la Pau, fins a l'hipòdrom. Però aquestes gestions van resultar infructuoses.

* * *

El dijous següent, dia 17, es va llevar núvol, però a la Plaça de Catalunya estava anunciat, segons una mena de codi de banderes anunciat per la premsa, que el vol s'efectuaria, i l'hipòdrom i els camins que més aviat malament que bé, servien per arribar-hi, tornaren a omplir-se de gent. Els que hi anaren per la carretera de Port es trobaren amb la riera de Magòria que havia romput un marge i tallava el pas, però passaren.

A primeres hores de la tarda, feia un vent de ponent que tan aviat bufava com no. Per fi, tocades les quatre, el Blériot emprengué el vol, i, amb «marxa ràpida, segura i majestuosa», segons un cronista, sortí de l'hipòdrom, passà sobre de l'Arsenal, s'allunyà en direcció al port, s'acostà al cementiri i aterrà suaument. Havia estat en l'aire 5 minuts 26 segons, recorrent uns 4 quilòmetres; s'havia elevat a uns 40 metres.

L'entusiasme fou indescriptible. El públic irrompé a la pista, i l'aviador fou dut a coll i be fins al bar de les tribunes, a beure xampany. En Vadoret Andreu estava engrescat, En Miret no deixava de petja l'uruguai García Cames, En Bobé tirava el barret enlaire, En Pepito Munné cridava: «Això és millor que En Maura!», En Fontcuberta estava cremat perquè el públic li trepitjava la pista. També hi havia, entre els entusiastes, Amadeu Hurtado, que per cert feia pocs dies que s'havia rasurat el bigoti.

Al cap de mitja hora va tornar a volar, amb un recorregut semblant; va aterrar fora de l'hipòdrom, es va dir que per haver acabat la benzina, però aquesta notícia era rectificada, car, segons l'aviador, hi havia massa gent a la pista. Fou arrencat un tros de tanca per a entrar l'aeroplà i les autoritats pregaven el públic, per a una altra festa, que havent donat tantes proves de civisme, no li vingués d'una i no es mogués del lloc que li pertocava.

Per fi, diumenge, dia 20, tingué lloc la tercera exhibició, amb tanta gent i tant entusiasme com de costum. Quan amainà el llebeig, prop de les cinc, Mamet s'alçà, voltà per darrera la xemeneia d'una fàbrica propera, entrà una mica damunt del mar, virà cap a Montjuïc i es dirigí a l'hipòdrom, tocà quasi a terra, tornà a alçar-se una mica. En anar a aterrar davant de les tribunes, adonant-se d'un fotògraf imprudent, es remuntà, i quan tornava a baixar, troba un segon fotògraf, «aprofitant-se de l'excessiva tolerància de què disfruten», que li feia nosa. L'aviador allarga el vol, però amb el motor parat, una revolada de vent l'agafa pel cantó esquerre i l'aparell pica a terra. Mamet se n'ha fet un parell d'esgarrapades al nas; l'aparell, l'hèlix i una roda trencades i el xassis lleument deformat. García Cames ofereix a un amic un tros d'hèlix amb la seva firma i la de l'aviador; uns quants espectadors recullen com a record estelles d'hèlix que troben per terra i un fanàtic ofereix 500 pessetes pel tros d'hèlix que encara està collat al motor.

Les elegàncies barcelonines a l'hipòdrom de Can Tunis

* * *

Un dia d'aquests que Mamet va volar, en una de les llotges de l'hipòdrom hi havia, amb casquet d'aviador i voltat de senyores, aquell simpàtic Roman Regordosa del qual es recorden tantes frases d'un to més aviat pujat.

Com han vist els lectors, en 1910 érem lluny dels llargs vols d'ara, que duren dies seguits: tres minutets i bon profit. Mamet acabava d'aterrar, i tothom aplaudia. Una senyora de la llotja d'En Regordosa exclama:

—Quin plaer més curt!

—De més curts n'hi ha — objecta el nostre fabricant.

—Ai, ai; què vol dir? — fa la dama.

—Sí, senyora — afegeix En Regordosa, impertèrrit, mentre les altres dames de la llotja, no tan ingènues, estan un xic esverades esperant precisions.

—Quin? — insisteix la dama incorregiblement ingènua.

En Regordosa dubta un xic i a l'últim, amb veu de baix profund, concreta:

—L'estornut!

Les senyores respiren.

* * *

I perquè no sigui dit que no parlo de mi, vull contar que aquell memorable dijous 17 de febrer, els *peseteros*, per dur-vos a l'hipòdrom, demanaven una fortuna de la qual no disposàvem ni Romà Jori, director aleshores de la pintoresca *Publicidad* d'aquell temps, ni Daniel Micó, ni jo. Quan més desesperats estàvem, veiérem davant del Liceu que s'estava acomiadant el dol d'un enterrament d'aquells que s'anunciaven a primera plana de *La Vanguardia*. Degudament informats que el cadàver era conduït al cementiri del S. O., pujàrem en un de la vintena de cotxes de luxe arrenglerats darrera la carrossa mortuòria. Ja sabeu, doncs, que a veure volar Mamet vàrem anar-hi en cotxe. Però, ingrats, ni tan sols ens recordàrem de preguntar qui era el difunt o difunta que ens afavoria. Ell, o ella, tampoc s'havia recordat de nosaltres en el testament.

* * *

Arran d'aquells vols de Mamet, es parlà d'una setmana d'aviació que s'havia de celebrar a Barcelona, el mes de març, per a passar al davant de Sevilla, que l'anunciava per al mes d'abril; vingueren altres aeroplans i altres aviadors; sorgiren inventors i constructors autòctons... L'abril següent, a les sales del moblista Rey, tenia lloc una exposició d'aviació composta de models reduïts dels aparells d'aquella època, alguns d'ells inventats a Barcelona, sense que hi faltés, naturalment, aquell bon home de Juandó, del qual caldria que es parlés algun dia...

RAFAEL MORAGAS

L'APERITIU

Baroja i el cafè. — A mesura que el món es torna cada dia més modern, a mi cada dia em fan més gràcia les coses antigues, com més velles millor, si pot ésser de dos o tres mil anys enrera. Aquesta és la causa que cada vegada passi més hores tancat a casa meva llegint uns llibres que no s'acaben mai i que expliquen el com i el què de les cultures i els imperis apagats. Una afició a la vida i a la història dels antics té l'avantatge de no fer-te patir gaire per les coses que passen, sobretot, pel que fa referència a la política del moment, que per regla general acostuma a ésser tronada. Tampoc em treuen cap hora de dormir les grans estafades i els grans afers que ara estan de moda. Amb el cas Stavisky, per exemple, penso que jo sóc una de les persones menys afectades, perquè mentre els diaris n'han anat plens, jo estava distret llegint les estafades i les facècies que es produïen en l'antic Egipte, i tenia la memòria poblada de prínceps, capellans, sapastres i estiracordetes que varen fer els últims badalls en una època que aquí al Pla del Llobregat només hi havia quatre descamisats completament submergits dins de la prehistòria.

La meva predilecció per aquesta mena de lectures fa també que cada dia m'interessin menys els llibres d'imaginació, especialment les novelles. Fa molts anys que no llegeixo novelles escrites en espanyol, però faig una excepció només per un autor, i aquest és el senyor Pío Baroja.

Amb les obres de Baroja em passa una cosa particular: llibre que publica, llibre que jo compro i que generalment llegeixo de cap a cap. Jo sé que dificilment Baroja m'ha de descobrir cap Mediterrani. Té una mentalitat d'una altra època, sap unes quantes coses que les ha repetides cinquanta mil vegades, ha escrit mitja dotzena de llibres ben deixats i plens de suc, que difícilment Baroja superarà; però, malgrat això, aquest escriptor és l'únic escriptor espanyol que m'interessa, amb aquell interès que tenen per mi les xafarderies extraliteràries, caçades directament d'aquell fum misteriós que surt dels celoberts.

Tot el que diu Baroja a mi em sembla que podria ésser dit en un cafè, per un home que no tingués res a veure amb la literatura, que fos una mica hiperclorhídric, i que estigués una mica cansat de tot, que no cregués gaire en res i que tingués la mala fe de contemplar la pell de les dones i la vanitat dels homes a través del vidre nebulós d'un d'aquests cafès castigats, sense gens de pompa, amb unes taules de marbre avesades als cèntims i als colzes lluents i amb un vellut, no massa hospitalari, rosegat per les rates de la indiferència.

A Madrid encara n'hi ha d'aquests cafès amb tot el segle XIX conservat dins d'un clima de vinagre, com n'hi ha també en alguna ciutat espanyola, freda i reaccionària. En canvi en el nostre país aquest tipus de cafè s'ha acabat. Baroja, que és l'home que ha tirat més al dret i ha envestit d'una manera més brutal tota l'ànima ibèrica que pastura dramàticament entre les cavernes i les sagristies, l'àrnica i les mostasses de la tradició, aquesta ànima que arriba a la concupiscència màxima en el cafè amb llet dels cafès del segle XIX i en tot el sensualisme de les cases de dispeses, Baroja, que sembla que vulgui cremar el vellut dels cafès ibèrics amb una admiració potser una mica pedant a la química, a la biologia i al materialisme històric, és en definitiva el cul de cafè sentimental d'aquests cafès plens de màgia i d'humanitat sòrdida.

Els seus llibres, i sobretot els darrers, no són profundes ni completes visions d'un món determinat, ni hi ha mai grans aventures d'estil, ni entusiasme, ni lirisme, ni passió. Baroja escriu anant per feina, acumulant conceptes i imatges sense mirar-se al mirall i sense esmolar la ploma, i això fa que Baroja no sigui gairebé mai pesat, ni resulti un escriptor llauna. S'estima més deixar les coses penjades, com fan els xerraires pròdigs, que en un moment enceten quatre històries o fan ballar dotze personatges sobre el palmell de la mà, que no anar entretenint-se en un meravellós esforç literari, ni fer amb la ploma un treball semblant al d'aquells perruquers que construeixen un ram de flors tenebroses amb els pèls de la barba d'un senyor difunt.

Jo, que sento una irresistible simpatia per la manera d'explicar el món amb aquesta punyent, pelada i concreta xafarderia de les converses de cafè, no puc menys de sucumbir davant d'un títol de Baroja. El seu darrer, *Las Noches del Buen Retiro*, m'ha vençut com els altres, i m'ha fet el mateix efecte. Es la mateixa taula, el mateix vellut vermell de sempre; la llengua xafardera, que treu els drapets al sol d'una colla de desgraciats, també és la mateixa, potser una mica més descordada, més humana i més comprensiva. Baroja, de tant tirar al dret, ha arribat a perdre l'engruna de retòrica que li quedava a la butxaca; ara fa l'efecte que escriu amb els ulls tancats i amb un grill arrapat a l'orella.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

LA GEPERUDA PEL CARRER

Té la cara bonica; desperta admiració i llàstima al mateix temps. Aquests defectes tan perjudicials per a les senyoretes poden evitar-se amb el tractament racional científic comparable al del jardiner que corregeix els defectes de l'arbre jove.

Unica casa especialitzada per als casos d'Escoliosis, Cifosis, Lordosis i Encorbats

COTILLERIA ORTOPÈDICA CIENTÍFICA

LA ESCOCESA

17, Hospital, 17. - Tel. 23474 :: 133, Hospital, 133. - Tel. 20433

BARCELONA

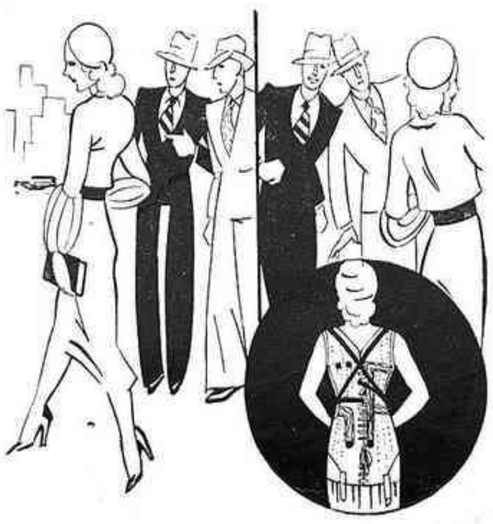

CONTINENTAL

Claris, 5. - Telèfon 19763

BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006

L'ACTUACIÓ MUNICIPAL

Esperem una nova era

Combatérem un dia aquella frase cèlebre: «menys política i més administració», que no servia sinó perquè uns regidors nomenats de R. O. fessin política anticatalana al servei de la dictadura i administració ruïnosa per a la ciutat ja que no per a alguns dels seus habitants.

Però és que aleshores, i abans, i força temps després, l'Ajuntament de Barcelona havia d'atendre una sèrie d'obligacions més pròpies dels organismes estatals, que no les atenien gens.

D'anys ha que apareixen projectes i plans d'estructuració de la ciutat, molt ben concebuts i indispensables de debò. I fa el mateix temps que són abandonats en algun recó d'oficina, sense que mai es pensi a posar-los en pràctica. Repassant la col·lecció de MIRADOR trobaríem els més importants d'aquells plans, però no trobaríem res més, a penes, que llur explicació; mai llur realització.

Qüestions tan urgents, per exemple, com l'elaboració d'un pla general d'endegament

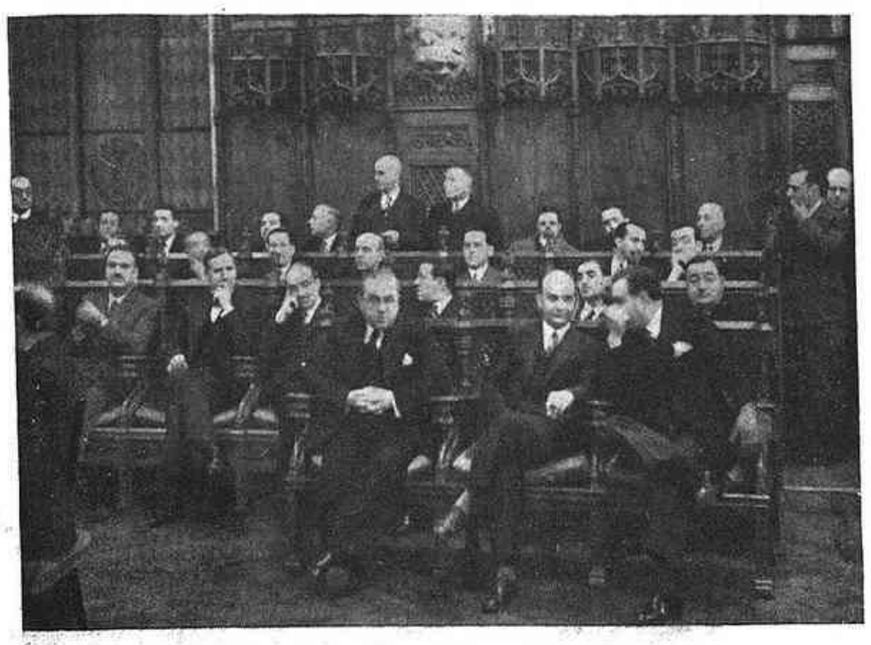

De la sessió de constitució del nou Ajuntament

Avui, que Catalunya ja té govern propi, moltes de les activitats municipals hauran de passar a la Generalitat i el consistori haurà d'ésser allò que és en els règims normals: una mena de consell d'administració de la ciutat. La qual bé prou que el necessita, després dels anys, de vergonya uns, de deixadesa altres, o d'ambdues tares juntes.

Des d'aquestes pàgines, on, si d'una banda, hem propugnat sempre una descentralització que atenués la desproporció del petit cos de Catalunya amb el gran cap que és Barcelona, no hem deixat mai, per altra banda, de prestar la major atenció als problemes ciutadans, tan vius i tan complexos com pertoca a una gran ciutat que creix extraordinàriament, amb una vitalitat prodigiosa, a despit dels entrebancs, de les hostilitats, de les negligències, de les revoltes i els conflictes... i de la mala administració i el deficient govern.

Totes les grans qüestions urbanes han trobat en aquestes pàgines llur exposició i llur comentari. Sovint, no hem pogut passar d'aquí, no ens ha estat possible de donar compte de la resolució d'aquells problemes, perquè després de plantejats han estat abandonats, o s'han obviat momentàniament amb solucions mesquines, d'interinitat, insuficients al cap de poc temps.

en vistes a l'expansió de la ciutat, no han passat del paper. I la ciutat com més va més creix, caòticament, sense ordre ni concert, poblant-se de construccions disposades de qualsevol manera, de forma que com més es tardi a arranjar-ho, més difícil i onerosa serà tota mesura que calgui implantar.

Temptatives com la d'unificació de l'aspecte de la Plaça de Catalunya, han avortat miserablement tot just encetades amb timidesa.

D'enllaços entre les diferents barriades, de creació d'una xarxa de comunicacions lògica i pràctica, gairebé res d'això no s'ha fet.

Els espais lliures, necessitat vital d'una ciutat, desapareixen els uns, són amenaçats els altres, i no es commou ningú. Com si encara visqués aquell bon home que proposava l'edificació de la calçada central de la Gran Via per tal d'eixugar el dèficit municipal.

Un camp sense condicions, servit per una carretera impracticable, és l'únic que pot oferir Barcelona a les comunicacions aèries, cada dia més intenses. Les nombroses línies d'autobusos que parteixen de Barcelona, carreguen el passatge, que s'acumula en certs llocs a certes hores, al mig del carrer, entre el pas d'altres vehicles, en unes condicions com en els temps que un parell de tartanes duien els barcelonins a l'ex-vila de Gràcia.

De cases barates, ni parlar-ne. Tothom sap el que s'ha fet i com s'ha fet.

I així podria prosseguir l'enumeració, des de la qüestió de la urbanització que podríem anomenar, malgrat la redundància, superurbana, d'acord amb altres poblacions de Catalunya, fins als més mínims detalls d'incúria que topeu a cada pas i que a arribeu, d'avesats que hi esteu, a no sorpendre-us gens.

Es clar que tot això i moltes altres coses que només enumerar ja seria llarguíssim exigeixen, com a condició fonamental, una reforma a fons dels costums municipals, una refosa dels sistemes administratius, que creiem que és una finalitat del nou consistori.

Ara que ha pres en mà els destins de la ciutat un nou Ajuntament que es mostra animat dels millors propòsits, inspirat en normes de laboriositat i austeritat, i que a més a més es veu assistit per la confiança dels ciutadans, és hora de replantejar tots els problemes, d'agitar totes les qüestions... i treballar per llur resolució.

Es l'única manera de no desacreditar per sempre més l'administració municipal de Barcelona, que creiem en bones mans. Nosaltres, com sempre, seguirem des del nostre lloc, amb més interès que mai, si és possible, tot el que de lluny o de prop afecti la nostra ciutat que és un bon tros la ciutat de tots els catalans.

El sastre de la joventut

SANITJAS

Baix de Sant Pere, 50
Telèfon 25658
BARCELONA

CAMISERIA FITO BARCELONA

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Viatges Marsans, S. A.
Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Lliura: Bitllets de ferrocarril i Passatges marítims i aeris; els Bitllets quilomètrics espanyols, a l'acte, facilitant ensems al client la fotografia necessària.

Reserva: Seients en els trens ràpids, Places en Pullmans i cotxes-llits, Habitacions en els millors hotels, Autocars per a gran turisme.

Organitza: també: Viatges individuals a preu fet, Excursions, Peregrinacions, Congressos, Creuers i molt especialment

Viatges de noces: a Roma utilitzant els bitllets reduïts del 70 % que com Agència emissora dels ferrocarrils de l'Estat Italià lliura a l'acte a tot client al qual interessin.

Col·laboradors de MIRADOR

A les pàgines de MIRADOR, en els seus cinc anys de vida, han aparegut els noms inserits a continuació. En realitat, n'hi han aparegut molts més. Hem eliminat: els pseudònims quan ja el posseïdor figurava en la llista amb el seu nom (tret del cas Feliu Elias, que és Apa quan dibuixa i Joan Sacs quan escriu); els signants d'articles — escassíssims — reproduïts d'altres publicacions, de cartes obertes, etc.; els de molts i molts col·laboradors de la secció d'indiscrecions; col·laboradors de la secció d'indiscrecions (unes revelacions sobre aquests autors, de paraula o per escrit, portaria incidents); el d'alguna persona que ha volgut mantenir un rigorós anonimat; algun d'omès ben involuntàriament, de la qual cosa li demanem excusa. En canvi, figuren, per exemple, a la llista que segueix: Carles Esplà, que signava les cròniques que ens trametia de París amb les inicials C. R.; Claudi Ametlla, que, dels diversos que escriví, només signà un article, suprimit totalment per la censura...

Aquesta llista, per qui tingui la curiositat o la paciència de llegir-la, demostra l'amplitud de criteri del setmanari.

Miquel de Abreu
J. Aguadé Miró
Màrius Aguilar
Ignasi Agustí
Joan Alavedra
David B. Aloy
Josep Aixelà
J. Amat Piniella
Manuel Amat
Claudi Ametlla
Josep Aragay
Frederic Armangué
Ignasi Armengou
Pere Armengou
Pere Artigas
Andreu A. Artís
Avelí Artís
Josep Artís
Octavi Artís
Apa
Angel de Apraiz

Artur Bardós
J. E. Bartrina
Domènec de Bellmunt
Pere Benavent
Marc Benet
Rafael Benet
Xavier Benguerel
Benigani
Lluís Bertran i Pijoan
Aurora Bertrana
André Beucler
Vicenç Bernades
Ramon Borràs-Prim
Rafael Bori
Bon
Oliver Brachfeld
Marcel Brion
Manuel Brunet

Just Cabot
J. Cabré Oliva
Enric Calvet
Camps Margarit
Carles Capdevila
Miquel Capdevila
Domènec Carles
Miquel Carreras
R. Carreras Valls
Ció Casanova
Martí Casanovas
Josep M. Casas
Pere Català
André Cayatte
Valentí Castanys
G. Charensol
Henri Chomette
Carles M. Claveria
Miquel Clivillé
Pau Corbera
Pere Coromines
Joan Cortès i Vidal
Pere Comes
Crítias

Delfí Dalmau
Decarlo
Paul Dermée
Guillem Díaz-Plaja
Francesc Domingo
Marcelli Domingo
J. Donat
Solange Duvernon

Emili Echevarria
Josep Elies i Viles
Lluís Elies
A. Esclasans
Carles Esplà
Conxa Espinalt
Ramon Esquerra
Martí Esteve

Pompeu Fabra
Ramon Fabregat
Adolphe de Falgairolle
Nicolas Feinberg-Gorin
Angel Ferran
Angel Fernàndez †
Apol M. Ferry
Adolf Florensa
J. V. Foix
François Fosca
Marian Foyé
Joan A. Freixa
Maria Freser

P. Gabarró i Garcia
Sebastià Gasch
Ventura Gassol
G. A. T. C. P. A. C.
Garriga Massó
Gaziel
Vicenç Genové i Amorós
Robert Gerhard
Màrius Gifreda
Joan Gols
Granier-Barrera
Pere Grases
J. Grau
Walter Gropius
E. F. Gual
Domènec Guansé
Josep Gudiol

Eladi Homs
Amadeu Hurtado
Víctor Hurtado

Henri Jeanson
C. A. Jordana
Albert Junyent
Juli Just
S. Juan-Arbó

Oskar Kokoschka.

(*Continua a la pág.* 10.)

Prat de la Riba

El meu pare, Cèsar Serra, s'honorava amb l'amistat íntima del gran polític.

A aquest fet dec, doncs, la semblança que he volgut traçar-ne, molts aspectes de la qual no són inèdits, però que no he cregut sobrer de confirmar, acompanyant-los d'algunes anècdotes, viscudes pel meu pare, prou reveladores perquè siguin conegudes.

* * *

Prat de la Riba era humil, bondadós, esperançador i religiós.

Mai no el va dominar l'ambició de càrrecs polítics. D'ell es pot dir que era el polític

necessari, tenint en compte el que diu Chesterton que el polític bo és aquell que no desitja d'ésser-ho.

Prat de la Riba no necessitava càrrecs oficials per a exercir el seu mestratge. Des dels centres polítics i en els consells particulars als homes polítics donava l'ideal i l'estructuració de les futures creacions.

Quan ell va ésser proposat per a president de la Diputació, no sabia ben bé si serviria per a exercir aquest càrrec.

La vanaglòria dels polítics era compresa per ell, més aviat com un goig de joventut i es complaïa a veure com els seus companys de lluita sabien treure'n fama i riquesa.

En els darrers temps el compungia de veure com certs elements de joventut política que ell havia pujat es moguessin més aviat per interessos partidistes i personals.

La seva sinceritat era intatxable, com donarem a entendre en aquest exemple: En uns funerals, es trobava assegut al costat d'un amic catòlic, compositor, més beat i utilitari que no pas espiritual, el qual adreçant-se a Prat, va dir-li:

—Anem-nos-en, senyor Prat, que ja estem llestos.

—Senyor X., a mi no m'agrada ensarronar ningú—contestà Prat.

La seva cordialitat resta reflectida en el seu tracte familiar i encara especialment en les converses que sostenia amb els seus amics polítics i antics amics íntims de jovenesa, als quals es complaïa a comunicar els seus conceptes.

Així, doncs, l'epítet que hom ha volgut donar-li de «gat dels frares», és absolutament injust, quant al seu caràcter.

Només en l'ordre polític, com tot lluitador, sabia usar de màximes astúcies, sense les quals no li hauria llegut de realitzar la seva obra genial d'arquitecte polític.

Prat, fill de Castelltersol, era de família pagesa i racial. Era, doncs, de vitalitat profundament terral i camperola; practicista i catalana. Pensador en els afers socials i polítics més que no pas en els abstractament filosòfics i metafísics. En això seguia una trajectòria de l'antiga filosofia catalana.

La seva racialitat pensada és allò que havia de menar-lo, bo i endut pel moviment renaixentista, literari i econòmic, cap a la definició del seu nacionalisme polític.

Era fondament apassionat com tot home vital. El molestaven els polítics teoritzants i cerebralistes:

—No crec en En Maura — deia —, perquè no és apassionat.

Per la mateixa raó desconfiava de Pi i Margall.

La seva aversió a Castella, com a poble tolerador de la ignomínia dominadora, així com totes les seves passions en el clos del partit, la disciplina del qual era la primera; la seva animadversió per a tot allò que anés contra Catalunya (jesuïtes, lerrouxistes, monàrquics o republicans); la confiança en si mateix, el feien l'home apassionat.

La seva personalitat, però, com la de tot home verament engendrador (lluny ja del nacionalisme maleïdor i romàntic d'Angel Guimerà) era continguda.

Prat sentia l'emoció democràtica, en tant que estimava el seu poble per sobre de tot i els individus formant-ne part.

Per això li desplaïen les aliances de Cambó amb els elements ultracapitalistes, tot i considerar Cambó com l'executor dinàmic i necessari de la seva ideologia. D'ací que comentés íntimament així la derrota de Cambó a La Bisbal i a Barcelona.

—Vejam si aquest cop s'escarmentarà. La seva ambició és el que el perd. El polític no es pot allunyar del poble.

En l'execució dels càrrecs, però, era inflexible. No tolerava intromissions ni dels que l'haguessin votat.

I és que estava segur de si mateix, com tot polític fort que sap on va.

La seva capacitat d'home de govern ja pot demostrar-se en aquest fet primerenc. Quan ell actuava de president del Centre Escolar Catalanista, va delegar les seves funcions de president en la vice-presidència durant les festes de Setmana Santa. Llavors, en el centre, dominava de feia anys el criteri, per part d'una majoria, en la qual formava Prat, de no permetre el joc en el casino durant aquelles festes. El vice-president, però, que no era religiós, va permetre el joc, a la qual cosa va respondre el grup religiós anant a trobar Prat, com a protesta.

—Què ha ordenat el president en funcions?—preguntà Prat.

—Que es pot jugar—li van respondre.

—Doncs respecteu les ordres del qui en aquests moments té l'autoritat.

La unificació de l'ortografia catalana, realitzada des de la presidència de la Mancomunitat i combatuda a foc pels escriptors vuitcentistes i per alguns prohoms dins el clos del partit, és un dels actes on calia la intervenció del polític, ja que el poble i els escriptors anaven a les palpentes.

Cap atac no el preocupava. Sabia passar-hi per damunt. Seguia la seva obra impertorbablement. Tenia, doncs, l'esperit tranquil i poderós.

Volia la incorporació de Catalunya dins la cultura d'Europa. Però no pas com a «província». Ell creia que cada poble ha de fruitar en una cultura autòctona i del dia. Així, apartava els ulls de les supervivències folklòriques o assimilistes. L'alliberament de Catalunya de la dominació castellana, segons ell, era d'oposar una cultura enfront de la que ens tenia dominats. Que fos, però, cultura veritable, sortida de les essències actuals de la terra i el món.

L'educació realista i pràctica de Prat havia d'emmenar-lo a una franca actuació dins la política. Defugia l'esperit dels prohoms renaixentistes que volien exercir de «puritans passius» fora de les lluites electorals.

Dins la política ja va manifestar-se com a excellent organitzador de les eleccions, que havia d'escombrar els cacics. Triador excellent dels homes que havien d'exercir els alts càrrecs públics, conciliador d'homes (més o menys addictes a l'ideal) per a fer-los rendir a favor de Catalunya.

Dirigia també, des de Barcelona, la missió parlamentària de l'oposició catalana contra el centralisme de la monarquia.

Més tard, quan era president de la Mancomunitat, va poder estructurar amb delegacions petitíssimes, la vasta obra de la novella cultura.

La renovació dels museus; la creació de l'Institut d'Estudis Catalans; la Biblioteca de Catalunya; els assaigs de cursos universitaris, la creació d'un Politècnic per a fomentar l'estudi pràctic d'enginyeria i oficis, així com molts d'altres centres d'especialització, van començar d'europeïtzar Catalunya en l'ordre cultural.

Les seves directrius realistes havien de manifestar-se en un intervencionisme polític, de primer, i en un oportunisme parlamentari i polític, després.

El seu oportunisme, però, era real i pràctic:

—L'Esquerra — deia —, que conquisti Canalejas; nosaltres (la Lliga) conquistarem Maura per a Catalunya. Entre tots guanyarem el que puguem.

Desgraciadament, l'Esquerra no el comprenia i es limitava a atacar Cambó i la Lliga. Més tard, ell mateix havia d'exercir d'influïdor en els medis dels partits centralistes (conservadors o liberals).

Així, atreia Maura, primer; Canalejas, després; finalment obtenia de Dato, per reial decret, unes petites delegacions mancomunitàries.

Considerava oportú i eficaç una intervenció persistent de Catalunya a Madrid. Creia que Cambó hi havia de posar despatx. No creia, però, en oportunismes de promesa ni esdevenidor.

En el cas de les bombes a Barcelona, va creure oportú de fer venir el detectiu més famós a esbrinar el cas. Ell, però, ja el sabia ben bé. També sabia que li serien aturades les investigacions detectivesques per la policia a les ordres del govern civil. Perquè també sabia que tot era una conspiració del règim anticatalà contra Catalunya. Però, així i tot, ell el descobria una vegada més davant el poble.

Les idees del socialisme creixent eren considerades per ell com unes reivindicacions de l'obrer, com a estament, que desitja justament emancipar-se.

Creia, però, com a fill d'una civilització patriarcal, que al capdavall hom sabria harmonitzar els interessos de tots.

A Catalunya, per exemple, haurien de governar els obrers, perquè és un poble de treballadors, per bé que els patrons havien de tenir una representació justa en el govern.

Això el portava a una gran preocupació en aquells moments: la formació d'un partit obrerista que encarrilés els obrers caiguts en el lerrouxisme.

No creia en aquells moments convenient per a Catalunya la formació de partits de matís davant l'enemic comú que era el centralisme disfressat de Lerroux.

Per això no comprenia com els homes de l'Esquerra Catalana, més burgesos que no pas ell, deia Prat, per la sola diferència de matisos haguessin de formar partit.

—Els obrers—deia—, cal que es dirigeixin ells mateixos, com estament; cal que els dirigents siguin vers obreristes i no pas burgesos que al capdavall els farien traïció.

Havia proposat i tot al meu pare que mirés si podia trobar alguns homes dirigents que es prestessin a fer aquest partit. Ell, de diners, tot i no tenir-ne, sempre sabia on trobar-ne. Li havia indicat com a possible líder un home estrident, però tanmateix obrerista i catalanitzant: Angel Samblancat.

El seu nacionalisme era influït per les directrius filosòfiques i polítiques de l'esperit germànic i anglo-saxó.

El concepte de *Volkgeist* (ànima col·lectiva) i *self-government* (governació pròpia) eren la llavor filosòfica del seu doctrinarisme polític.

Els grans polítics nacional-realistes d'aquell temps: Bismarck i Roosevelt, feien renèixer en ell un nacionalisme de cultura imperialitzant.

Això venia ja determinat per uns valors de racialisme de fadristern que hom troba en els homes, en general, de l'antic grup catalanista *La Renaixensa*, en el qual Prat havia format.

En els anys primers de la guerra, Prat simpatitzava, encara que finament i recatada, amb els alemanys, no solament perquè, vencedors, segons ell, tornarien el Rosselló a Espanya, creant una major possibilitat de pan-nacionalisme català, sinó també perquè:

—Els antics homes de *La Renaixensa*—deia (als quals sembla, doncs, atorgar una certa autoritat doctrinal) — veig que són tots germanòfils.

El seu iberisme, doncs, de caient imperialista català i cultural, es troba en les susdites fons de la vitalitat una mica desordenada i cobejant dels renaixentistes d'aquell temps.

Ell, però, sabia donar a aquest imperialisme cultural que anava expandint arreu de la península, un caient assenyat i agradable més d'acord amb les nostres essències democràtiques i racials.

E. SERRA I ROURE

(c) Ministerio de Cultura 2006

ALEMANYA 1934

El suïcidi de la República Alemanya

Tots el que tenen la delicada tasca d'informar el públic sobre l'activitat internacional dia per dia es poden adonar que Alemanya, en el panorama europeu, és el punt neuràlgic, la preocupació constant. Això ho ha vist una mica tothom. Cal declarar, però, que en el nostre país no gaire gent s'ha preocupat d'analitzar la política alemanya a fons, de dreçar el *curriculum vitæ* del Tercer Reich amb tota la complicació que comporta. A hores d'ara, aquesta ignorància no té excuses, i si ens entestem a continuar jutjant la situació alemanya actual com un mer canvi de política de partit, o si caiem en l'error de veure-hi la presa del poder de la burgesia contra el proletariat, l'Alemanya actual ens semblarà misteriosa i incomprensible. Però si, contràriament, som prou honestos per informar i no ens passa pel cap d'interpretar; si, doncs, ens esforcem de veure l'Alemanya d'avui a través dels seus millors coneixedors — de Heine a Barrès —, el conglomerat a voltes abstrús de la situació alemanya ens apareixerà clar perquè té antecedents que l'expliquen i perquè la continuïtat històrica d'Alemanya no ofereix cap dubte. Cal esforçar-nos a mirar Alemanya no amb conceptes universals, sinó amb particularisme polític, social i religiós. Alemanya ha estat sempre aquesta particularitat històrica enmig d'Europa.

Polítics social-demòcrates (d'esquerra a dreta): Paul Löbe, Severing, Otto Braun, Ph. Scheidemann i, darrera, Rudolf Breitscheid

I aquest descobriment no el devem a Bainville, ben entès, perquè Ranke i modernament Hermann Pinnow, en la seva *Història d'Alemanya*, ens ho han fet veure clarament. Però el testimoniatge més interessant, més profund, més original, el devem al judeo-alemany Henri Heine, autor del llibre *Sobre Alemanya*, que, rellegit en període hitlerià, sobta per la justesa i per la clarividència.

Però sobretot hi ha una lliçó indispensable: és l'eco que tenen a Alemanya els mites, el poder sobre el poble de les evocacions de passades grandeses. Alemanya és un país de sentiments imperialistes. Quan avui Rosenberg parla de l'anexió dels països bàltics, del Drang nach Osten, parla un llenguatge vell de vuit segles, de l'època de Lotari i l'imperialisme dels Hohenstaufen. Les lluites religioses d'avui, què son sinó ecos llunyans de les querelles entre renaixentistes i reformistes, entre pietistes i racionalistes? Ja Heine deia que el panteisme és el secret públic d'Alemanya, la religió oculta, i que els revolucionaris s'equivocaven si creien que una filosofia materialista hi afavoriria llurs projectes.

I, en fi, és el mateix Heine que, en acabar, ens avisa que ens malfiem de totes les doctrines que s'han propagat per Alemanya: «Aquestes doctrines han desenrotllat les forces revolucionàries que només esperen el moment per fer explosió i omplir el món d'esfereïment i admiració. No rieu d'aquests consells que us inviten a malfiar-vos de kantistes, fichtistes i hegelians. Us aconsello d'estar alerta. Només tinc, per a vosaltres, francesos, bones intencions. Gairebé m'he esgarrifat quan he sentit dir que els vostres ministres tenien el projecte de desarmar França.»

Aquestes paraules foren escrites després de la revolució de juliol, l'any 1830. S'han complert íntegrament. Avui, Hitler, com un nou Sígfrid, desperta l'Alemanya adormida.

* * *

La nostra intenció és d'explicar lleialment l'estat d'Alemanya d'avui, al cap d'un any just de govern Hitler. Un examen atent de l'evolució política d'aquell país ens porta a acceptar la definició de Daudet segons la qual a Alemanya no s'acompleix una revolució sinó una reforma. Agafeu la paraula reforma i apliqueu-la al llarg del període profundament tràgic que va de la inflació a l'adveniment de Hitler, ço és, deu anys justos. Són deu anys d'aplicació d'aquesta reforma interior d'Alemanya. Perquè cal declarar que si bé Hitler pogué emparar-se del poder amb complicitats inconfessables, aquesta reforma alemanya s'hauria portat a cap sota Von Schleicher o un altre general.

Georg Bernhard ha parlat del suïcidi de la República Alemanya. Ha parlat de les equivocacions de la social-democràcia. Però del seu testimoniatge, si se'n dedueix una conclusió, és que en la lluita entre el nacionalisme i la democràcia, que va començar l'endemà de la proclamació de la República, el nacionalisme era una passió i una convicció del poble, la democràcia només un mal menor. La social-democràcia va mancar de tot esperit de finesa política. Al fons pesava sobre d'ella l'herència de l'Imperi i més que un partit polític era una burocràcia estatal, apta per resoldre tècnicament els conflictes socials, però desproveïda del sentit del govern. Les equivocacions de la social-democràcia comencen, hem dit, l'endemà de la proclamació de la República. Alemanys i nacionalistes, els socialistes sentiren amb Scheidemann que el tractat de Versailles era una ofensa i exclamaren amb ell: «Que s'assequi la mà que signarà l'infame tractat de Versailles!» Tot Alemanya visqué amb la illusió que els aliats i especialment França havien d'oblidar l'època de sang i de foc inaugurada per l'Estat Major alemany, i fent de bones persones, pagar les despeses ocasionades pels altres. Els socialistes, doncs — i aquestes són les seves millors excuses — hagueren d'acceptar una situació tràgica. Amb una susceptibilitat nacionalista exagerada, amb un partit que exigeix reformes socials i amb una nació esgotada, quin programa governamental és possible? Un ministre socialista, al qual li feien retrets, va exclamar amb justesa: «No és possible socialitzar la fallida!»

El partit socialista — i amb ell els partits democràtics — tingueren l'equivocació fatal de deixar propagar-se la llegenda nacionalista que els signataris del Tractat de Versailles eren uns traïdors, sense explicar el paper de l'Estat Major i sobretot de Ludendorff i Hindenburg; al començament, les forces nacionalistes i antidemocràtiques no posaven obstacles perquè veien clarament la feixuga herència que els socialistes acceptaven i el fracàs que els esperava. Però l'agitació nacionalista estava impacient; i quan s'inaugurà allò que a Alemanya s'anomena la política d'execució — el pagament de les càrregues de la guerra — s'inaugurà l'era de l'emmetzinament polític que no ha acabat fins que Hitler ha estat al poder.

Aquesta campanya s'hauria pogut combatre, si la mentalitat dels socialistes hagués estat forjada en la lluita política. Però el ròssec del Reichstag imperial era massa recent perquè canviessin els mètodes polítics. Els homes que havien salvat el país de l'hecatombe de l'Estat Major, que havien evitat la fam al poble, que havien transformat una indústria equipada en un 90 per 100 per a necessitats militars en una indústria lleugera, no foren prou hàbils per evitar la inflació, que només beneficià la gran indústria.

En realitat Rathenau és el gran responsable de la crisi de moralitat provocada per la inflació. L'essencial, segons ell, eren els valors reals, màquines i fàbriques, que no es ressentien de les fluctuacions de les divises, ni àdhuc de llur completa desvaloització. Aquesta incapacitat de Rathenau provenia del fet de no compendre el paper veritable que té la moneda en l'economia, de les teories absurdes que s'inventaven per explicar la inflació. En el curs dels segles, la ruïna de les monedes ha tingut sempre per corollari la ruïna de les nocions morals. Car la inflació no és altra cosa que un frau del qual l'Estat es fa responsable envers els ciutadans; els deutors se n'afavoreixen i els creditors se'n ressenten.

El període que seguí a la inflació, sota la influència de la *moral insanity* és un dels períodes de la història difícilment sobrepassats, quant a la misèria moral i material dels homes. Els socialistes al poder — i si hagués estat un altre partit li hagués succeït el mateix — realitzaren la República dels Camarades. L'arribisme, l'especulació, permeteren les audàcies més increïbles i no foren certament els nacionalistes — ben entès — els qui desaprofitaren l'ocasió. D'aquella data, Hugenberg s'apoderà de la majoria d'accions de diaris de les grans ciutats, que el feren, més tard, l'home temible.

Dos grans afers desacreditaren la República als ulls de la gent honesta: els afers Barmat i Sklarek, realitzats per jueus arribats de Lituània o Galitzia, amb una valisa mig buida i una gran loquacitat. La social-democràcia, d'aquells dos grans afers de milions, sortí perjudicada en el crèdit popular i hom diu que l'ambaixador anglès lord Abernon, preguntat sobre quants milions li costava l'anglofília dels caps socialistes, va respondre: «Una tassa de te!»

Només cal llegir la literatura d'aquell temps per fer-se càrrec de la misèria a què arribà al poble alemany, conseqüència de la inflació, projectada per Erzberger i de la qual Walter Rathenau, gran tècnic i pèssim polític, no sabé judicar l'abast psicològic. Dues obres són indispensables: *Der Kaufmann von Berlin*, de Walther Mehriny, representada al Teatre Piscator, i *Berlin Alexanderplatz*, d'Alfred Döblin, metge psiquiatra, que traça un quadro horrible de desesperació perversa, en els barris baixos de Berlín, on l'homosexualisme i la prostitució de menors es feien sota els ulls comprensius dels *schupos*.

L'esperit i els costums de l'època portaven aquella violentació del pensament i l'època estranya de l'esnobisme en la qual abundaven el *five o'clock* pacifista, el *five o'clock* comunista i el *five o'clock* locarnista, sense estranyesa que l'endemà de defensar l'un se'n defensés l'antagònic. Confusió entre la ideologia i la terminologia, absorció de l'art per la política abstracta de partit. Bert Brecht, home de gran talent, enamorat de Villon i de Rimbaud, vacilla entre un nacionalisme discret i un comunisme literari. Arnolt Brönnen, amic de l'anterior, prototipus del jueu inadaptat, passa del comunisme verbal al nacionalisme exigent. En aquesta atmosfera es forjà, però, la joventut filla dels combatents, dels homes que havien estat privats de tot sense cap compensació, fills *declassés* de burgesos pels quals la República era el desprestigi nacional, l'aferisme jueu, la ruïna del seu esdevenidor universitari. Res d'estranyar que aquest ambient fos apte a les teoritzacions més absurdes. Així nasqué el nacionalisme que en deu anys acomplí la nova Reforma alemanya i què avui, en el poder, la transforma en realitats des del govern.

FERMÍ VERGES

Mirant a fora

Jordi II de Grècia «heimatlos»

Quan Jordi II, rei de Grècia, hagué d'anar-se'n del país i abdicar, el govern republicà el declarà desproveït de la nacionalitat grega. El rei viatjà aleshores amb un passaport romanès, car la seva dona, la reina Isabel, és germana del rei Carol. Però al cap d'un temps la situació entre els dos reis s'ha fet molt tirant, ja que el versàtil Carol es divorcià de la reina Elena, germana del rei Jordi. Aquest darrer, per trencar del tot amb la família reial romanesa, es vol divorciar, però tem que els jutges romanesos siguin parcials, i a més a més, ja fa temps que va liquidar els bèns immobles que tenia a Romania.

A Florència ha tingut lloc una reunió de família, presidida per Jordi II, amb l'assistència del seu germà Pau i de les seves germanes Elena i Irene, i s'ha decidit que l'ex-rei de Grècia es nacionalitzés danès, ja que la família reial grega sortí de la casa reial de Dinamarca, i ell és cosí del rei Cristian.

Ara només faltaria que no pogués obtenir el passaport danès, i aquest pobre Jordi II fos el primer rei que ha d'anar pel món amb un passaport Nansen.

Disciplina

Un emigrat israelita, que havia estat editor a Berlin, explica aquesta historieta:

—No us heu pas de creure que el nacional-socialisme pugui ésser enderrocat aviat, si no hi ha la pressió d'esdeveniments exteriors formidables. Voleu un exemple de la necessitat d'ordre i de disciplina del país? Quan Hitler demostrà els seus desigs d'unificar Alemanya integralment, a Baviera va haver-hi una mica d'agitació. Uns grups de manifestants es van formar i es dirigien a l'estació, disposats a impedir la sortida de trens cap a Berlin. Al principi, tot anava bé; però arribant a l'estació, tots els manifestants van girar cua i se'n van tornar a casa. Havia bastat que un empleat els fes observar que no tenien bitllets d'andana!

Conte de jades

Quan va néixer el Tercer Reich, una bona fada decidí de dotar cada ciutadà i cada ciutadana alemanya de tres altes qualitats: tots havien d'ésser honrats, intel·ligents i nacional-socialites. Però vetaquí què una mala fada, enemiga de la primera i més poderosa que ella, llançà una mala sort gràcies a la qual els súbdits del Tercer Reich només poguessin reunir dues d'aquelles qualitats. I per això tot alemany, si és nazi i honrat, és un imbècil incurable; si és nazi i intel·ligent, és un poca-vergonya acabat; si, en fi, és honrat i intel·ligent, no és nazi.

Un nou gènere de rapte

El rapte és, als Estats Units, una gran indústria que fa progressos considerables.

Darrerament, la policia trobà en el cementiri de la riba dreta del Hudson, davant de Nova York, dos homes entretinguts a desenterrar el cadàver d'un industrial mort feia quinze dies. Els detinguts, en resum declararen:

—Vollem endur-nos el cos del difunt, disposats a tornar-lo a la família, alguns dies més tard, en perfecte estat, a canvi d'una indemnització raonable.

Un jurista ha considerat que aquest delicte va acompanyat d'un altre, ja que estableix una mena d'impost sobre l'herència la percepció del qual era reservada al fisc.

Paraules de Wells

Davant el micròfon de la B.B.C., ha parlat, entre altres, H. G. Wells, que ha començat recordant amb cert orgull la seva fama de profeta, que no és altra cosa que l'art d'extreure conclusions intel·ligents dels fenòmens presents.

H. G. W. ha pregat als seus oients que no l'escoltessin si llur esperit era patriota i insular, car tot afirmant-se orgullós d'ésser anglès, està convençut que Anglaterra no sortirà dels seus mals de cap si continua en el seu splendide isolement. *Res no anirà bé si el món no té unitat, però no política, impossible per raons de raça, llengua, tradició, sinó econòmica, problema que la Societat de les Nacions purament política de Wilson no dóna mitjans per a resoldre. El que vol Wells, és que acabi l'aïllament, l'anarquia dels nacionalismes econòmics.*

«El diner, tots ho sabem, és una mesura d'obligació i de valor, però, a diferència de les altres mesures, canvia segons els països i els dies. Les altres mesures són invariables. Tant de metres a França o Alemanya representen tantes iardes a Anglaterra o als Estats Units; tantes lliures a Anglaterra són tants quilos a Espanya; una milla anglesa equival sempre a una mateixa distància en tota altra unitat de mesura longitudinal. Si un comerciant anglès de teixits de cotó prometia de lliurar tant de tela a un sastre francès i després n'hi enviava menys allegant que la iarda ha pujat o que el metre ha baixat, diríem que és un lladre, senzillament. I no obstant, quan es tracta de la moneda, no passa res d'això. Si un americà em deu diners en dòlars, és impossible de saber abans del venciment quantes lliures esterlines en rebré. Sens dubte, aquest sistema monetari té les seves raons, però no n'hi ha cap d'insuperable perquè continui. Al contrari, hi ha raons de tota mena perquè s'acabi.»

GUTEMBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze Tintes i Utillatge per les

Arts Gràfiques

Agullers, 1 i Via Laietana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

De la reforma constitucional al pacte germano-polonès

La política exterior i interior de Polònia és aquests dies tema de comentari de tota la premsa europea a causa de dos fets recents, que tot semblant no tenir res a veure, en realitat estan relligats entre ells. Es tracta del pacte de no agressió — o, per ésser més exactes, de no recórrer en cap cas a la força —, estipulat entre els governs de Varsòvia i Berlín, i de la reforma constitucional, que ve a canviar radicalment el sistema polític que entrà en vigor immediatament després de la reconstrucció de la unitat nacional polonesa. Els comentaris sobre aquells dos esdeveniments no concorden pas tots, i no tots es basen en una exacta interpretació de les coses. Creiem que no es pot judicar de política polonesa des d'un punt de vista general, perquè cal considerar que es tracta d'un país que — valgui la definició — es troba en una mena de segona infantesa, durant la qual són oportuns sistemes que no serien adequats per a pobles ja adults.

Monument a l'heroi nacional polonès, Kosciusko, a Cracòvia

Recordem, abans que res, que durant un segle i mig Polònia no fou altra cosa que una expressió geogràfica, car, trossejada entre Rússia, Austria i Alemanya, aquests països tenien interès a mantenir les masses allunyades de la política, a fi de poder dominar millor. Només fa quinze anys que Polònia, gràcies a la fe de Pilsudski, és lliure de l'opressió estrangera i forma una nació independent que ha repres el lloc de què havia estat brutalment privada.

Quinze anys no són res en la vida d'un país, i si la unitat geogràfica i demogràfica de Polònia es realitzà de pressa, no tingué lloc aquella evolució psicològica que calia.

Què ocorregué? S'instaurà un desordre polític i els interessos personals predominaren sobre els nacionals. La situació esdevingué tan greu, donada l'amenaça a la integritat territorial que en aquell moment constituïen les pretensions russes i alemanyes, que preocupava tots els que havien lluitat per la resurrecció polonesa.

Era en 1926. Pilsudski vivia, retirat, a la seva casa de Wilna, quan fou cridat, per voluntat popular, a rependre el govern. Amb mà ferma posà ordre en la política del país. Li fou demanat que s'encarregués de la presidència de la República, abandonada per ell anys enrera, abans d'arribar al terme constitucional establert. Però no s'hi avingué, fent entendre que no volia ésser un home de palla. Aleshores germinà en alguns cervells el pensament d'una reforma constitucional que donés al cap de l'Estat una funció diferent de la que té en altres països. L'adveniment del nacional-socialisme al govern del Reich, ja abans que s'exterioritzés el desig d'una expansió cap a l'Est, precipità les coses i a Varsòvia es decidí de procedir a la reforma constitucional.

* * *

Es tracta d'una reforma original, que no té casos anàlegs en la història. La innovació característica és la que fa del president de la República — com observa justament Auguste Gratien en *L'Ere nouvelle* — no tan sols «l'Home-que-Representa», sinó sobretot «l'Home-que-Decideix».

La nova reforma es pot resumir en els punts següents:

1) separació de poders;

2) reforç fins al màxim grau dels poders del president de la República;

3) limitació dels poders parlamentaris quant a certes qüestions;

4) modificació del Senat.

El govern només és responsable davant el cap de l'Estat, i encara que el Parlament li negui la confiança, el govern no ha de dimitir. En aquest punt, la nova Constitució polonesa s'assembla a la suïssa, en la qual els consellers federals no dimiteixen en cas de vot advers del Consell nacional.

On però el Parlament — elegit per sufragi universal — serà àrbitre irrevocable en les seves decisions, és en matèria financera. No serà possible cap despesa dels diners de l'Estat sense l'aprovació de la Cambra i del Senat.

L'elecció del cap de l'Estat s'efectuarà — vetaquí una cosa nova — per *referèndum*, i els electors hauran de triar entre dos candidats, el primer designat pel president sortint, el segon nomenat per una comissió composta pel president del Consell, el del Tribunal Suprem, el del Tribunal de Comptes, el mariscal de la Dieta, el mariscal del Senat, vint-i-cinc electors designats pel Senat i cinquanta designats per la Dieta o Cambra dels Diputats.

En essència, el poder legislatiu resta confiat a una Dieta elegida per sufragi universal, de manera que cada ciutadà tingui la facultat d'exercir una part d'influència sobre la gestió de l'Estat i d'expressar la seva opinió final sobre totes les qüestions, perquè és sempre la Dieta que vota els pressupostos, exerceix el poder legislatiu i controla el govern.

A. Gratien, que ha estudiat la nova Constitució polonesa en un assaig publicat a *L'Ere Nouvelle* — diari que reflectí el pensament de Briand i ara expressa el d'Herriot —, remarca que es tracta de crear un règim de democràcia forta, conciliant les aspiracions naturals i legítimes dels ciutadans amb la necessitat d'una acció autoritària, comprensible en un Estat la situació geogràfica del qual no permet cap feblesa.

Com a primera conseqüència de l'entrada en vigor de la nova Constitució, dimitirà l'actual president i el mariscal Pilsudski serà elegit per al càrrec.

A causa dels principis en què s'inspira la nova Constitució polonesa, serà interessant de seguir la seva aplicació.

* * *

Pel que fa al pacte de no agressió germano-polonès, és útil de desfer-se de prevencions partidistes per tal de poder-lo apreciar en el seu valor just. Tothom sap que Polònia ha fet una política internacional d'intencions pacifistes i ha induït Rússia a sortir del seu aïllament perquè col·laborés amb l'Europa central i occidental. També és igualment sabut que la frontera de l'Est era considerada com un punt neuràlgic perillós per a la situació europea.

Quan Hitler, de bon grat o no, féu proposicions a Varsòvia per a l'estipulació d'un pacte de no agressió, segons la fórmula Briand-Kellogg, per una durada de deu anys, el govern de Varsòvia no podia rebutjar-les, tant més que seguien restant en peu els tractats preexistents, amb França, Romania, etc. El mateix mariscal Pilsudski tenia interès a fer constar a l'ambaixador francès, Laroche, que el nou pacte no alterava per res les velles relacions entre Polònia i França. Per tant, els rumors sobre un canvi de la política polonesa envers França, Romania, Rússia, etc., no tenien cap fonament i potser en algun cas expressaven desigs que no seran satisfets...

El pacte germano-polonès asseguraria deu anys de pau a la frontera de l'Est. No sabem si els dos països arribaran efectivament a un acord sobre la qüestió del corredor de Dantzig; però deu anys tenen, en diplomàcia, un valor enorme. Poden passar tantes coses en aquest període!

Eliminat un perill contínu, Polònia podrà dedicar-se millor encara a refermar la seva unitat i donar un major desenrotllament a la seva ja pròspera economia. No és pas el mateix viure al dia, o tenir deu anys de vida tranquil·la assegurada.

Polònia no deserta del lloc que li assenyalen les seves tradicions i que li ha assignat la seva història iniciada des de la post-guerra.

A propòsit d'aquest pacte conclòs entre Polònia i Alemanya és el cas de recordar que ja entre Austria i Itàlia, gairebé immediatament després de la guerra de la independència italiana i quan la dominació austríaca acabà en tota la Península, fou estipulada una aliança regular, que és alguna cosa més que un simple pacte de no recórrer a la força, com el polono-alemany. Però en el moment decisiu — això és, quan l'aliança havia de tenir el seu valor efectiu —, es trencà per la inexorable força de les coses que s'imposa a la voluntat dels homes.

TIGGIS

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190 — BARCELONA — Telèfon 73013
Teleg.: "Carburos" — Mallorca, 232

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

(c) Ministerio de Cultura 2006

UN MISTERI ESVAÏT

La novel·lesca història de Gaspar Hauser

Recentment s'acomplia el centenari de la mort de Gaspar Hauser, mort tan misteriosa com els orígens i tota la vida del que fou anomenat l'Orfe d'Europa i el cas del qual desvetllà la sentimentalitat de l'època. Gairebé al mateix temps que s'esqueia el centenari, moria a l'exili, per incompatibilitat amb el nacional-socialisme, el novel·liste Jakob Wassermann, autor d'una mena de novel·la biogràfica titulada *Gaspar Hauser o la peresa del cor*, on, per bé que cap detall no sigui inexacte, l'autor té més interès a fer psicologia que història, i la qual repopularitzà el cas que un temps havia apassionat tot Europa.

Una extensa bibliografia — més de trescents títols — s'ha encarregat d'explicar el cas i d'aclarir aquella veritat que, en el seu temps, no fou sospitada sinó per alguns. A més a més, els anys s'han encarregat de fer desaparèixer molts dels obstacles que podien oposar-se a l'aclariment d'un crim prolongat llargs anys, comès per ambició i no pas per raó d'Estat.

En resumir la història de Gaspar Hauser, no ho hem fet per als que en tot o en part la coneixen, sinó per als que no en saben gran cosa o res del tot, als quals, potser, els semblarà escurçat el relat que publiquem, fet — no ens envanim — sobretot a base dels llibres d'O. Aubry i E. Bapst.

* * *

El llibre del doctor Feuerbach, el criminalista més prestigiós d'Alemanya, duia un títol sensacional: *Un atemptat contra una ànima humana.* El jurista, amb documents i testimonis irrefutables, exposava un cas sorprenent.

La tarda del 26 de maig de 1828, dilluns de Pentecosta, un sabater de Nuremberg s'adonà d'un xicot que aparentava tretze o catorze anys, equipat amb un frac del qual havien tallat els faldons i botes de campana, que, mort de cansament ja que caminava repenjant-se a les parets, no tenia pas l'aire de saber ben bé on anava. Amb una certa dificultat, el desconegut va preguntar al sabater pel capità de l'esquadró de cavalleria lleugera, de guarnició a la ciutat dels mestres cantors. El sabater l'acompanyà al cos de guàrdia, on un caporal li indicà la casa del capità Wessenig, uns tres-cents metres lluny. Aquell noi perdut estava tan extenuat que tardà dues hores a arribar-hi. Potser, essent aquell dia de kermesse i amb els carrers buits, s'ajagué a reposar al mig del carrer. El capità no era a casa, i l'assistent acompanyà a l'estable el vagabund, que semblà content d'estar entre cavalls. Com que semblava afamat, li oferiren carn freda i cervesa. Apartà amb repugnància una cosa i l'altra i menjà amb avidesa pa negre i begué aigua clara. Quan arribà, el capità pogué llegir una carta de presentació i recomanació que el desconegut li duia:

«Frontera de Baviera. L'indret no té nom. 1828.

»Sóc un pobre jornaler, pare de deu criatures. Aquest noi m'ha estat confiat per sa mare el 7 d'octubre de 1812. L'he educat cristianament i no l'he deixat sortir mai de casa; ignora el nom de casa meva i on es troba. Podeu preguntar-l'hi, que no us ho sabrà dir. Sap llegir i escriure, i vol servir en la cavalleria lleugera com el seu pare.

»L'he acompanyat, de nit, fins a Neumark, i des d'aquí haurà fet per trobar-vos.

»No sap on visc, ni quin camí hi porta.»

Junt amb aquesta carta, escrita en alemany i caràcters gòtics, anava una altra, en paper semblant però escrita d'una mà femenina: deia que el nom d'aquell noi era Gaspar, que havia nascut el 30 d'abril de 1812, que son pare, soldat en un regiment de cavalleria lleugera, era mort i que sa mare, una pobra serventa, no el podia mantenir.

El cap d'esquadró no va treure res en clar de l'interrogatori a què sotmeté Gaspar. Fora de dir que s'anomenava Gaspar Hauser, responia «No ho sé» a totes les altres preguntes. Wessenig, no sabent què fer-ne, l'envià al comissari de policia, i aquest, valent-se de la llei de vagabunds, el tancà a la presó del Belvedere.

Tot Nuremberg, i després tot Baviera, no parlaven sinó del mateix. Per uns, Gaspar Hauser era un mistificador hàbil; altres hi veien la víctima d'una intriga tenebrosa. El burgmestre Binder volgué aclarir-ho i ordenà un examen mèdic.

Segons els facultatius, aquell ésser extraordinari no devia haver fet sinó rarament ús de les seves cames, car la pell de la planta dels peus era prima i sensible com la del cutis més fi; no havia esmerçat mai les seves forces. No havia vist res, ni després res; era del tot estranger a la vida comuna; ignorava l'essència i els deures de l'espècie humana, la naturalesa i l'existència mateixa de la societat. Segurament havia viscut — o millor dit, vegetat — en un aïllament gairebé absolut, en una constant obscuritat, car el seu òrgan de la vista era tan feble que el menor raig de llum el molestava. No havent conegut mai l'alternativa dels dies i de les nits, no sabia mesurar el temps. D'això resultava que les seves concepcions eren extremadament limitades. D'altra banda, era pacient i dòcil, obeint al menor gest.

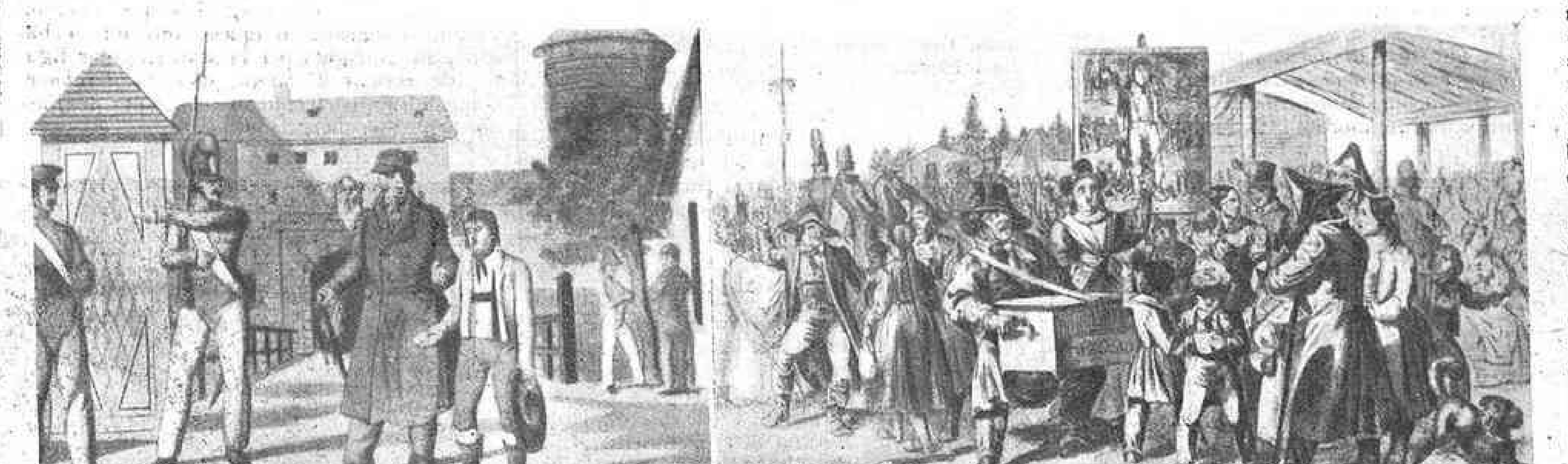

Imatges contemporànies de la història de Gaspar Hauser: La seva arribada a Nuremberg. — La seva història explicada per un xerraire un dia de mercat

Estefania de Beauharnais

L'estada a la presó no l'afectà gens, tant més que hi era tractat amb gran sol·licitud.

Els més escèptics s'interessaren pel cas, Gaspar Hauser fou objecte de la curiositat de tot el país, amb gran alegria dels hotelers que veien augmentar llur clientela amb l'afluència de viatgers que es traslladaven a Nuremberg, moguts per una pura tafaneria o bé pel desig d'aportar alguna claríca a la investigació de la veritat, demanada pel burgmestre Binder en una proclama escampada pel país.

Però res de concret no arribava a conèixer-se, tret d'una carta anònima, procedent del gran ducat de Bade, en la qual s'afirmava que aquell desconegut idiotitzat podia ésser el fill de la gran duquessa Estefania, declarat mort en octubre de 1812, però en realitat segrestat i reemplaçat al bressol per un nadó moribund. Hom recordà que en 1818 alguns diaris de Berlín, de Francfort i de París havien assenyalat un fet al qual no s'havia donat importància: un barquer havia pescat al Rin una ampolla ben tancada, contenint un paper que deia, en llatí macarrònic:

«A qualsevol que trobi aquesta ampolla. Estic tancat en una presó de Laufenburg, sobre el Rin. El meu calabós és sota terra i desconegut i tot pel que s'ha apoderat del meu tron. No puc escriure més perquè estic vigilat amb molta atenció i crueltat.»

El fill d'Estefania no podia pas haver-lo escrit, car era nat en 1812; en tot cas, s'havia de tractar d'un seu carceller pres d'un rampell de compassió en el moment en què pujava al tron de Bade la branca bastarda dels Hochberg. Però la data del naixement de Gaspar Hauser, 1812, era efectivament la de la naixença i mort de l'hereu del tron de Bade.

Retrocedint alguns anys, expliquem aquesta qüestió cortesana.

Josefina de Beauharnais, dona aleshores d'aquell primer cònsul que havia d'arribar a emperador dels francesos, es va recordar un dia que tenia una cosina, Estefania, vivotejant en un recó de província, després d'una infància passada en un convent de monges expulsades per la revolució. Estefania va plaure a Napoleó, el qual la va fer educar en els usos del món a la institució de Mme. Campan, d'on sortí Estefania ja en època de l'Imperi. Com que Napoleó ja començava a fer i desfer Europa i les famílies que hi regnaven, decidí casar-la amb el gran duc hereu de Bade, Carles.

Estefania de Beauharnais no és gens ben rebuda per aquells magnats alemanys de vella soca, que veuen en ella una pervinguda com el mateix emperador que els l'ha imposada. Però no gosen rebel·lar-se: tenen por de l'amo d'Europa. De totes maneres, Estefania s'adona de l'hostilitat que la volta en aquella cort de Carlsruhe, hostilitat més acusada que en ningú en la vella comtessa de Hochberg, muller morganàtica del gran duc mort, del qual ha tingut fills que heretaran el tron si Carles i Estefania no tenen descendència masculina.

Carles viu en plena disbauxa, emborratxant-se i empaitant mosses. Durant cinc anys, el matrimoni viu pràcticament separat. Per fi, en 1811, Estefania posa una noia al món, i un noi l'altre any, que el doctor Weichmann declarava sa i robust per viure cent anys. L'ambició de la comtessa de Hochberg se n'anava a rodar.

El 16 d'octubre de 1812, al matí, al bressol de l'hereu de Bade hi havia una criatura escarransida, a punt de morir. Al seu costat, la dida dormia com un soc. Com que el doctor Weichmann no hi era, foren cridats uns metges qualsevol i el nen moria aquell vespre. L'autòpsia no revelà que hagués estat emmetzinat, i el cos de l'infant era enterrat. Sa mare no tingué notícia de la mort fins dos dies després.

Estefania va tenir més descendència: altres dues noies i un noi. Però si les filles fruïen de bona salut, aquest segon fill moria al cap de pocs mesos d'haver nascut. Mentrestant, la bona estrella de Napoleó s'havia eclipsat per sempre, i a la casa gran-ducal de Bade no s'havien d'amoïnar per aquella intrusa francesa que ningú no podia defensar ja. El gran duc Carles, engorronit de beguda i esporuguit amb la idea que el volien emmetzinar, vègetava esperant morir-se, cosa que va fer en 1818. La branca bastarda dels Hochberg tenia el gran ducat assegurat. La gran duquessa Estefania es retirà, conservant el títol, al palau de Mannheim, còpia barroera del de Versailles.

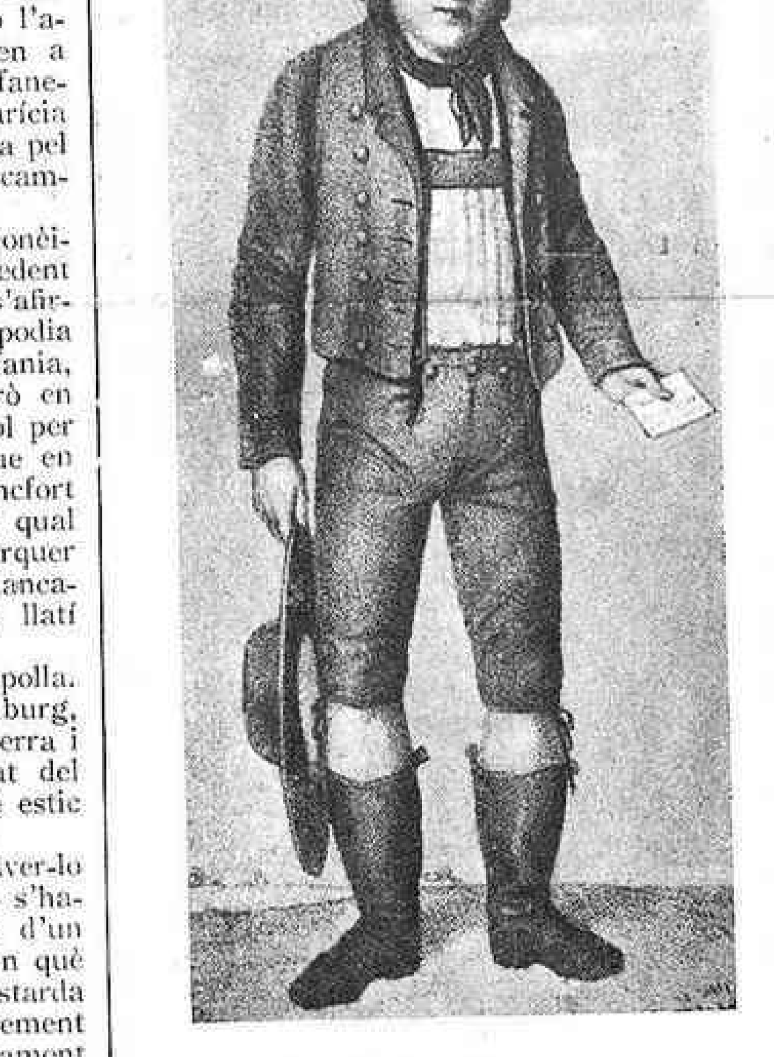

Gaspar Hauser

Han passat molts anys, ningú no fa cas d'aquelles coincidències, i les velles històries són ja oblidades.

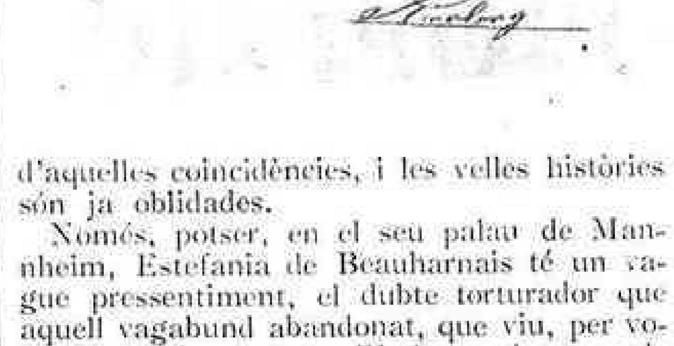

Només, potser, en el seu palau de Mannheim, Estefania de Beauharnais té un vague pressentiment, el dubte torturador que aquell vagabund abandonat, que viu, per voluntat del burgmestre Binder, a despeses de la ciutat de Nuremberg, és el seu fill, té dret al tron.

Binder l'ha tingut temps a casa seva, a fi d'educar-lo i, àdhuc, d'arribar a treure'n alguns rensenyaments sobre els seus orígens i vicissituds abans d'arribar a la ciutat. En clar, ben bé, ben bé, no hi posa res. Gaspar és incapaç de proporcionar el menor indici sobre el lloc on ha estat segrestat i sobre els seus segrestadors. Però que ha passat la seva infantesa en un soterrani, del tot privat de llum, que sempre hi ha estat ajagut o assegut, sense veure cap ésser humà, tal com Gaspar arriba a explicar, són assercions que concorden amb el dictamen dels metges. Després, poc abans de l'alliberament, el carceller s'havia deixat veure, li havia donat alguna lliçó de lletra i de caminar, se l'havia carregat un dia a coll i be fins prop de Nuremberg

El bugmestre posà Gaspar, sempre a compte de la ciutat, de pensionista a casa del professor Daumer, un metge homeòpata aficionat al magnetisme, que es proposà desvetllar i desenrotllar la intel·ligència del seu alumne. I, en efecte, sota la seva direcció, Gaspar millorà, tant físicament com moralment. Un cop vençuda la seva repugnància al que no fos pa i aigua, sotmès a règim ordinari, va créixer dues polzades en poques setmanes.

Mentrestant, ha entrat en escena un personatge important, el cavaller Anselm de Feuerbach, president del tribunal d'apel·lació d'Ansbach, jurista prestigiós i hàbil jutge instructor. Però la tasca recercadora de Feuerbach fa el seu curs a la quieta, mentre la curiositat pública ha minvat ja.

Tot d'una, Gaspar Hauser torna a cridar l'atenció general. El 17 d'octubre de 1829, estant sol a casa, d'on no ha sortit perquè no es troba bé, li surt de sota l'escala un home que hi havia amagat, el fereix a la cara amb una eina de tall, tot dient-li:

—Si xerres, no sortiràs viu de Nuremberg.

Gaspar, pres de pànic, es refugia al soterrani, on el troben sense sentits.

Feia disset anys, dia per dia, que havia mort el fill d'Estefania de Beauharnais. Es tractava realment d'una substitució de criatures, gràcies a la qual el veritable príncep hereu havia de viure pitjor que una bèstia? Era que en saber que la seva intel·ligència es desvetllava, els seus segrestadors, temorosos que pogués guiar l'acció de la justícia, volien suprimir-lo d'un cop o amenaçar-lo de mort si enraonava?

Lluís I de Baviera, que fins aleshores no havia sentit envers Gaspar altre interès que el que pot desvetllar un noi abandonat qualsevol, s'adonà que aquell orfe era la clau d'un misteri important. Prometé cinc-cents florins a qui descobrís l'agressor i féu activar les recerques que, segons uns resultaren debades, però que, segons altres, dugueren uns descobriments tan greus que el mateix rei Lluís s'esverà i deturà l'enquesta.

L'hàbil Feuerbach arribà a saber-ne alguna cosa? El fet és que en 1831 publicava el seu llibre ja esmentat, dedicat a lord Stanhope, amb unes conclusions simbòliques i nebuloses.

Acompanyat de dos homes que no el deixaven de nit ni de dia, destinats per ordre del rei a la seva vigilància, Gaspar Hauser deixà la casa del doctor Daumer per viure a la del conseller Biberach, de la qual passà a la del magistrat Tucher. Sia que ja hagués assolit tot el desenrotllament de què era capaç, sia a conseqüència de l'atemptat, no progressava més, s'havia tornat somiador i indolent.

Aleshores passà per Nuremberg un espècimen d'anglès excèntric, el comte Stanhope, d'una família pintoresca. Ja un avantpassat seu tenia al seu castell, per burla de les manies nobiliàries, penjats dos quadros amb un home i una dona completament nus: eren, segons un rètol, Adam i Eva Stanhope. La seva germana, Esther, és aquella Circe del desert que després d'esverar la societat britànica se n'anà a viure al Líban, a protegir els drusos contra els europeus. El nom d'aquesta lady Stanhope haurà de sonar el dia que es faci una biografia seriosa de l'aventurer català Alí Bei. El pare d'aquesta parella era autor d'una *Apologia de la Revolució francesa*, defensor de la llibertat de premsa i de l'abolició de la tracta de negres. El seu fill, en canvi, havia sortit reaccionari i en 1818 havia proposat que França fos repartida per a major seguretat de les monarquies europees. Era, a més a més de llunàtic, home de costums dubtosos i *declassé* en el seu país.

Li semblà que Gaspar era fill desheretat d'una família hongaresa, volgué adoptar-lo i emportar-se'l a Anglaterra; però es limità a dur-lo a Ansbach, a pagar-li l'estada a dispesa del profesor Meyer, i el versàtil anglès se'n tornà a córrer món després del que ara tot seguit explicarem. Feuerbach li havia dedicat calorosament el seu llibre, el rei de Baviera l'havia felicitat per la seva generositat i... la gran duquessa Estefania l'havia cridat: volia fer venir Gaspar a Mannheim. Lord Stanhope prometé portar-l'hi, però, pensant segurament en els conflictes possibles, desaparegué sense tornar més a Alemanya.

Al cap d'unes quantes setmanes, Estefania, amb dues filles seves i una acompanyant, va d'amagatotis a Ansbach; espia, darrera unes mates del parc, el passeig quotidià de Gaspar; troba que s'assembla al gran duc Carles, i cau desmaiada. No sap què fer. Viu de la renda que ben a contracor li passa el gran ducat, no pot comptar amb França d'on els Bonaparte són proscrits, pensa en les filles que pot casar a les petites corts alemanyes. I si, al capdavall, Gaspar no fos fill seu? A l'últim es determina a anar a Roma — passant abans per Viena —, a veure el Papa i la vella Letícia Bonaparte; però s'hi està set mesos sense decidir-se.

Mentre la gran duquessa vídua és fora, mor Feuerbach, en maig de 1833, i Gaspar perd el seu més valuós protector. Metternich, que en nom de la Dieta de Francfort regeix els Estats confederats alemanys, ha dit a Leopold de Hochberg, gran duc regnant de Bade, que essent fill d'un matrimoni morganàtic, pot donar-se el cas que els seus drets li siguin contestats. Leopold i la seva dona, Sofia, més ambiciosa que ell, es neguitegen. Gaspar rep visites importants. Els reis de Baviera li calmen les pors que li ha deixat l'atemptat de què fou víctima, li asseguren protecció i ajuda. La princesa de Liegnitz, muller morganàtica del rei de Prússia, Frederic Guillem III, el vol conèixer. Potser el pobre Gaspar no té notícia del rumor públic que el fa príncep de Bade; però tanmateix té la convicció que és de naixença noble i un dia o altre això li serà fet saber.

El dia 14 de desembre de 1833, quan anava a l'oficina de l'administració de justícia on tenia un empleu que li ocupés el temps, Gaspar Hauser és aturat per un desconegut, el qual l'invita a seguir-lo al parc, on ha de mostrar-li uns papers importants. Confiat, el segueix; arribats al parc, el desconegut s'atura en un lloc propici, es treu una cartera, que li rellisca dels dits. Gaspar s'ajup a collir-la, i rep una punyalada entre les costelles, sota del cor. Arrossegant-se, arriba a casa del professor Mayer, on moria al cap de tres dies.

Sobre la neu del parc fou trobada una cartera que només contenia un paper, en caràcters gòtics, escrits de dreta a esquerra, que calgué un mirall per a llegir-lo. Deia:

«Gaspar Hauser us podrà donar rensenyaments exactes sobre la meva fesomia i sobre mi. Per estalviar-li'n la feina, car podria ésser que es veiés obligat a callar, ho faré jo mateix. Vinc de la frontera bavaresa, de les vores del riu. Fins us diré el meu nom: M. L. O.»

Al parc municipal d'Ansbach, al lloc on caigué mortalment ferit l'Orfe d'Europa, s'erigí un petit monument amb aquesta inscripció:

Hic occultus occulto occisus est.

Aquesta inscripció — «Ací un desconegut fou mort per un desconegut» — ja no és exacta. Per fi, si no tota la veritat, s'ha fet bona part de llum sobre el misteri de la vida i mort de Gaspar Hauser. Hom pot assegurar que realment l'*occultus* era el fill d'Estefania de Beauharnais, i l'*occulto* un tal Hennenhofer, agent de la gran duquessa Sofia. El seu carceller, anomenat per ell l'*Home Negre,* i perpetrador de la temptativa d'assassinat de 1829, era un tal Franz Richter, guardacaça del baró de Griesenberg.

Aquestes afirmacions, però, manquen de documents absolutaments provatoris encara. Es deia que el gran duc Nicolau Mikailovitx de Rússia, gràcies al seu parentiu amb bona part de dinasties regnants, havia arribat a la solució total del problema i havia dipositat les proves històriques de les seves afirmacions en un lloc segur — Munic? —, les quals no havien d'ésser fetes públiques fins cinquanta anys després de la seva mort. El gran duc rus morí tràgicament en 1917 i no sabem el que hi hagi del llegat que se li atribueix.

Feuerbach

Posteriorment, l'ambaixador francès Edmond Bapst ha provat, amb documents, la versemblança de tot el que a grans trets queda consignat més amunt. Bapst creia que la publicació dels seus llibres *A la conquête du trône de Bade* (1930) i *Une mère et son fils* (1933), provocaria la sortida a llum de més abundants i fefaents proves documentals, l'existència i amagatall de les quals coneix.

La filla de Feuerbach escrivia en 1884: «Conec quasi tot el que ha estat imprès sobre Gaspar Hauser, i encara conec més; però si tingués la prova peremptòria que encara manca, com que vull morir tranquil·la i no torbar la vida dels descendents innocents dels culpables, tancaria aquesta prova en una caixa sobre la qual escriuria: *A obrir el 17 de desembre de 1933.*» Sembla que aquesta prova, proporcionada per la princesa Maria de Bade, germana de Gaspar Hauser, existeix. Però, que sapiguem, la data centenària de l'assassinat no ha estat marcada per la publicació de la prova al·ludida.

De totes maneres, els historiadors que han estudiat escrupolosament l'afer no creuen que cap revelació aporti alguna rectificació important al resum precedent.

J. C.

Si vostè és persona refinada que tria detingudament els productes que adopta per a la seva condícia personal, adquireixi en qualsevol comerç de perfumeria la Crema d'Afaitar Blancaflor (en tub d'estany) i quan l'hagi provada veurà per pròpia experiència que és absurd despendre o llançar els diners comprant marques estrangeres que es fan pagar cares, essent així que Blancaflor és millor, sí, senyor, molt millor que totes plegades pel sol fet d'ésser elaborada amb les aigües termals de La Garriga, meravelloses per a la conservació de la joventut del cutis. I els efectes d'aquestes aigües no es poden obtenir amb diners ni amb recursos químics, car són privilegis de la Naturalesa que es troben fora de l'abast de la ciència i dels laboratoris. Es un assaig que us donarà gran satisfacció i us estalviarà diners: qui no el fa, doncs?

En el número passat, per una confusió que encara no sabem com es produí, el text d'aquest anunci aparagué indegudament en castellà.

VIRGILI I TARRÉ

CASA ESPECIAL
EN LA FABRICACIÓ
I CONFECCIÓ
DE

MOSTRARIS

IMPREMTA

Passeig Sant Joan, 54 - Tel. 54662

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL CINEMA

L'ACTUALITAT

Dos bons films

«JO HE ESTAT UN ESPIA»

Es que tindrem una producció anglesa? I en dir això no pensem solament en una producció regular que es pugui realitzar a Elstree o a qualsevol altra banda del territori britànic, sinó en alguna cosa de més fonamental. Pensem en la possibilitat de conèixer aviat un tipus de pellícules que no sols procedeixi materialment de la indústria anglesa del film, sinó que reflecteixi per la forma alguns dels trets espirituals del poble anglès. Si més no, avui, una pellícula com la que demà s'estrena, *Jo he estat un espia*, ens convida a l'optimisme en aquest particular.

Jo he estat un espia s'imposa tot seguit per la seva magnífica qualitat cinematogràfica. Analitzar aquesta, tractar de fer veure com el director André Saville ha evitat de caure en una servil imitació de les maneres americanes o germàniques, creant-se pel seu propi compte un estil que sobta pel seu vigor i per la seva novetat, ens conduiria molt lluny. Anirem tot seguit al final de la qüestió, referint-nos al resultat que el director aconsegueix: captar absolutament l'atenció de l'espectador i commoure'l d'una manera pregona.

Jo he estat un espia és una pellícula d'espionatge. La història està molt ben travada i aquell element convencional que sembla obligat aquí, en voler donar en una hora esdeveniments que en realitat n'exigeixen moltes més, ha estat reduït al seu mínimum. El director ha disposat la marxa dels esdeveniments d'una manera rectilínia, no permetent-se sinó, de tant en tant, en períodes regulars, una lleugera interrupció, que permet respirar i donar al film una neta divisió en episodis, la qual contribueix a satisfer aquella exigència de claredat i d'ordre a què ha d'obeir un film, com qualsevol altre sistema de narració.

El director no ha recorregut per res a la pirotècnica guerrera. En canvi ha tret força partit del motiu de la invasió, ja que l'acció transcorre en una ciutat belga ocupada pels alemanys. Sense accentuar en desmesura, sense tractar de provocar l'angoixa de la guerra, *Jo he estat un espia* ens dóna, com pocs films, una impressió extremadament patètica de la guerra. Un altre èxit que cal apuntar — oi més tractant-se d'una producció europea —, és haver aconseguit una interpretació perfectament normal. El mateix Conrad Veidt, els mèrits del qual no cal regatejar, però que sempre acostuma a posar com un actor, ací perd quasi del tot aquest caràcter per immergir-se sense violència en el ritme de conjunt. Una gran revelació és Madeleine Carroll, i molt bé Herbert Marshall, ja conegut per la seva brillant carrera a Hollywood.

«LES VUIT ORENETES»

Un film que també ens plau d'assenyalar és *Les vuit orenetes*. Un altre èxit del cinema europeu. Una pellícula airejada en el sentit ensems moral i material del mot.

Madeleine Carrol i Conrad Veidt en «Jo he estat un espia»

L'acció transcorre en un club universitari femení. Hi ha doncs una collectivitat femenina que dóna al film, en començar, un aire de parentiu amb *Noies d'uniforme*. Les noies aquestes practiquen una vida d'esports, quasi tota a l'aire lliure, la natació preferentment, i tot això són circumstàncies que permeten acumular delicioses imatges plenes de sol i d'eufòria.

La pellícula enclou el seu drama, un drama que posa aquell mateix problema que precisament ens ocupava ara fa quinze dies aquí mateix, a propòsit d'una pellícula sobre la maternitat. La protagonista del film, una de les vuit *orenetes*, està en estat interessant. El seu amant, esverat per les conseqüències del fet, coneix un moment de feblesa per proposar a la noia una solució que ella, atuïda, de bon principi accepta, però que, a temps, refusa d'una manera contundent. L'atmosfera de simpatia creada en el club entorn de la noia, el reconeixement de l'home, que ve més tard a cercar-la per acceptar el fet en tota la seva legalitat és la conclusió d'aquesta pellícula, agradable i simpàtica.

De totes maneres, obligats com hem estat a referir-nos a l'anècdota, no voldríem que el lector concentrés la seva atenció sobre aquest aspecte del film. Se'n faria una imatge inexacta. El film val sobretot per la seva realització feta de simplicitat i tacte; per la finesa psicològica amb què, sense transcendentalismes de cap mena, els moviments de l'adolescència femenina han estat copsats per l'aparell; per tota aquesta invitació a l'esport i a l'aire que el film sembla fer-nos amablement d'una manera implícita.

JOSEP PALAU

Passeig de Gràcia, 57. — Telèfon 79681
De les 3 tarda a la 1 matinada

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges Fox Movietone

ÀVILA, documental en espanyol

NOTICIARI FOX SONOR (Notícies d'Espanya)

NOTICIARI FOX SONOR (Internacional)

LES AUS DE BEC ESTRANY, documental

PANORAMA

"Cinema amateur"

Ha sortit el número corresponent a hivern de *Cinema amateur*, la revista que amb tant d'encert edita la secció de cinema del Centre Excursionista de Catalunya. Hi ha abundant collaboració i una ilustració copiosa, quasi tota ella a base de fotografies inèdites de pellícules dels nostres aficionats. Confirmem als nostres lectors que la convocatòria del tercer concurs de cinema amateur organitzat pel C. E. de Catalunya val fins el dia 5 de març, data en la qual es tanca el termini d'admissió de pellícules. Les condicions del concurs els interessats les trobaran en la revista o bé poden demanar-les al Centre, on les faciliten a tothom que les demani.

Films americans

Entre les darreres pellícules presentades, la crítica nordamericana assenyala els següents:

Sóc Susana amb Lilian Harvey, Gene Raymond i Leslie Banks. Els Piccoli i altres marionetes figuren al repartiment. N'hi ha que diuen que els actors humans s'hi veien massa i, en canvi, aquests altres massa poc.

La seva dobla vida, amb Lilian Gish. Sí, senyors; es tracta no menys que de la reincorporació de Lilian Gish al cinema, del seu debut en el parlant.

El rapte del nen de miss Fane, segon film americà de Dorothea Wieck, amb Baby Le Roy, Alice Brady, Dorothy Burgess i Spanky Mac Farlan, un marrec, aquest darrer, de cinc anys, però que n'aparenta menys encara.

Alícia al País de les Meravelles no ha tingut a Amèrica l'entusiasta acollida que esperaven els seus productors. El llibre de Lewis Carroll juga massa amb la fantasia perquè pugui ésser transportat a la pantalla sense pèrdua. La concreció, la materialització dels éssers fantàstics, a despit del trucatge més perfecte, no acaba mai de convèncer. I no perquè el truc sigui perceptible.

ES UN FILM PARAMOUNT

L'ACTRIU I ELS DIRECTORS

Marlene deixada de la mà de Sternberg

Tots els elements que més tard caracteritzaren Marlene Dietrich, feia ja molt de temps que Sternberg els portava a la imaginació. *L'Angel Blau* fou la troballa del maniquí ideal on penjar el complex de tèrbol sensualisme que existia, latent, al fons de l'ànima de Sternberg. Els qui coneguin alguna fotografia d'aquest director, i hagin estat intrigats per la seva singular figura, de refinat decadent, d'esteta *desabusé* compendran perfectament els fruits de l'associació Sternberg-Dietrich.

La Marlene del «Càntic dels Càntics»

I, després de *L'Angel Blau* començà aquella sèrie de grans films en els quals Sternberg usava de Marlene com una droga: consumint-s'hi, perdent aquella força extraordinària que en altres temps havia produït *La llei de la xurma*, baratant les seves dots de psicòleg per les d'inútil artista, gran *jongleur* de les llums i de les qualitats. A la humanitat, Sternberg preferí el somni.

L'obra típica de la raó social Sternberg-Dietrich fou *Marroc*. Ací, la intoxicació de Marlene arribà en Sternberg al paroxisme. El clima Marlene s'ho emportà tot: les sorres del desert, les palmeres que s'estremien, els uniformes dels soldats, les blanques parets de les cases... Un Marroc falsificat, un Marroc de fantasia, un Marroc marlene-dietrichitzat... Aquell calfred especial, ja no el produïen solament les cames i la veu de l'artista: els efluvis del seu encís s'escamparen damunt del paisatge, ho impregnaven tot, ho transformaven tot...

En *Fatalitat*, en *L'exprés de Xangai*, en *La Venus rossa*, Sternberg tocava cada vegada la mateixa harmonia, treia cada vegada les mateixes notes d'aquell instrument torbador que era Marlene Dietrich. I nosaltres, tot i enyorar el Sternberg d'altres temps, ara no demanàvem res més. Se'ns havia contagiat el seu fervor; a còpia de films ens havíem intoxicat, també, de Marlene.

Però vetací que un dia arriba Mamoulian. Els designis del negoci cinematogràfic imposen a la Dietrich aquest nou director. Mamoulian és l'home que arriba amb les mans netes i l'esperit desinfectat. Amb aquest estat d'ànim, s'encara amb la gran actriu. I passa el que havia de passar, *El càntic dels càntics*.

Mamoulian no creu en Marlene Dietrich. No volem pas dir que no tingui confiança en el seu talent artístic; volem dir, simplement, que no era sensible al misteri Marlene, a la religió Marlene, de la qual Sternberg fou el profeta, l'apòstol i el gran sacerdot.

Als ulls de Mamoulian, la Dietrich és una gran actriu, una dona encimbellada dalt de tot de la publicitat i dels èxits econòmics. I la tractà com a gran actriu, i confeccionà un film propi pel lluïment d'una gran actriu. En certs moments, *El càntic dels càntics*, té el to i l'ambient d'una òpera italiana. Tot està à punt perquè la diva engegui l'ària que ha d'emportar-s'ho tot.

I com que Mamoulian no creu en Marlene, ha succeït el que succeeix quan un home normal, un experimentador, un científic, s'aventura a manejar els símbols i els dogmes de les religions. Fracàs absolut. Són coses que no poden ésser separades de llur aspecte màgic, són articles de fe. Si hi manca la fe, es produeix el daltabaix.

I Marlene Dietrich, tractada com una altra qualsevol gran actriu, s'ha desinflat a les mans de Mamoulian, home de poca fe.

D'acord que *El càntic dels càntics* és una obra gens humana, artificial de cap a peus. Però quan l'artista està animada per aquella flama excelsa del geni, aconsegueix trencar el cartó de l'obra, i encendre l'espurna que ens farà oblidar la intriga banal. Aquest miracle artístic és aquell que Greta Garbo realitzà en obres tan mediocres com *Mata-Hari* i *Com tu em desitges*, que Sylvia Sydney realitzà en *Madame Butterfly*, i que sempre han realitzat les grans actrius. Sarah Bernhardt feia vibrar les cordes més sensibles de l'esperit més delicat, representant les *machines* dramàtiques de Victorien Sardou.

Deixada de la mà de Sternberg, la Dietrich s'ha presentat tal com és: una dona bellíssima, dotada d'una fotogènia meravellosa i d'una veu que és la més cinematogràfica de totes les veus que han registrat els micròfons.

Però d'això a ésser una actriu genial, hi va tota una distància, infranquejable pel temperament de Marlene Dietrich.

ANDREU A. ARTIS

Després dels èxits obtinguts

"Todo por el amor" i "Vuelan mis canciones"

UFILM presentarà pròximament les grans produccions

"El testamento del Dr. Mabuse"

● i "El Zárewitch"

Divendres nit al SALÓ CATALUNYA

L'OPINIÓ

Presentarà el film

LES VUIT ORENETES

de

Seleccions Filmófono

RESERVEU LA LOCALITAT

PROXIMES ESTRENES

La inoblidable parella de "Papá piernas largas" reunida de nou

▼

FOX

La Cruz y la Espada

amb

JOSÉ MOJICA

en espanyol

▼

Un episodi de la colonització de Califòrnia pels pares missioners franciscans

▼

FOX

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL TEATRE

I SI PROVÉSSIM DE NO DIVAGAR MÉS?

La subvenció de la Generalitat

Se'ns diu, per conductes distints, que el Comitè al qual el Conseller de Cultura va encomanar l'estudi de la solució del problema del nostre teatre, prèvia una contribució de cinquanta mil pessetes aportada per la Generalitat, topa amb la indiferència de les persones del ram d'empresaris, que hom confiava esperonar amb la relativa importància d'aquella subvenció.

I se'ns diu més, encara: que la indiferència dels empresaris — la qual coincideix, val a dir-ho, amb la de l'opinió pública, que fins ara no ha deixat entrellucar cap apassionament per l'afer, prova evident del desinterès que avui com avui sent per al teatre — és compartida pels comediants, per paradoxal que la cosa sembli en el moment que es llencen a una campanya d'ostentació de llurs necessitats materials.

Tot plegat pot pervenir, però, del defecte que potser no s'hagi projectat amb prou claredat als ulls de cap dels sectors interessats en el lloable propòsit de Ventura Gassol, l'exacta intenció d'aquest propòsit. Més d'una persona autoritzada — de la qual, si no tingués aquest títol, no valdria la pena recollir-ne l'auguri — vaticina que els resultats de la creació del Comitè es limitaran a justificar unes dietes que minvarien de molt l'import de la subvenció a l'hora que s'hagués de fer efectiva. I que si arribessin a trobar una solució, fóra a base d'imposar l'estrena de les obres que escriuen els components del Comitè, i creant una mena de *katipunam* inaccessible als que no fossin grats a la capelleta. Cal dir a aquests pessimistes maliciosos que les notícies que tinc són que els que formen el repetit Comitè no tenen assenyalades aquelles suposades dietes i ja porten esmerçades moltes hores en l'estudi del problema, sense escatimar-hi ni temps ni passos.

Però el cas és, com he dit al principi, que el problema sembla no interessar a ningú més que a aquests amics i al Conseller de Cultura que els ha encarregat la missió d'estudiar-lo i resoldre'l. Vol dir això que per aquesta apatia evident hagi d'abandonar-se el noble desig? Per la meva part, crec tot el contrari, i sóc del parer que en lloc d'arreconar el propòsit el que cal és trobar el sistema d'excitar l'interès somort, prescindint de punts de mira personals.

Crec que tots aquells que, pel que sigui, tenim pronunciat el séc del teatre, hem d'aportar al debat del tema tots els suggeriments que ens susciti la nostra personal manera de veure'l. I fidel a aquest criteri, m'atreveixo a oferir als amics que constitueixen el Comitè designat pel Conseller de Cultura, i àdhuc al propi Conseller, una fórmula que considero apta per a desvetllar l'interès dels comediants, dels empresaris, dels autors i fins i tot del mateix públic.

Amb els actors de *vers* que actualment hi ha, parats, a Catalunya, podrien formar-se ben bé quatre companyies amb cara i ulls. Una podria ésser dedicada al gènere dramàtic; un parell, al de comèdia i una altra al sainet o al gènere diguem-ne popular, o, si volen, inferior. Propugno també per la formació d'aquesta darrera perquè parteixo del principi que cap tendència no pot ésser negligida mentre sigui autòctona. No sabríem oblidar que Màntua i Roure han obtingut èxits efectius i populars que ni Pous i Pagès, ni Soldevila, ni Crehuet, no han aconseguit mai. I que el mateix Sagarra, quan ha arribat al centenar de representacions, ha estat perquè l'obra ha plagut més al públic dels diumenges a la tarda que al del dia de l'estrena. Fóra injust, per tant, marginar la sensibilitat d'un sector de públic que ara com ara, i per molt que ens dolgui, és l'únic capacitat per fer marxar normalment un negoci teatral.

M'he apuntalat sobre aquest punt perquè em consta que a algun element dels del Comitè els ve agror a la boca en suposar que la subvenció, o sencera o en part, pugui afavorir unes obres de la categoria que deixem assenyalada, sense tenir en compte que el noranta per cent dels electors que portaren al Conseller de Cultura al lloc que ocupa en la política, són més sensibles al teatre de Gastó A. Màntua que al del propi Ventura Gassol; per molt que ens dolgui reconèixer-ho.

AVELÍ ARTIS

(*Acaba a la pàgina* 10)

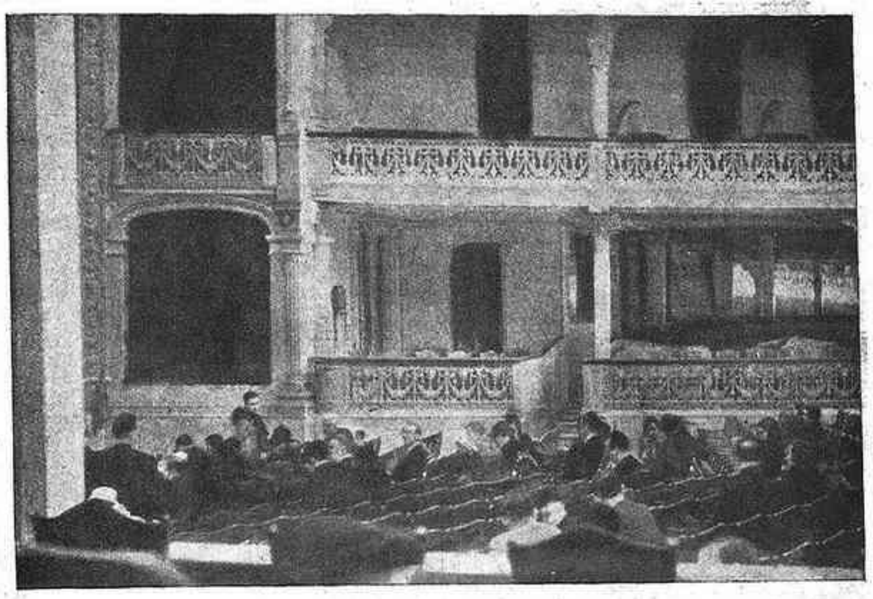

Una sala barcelonina poc abans de començar l'espectacle

Sobre les danses i sobre la tècnica

Sebastià Gasch ha publicat dos articles fent l'elogi de l'Argentina.

Ens ha fet l'efecte, i no volem deixar d'esmentar-ho abans d'anar endavant, que el to dels articles era turístic.

La ballarina Argentina és molt bona. No hi ha per què negar-ho. Fa ja molts anys que ho és. Però, per a molts, ha començat a ésser-ho fa poc.

Justament, a l'Argentina li ha passat un fenomen, per altra part molt corrent entre les artistes de la dansa: que a mesura que ha estilitzat o perfeccionat els seus balls, ha perdut to.

Avui l'Argentina és una ballarina tècnicament perfecta. Domina l'ofici. I quan surt a ballar, ens fa l'efecte, als que l'havíem vista a la vella sala d'Eldorado i a la Sala Imperi, quan encara no havia pensat en estilitzacions sàvies, amb tendència a transcendentalitzar, que més que una ballarina viva, com era abans, és una rellotgeria perfecta que marca les hores, els minuts i els segons amb la precisió rara d'una màquina per la qual no pot existir el perill d'una avaria imprevista...

En fi. L'Argentina d'avui no és la de quinze anys enrera. Aleshores era una ballarina. Ara és un cas de saviesa. I la saviesa se li ha anat menjant, de mica en mica, el que és essencial de les danses: la vibració. I no hi ha *rond-de-jambe*, ni *pas-de-chat* que ho puguin adobar.

A l'Argentina li succeeix avui el mateix que va succeir a Pastora Imperio al seu temps, i ha succeït a moltes altres i, probablement, passarà a les que les succeeixin. Que en sap massa. Que els seus balls, per tant, són tècnica pura. I hom sap els perills de tota mena que comporta, en tots els ordres artístics, arribar a aquest punt perillós.

Aquest fet sol produir-se, a més de les ballarines, entre les cupletistes i els artistes de music-hall. En general, és corrent en totes les modalitats del gènere, per la senzilla raó que és un dels quals es fa més difícil de poder-ne precisar les regles.

La Meller, que Barcelona va descobrir en una barraca de fusta, l'Arnau, era una cupletista esplèndida. La de la Sala Imperi ja no valia gran cosa. I la d'ara és francament carrinclona. La Nita-Jo de l'Alcàzar era molt bona; la d'Eldorado n'era una modesta aproximació.

I justament quan començaren a iniciar el seu quart de conversió decadent, és quan assoliren una màxima popularitat i la unanimitat elogiosa de la crítica. Aneu a saber per què.

Soledad Miralles

Escrivim aquestes ratlles a gratcient que toparan amb el criteri de molts entesos. Però sempre hem pensat que una cosa és el ball i una altra la literatura tècnica que pot fer-s'hi entorn. El ball, i especialment el castís, és una cosa que no té res a veure amb la literatura. El fet de transcendentalitzar-lo sempre m'ha semblat un excés.

No fa gaire, a la Bodega del Colon hi havia una ballarina que ve com l'anell al dit per a contrastar l'art de l'Argentina: la Soledad Miralles, la qual es troba al punt dolç, màxim podríem dir-ne, del seu art.

Heus ací l'autèntica dansa castissa, feta de vibració, feta de passió, gairebé en el sentit físic, i en la qual, si de cas hi ha ofici, és d'un taranná tan tímid, que s'amaga, avergonyit, en un reconet de la dansa i hom no el sap veure per enlloc. Si de cas surt, un moment, al darrera d'un giravolt de faldilles, li veieu fer una cara tan esverada, que us fa gràcia, i li perdoneu l'atreviment.

Res de la *machine* enfarfegadora de la saviesa tècnica. Res de transcendentalitzacions i d'estilitzacions alambinades. Espontaneïtat, vibració i gràcia. Sobretot gràcia.

Dins de les faldilles ramejades que voleien al mig del focus lluminós, i que agafen, a cada giravolt, tonalitats de meravella, hi ha una dona al capdavall.

I que em perdoni l'amic Gasch si, per una vegada, hem envaït els seus dominis.

JAUME PASSARELL

A Madrid exageren

Era de preveure. El triomf de l'Argentina ha fet obrir l'ull als aprofitaires de tots els èxits. Ha encoratjat els imitadors dels creadors. I, naturalment, aquests no s'han fet esperar gaire. Ja tenim ací la senyora Encarnación López, Argentinita. Ja la tenim ací l'eterna seguidora de les petjades de la gran Antonia Mercé. Dissabte va actuar al Poliorama. Butaques a quinze pessetes. Un pianista, un guitarrista. La dansa de *La vida breve*. La *Dansa del foc*... La còpia no pot ésser més exacta. Però mai segones parts no foren bones. I de la mateixa manera que Argentinita és un diminutiu d'Argentina, el recital del Poliorama no fou tal recital sinó recitalet. Malgrat tot, el local de la Rambla estava ple com un ou. Bella confirmació de l'existència d'un públic de dansa que constatàvem l'altre dia.

Argentinita

La *joven literatura* madrilenya — tan provinciana! — que no ha fet mai cas de l'Escudero, i que encara no s'ha adonat de la gran classe de l'Argentina, quan l'Argentinita va presentar *El amor brujo* a Madrid va descobrir la Mediterrània. Halffter digué que fins el 15 de juny, dia del debut, Espanya no comptava en la història del ballet. García Lorca, tan exagerat com sempre, afegí que allò era *lo más grande que se ha visto*. Neville — per què no es quedava a Hollywood fent diàlegs, aquest també! — s'atreví a afirmar que aquell espectacle era tan important com Velázquez. I, fa pocs dies, un tal Carlos Fortuny deia encara des d'*Estampa* que l'Argentinita ha aconseguit en 1933, fer dels balls flamencs un espectacle que aviat podrà competir en prestigi amb els balls russos. (Escudero, en l'interviu que publicàrem ací, ja digué tot el mal que pensava d'aquesta *camarilla* i d'aquell *Amor brujo*.) Però, enfront d'aquests elogis rabiosos, hi ha la frase cruel. Perquè Argentinita té tants amics incondicionals com enemics implacables. Era la Raquel, ens sembla, que deia que Encarnación López era una *màquina de cosir*. No exagerem. Ni l'una cosa ni l'altra. Serenitat, serenitat... L'Argentinita no porta a dintre l'electricitat d'Escudero ni té el temperament d'Argentina. No és tan bona com aquests, però no és negligible. Diem-li discreta i no ens equivocarem segurament. El seu gran error ha estat presentar-se ací immediatament després de l'Argentina. Naturalment, la comparació ha brollat, inevitable. Però ella l'ha provocada. I n'ha sortit perdent. Es natural.

Argentinita no té temperament. Es una artesana de la dansa. Executa els balls. No els crea ni els sent. No té la personalitat múltiple d'Argentina. Ni la diversitat d'expressions d'aquella. Es monòtona. Tots els seus balls semblen iguals. Iguals de tècnica — usa sempre els *frappés* i els *emboîtés* sense moure's del lloc, i abusa dels *ballonnés* — *pas de bourré* — i iguals de caràcter, ja que la seva cara, totalment inexpressiva, i el seu gest sempre diuen el mateix.

L'art d'Argentinita, orfe de nervi, és bufó, amable, gentil, graciós, frívol, encantador. Argentinita sembla una senyoreta de casa bona que ha après a ballar i a cantar. Quan no s'aparta d'aquest to superficial és quan queda millor. Es per això que la segona part del programa que va presentar és la més satisfactòria. Les seves cançons populars ballades són una pura delícia. Quan canta amb una veu menuda i melosa de nena mimada amb la boca plena, i alterna aquestes cançons amb quatre passets de dansa i dos toquets de castanyoles, l'Argentinita no té defecte. Les *Sevillanas siglo XVIII* i el *Romance de los peregrinistas* de García Lorca, *Avila* i el saborós tango de l'Escribano, encara que no el canti complet, com li retreuen els purs, són un encant, una delícia. I és que Argentinita no és més que una artista de varietats que ha renovat i dignificat aquest gènere, gràcies a l'assessoria de Lorca i altres components de la *camarilla* esmentada, que li han escrit lletres i li han cercat en l'art popular músiques apropiades. Aquestes cançons populars ballades de l'Argentinita anirien com l'anell al dit en el fi de festa d'un espectacle de varietats de qualitat.

Però quan l'Argentinita fuig d'aquest to, i vol fer coses per al conreu de les quals no ha nascut, i vol imitar l'Argentina i cultivar la dansa gran, aleshores fracassa lamentablement. Es com si un pintor de parets volgués pintar quadros de cavallet. O un repòrter escriure poemes. I, naturalment, la primera part del programa de la sessió de l'Argentinita fou un veritable desastre. La *Dansa del foc* d'*El amor brujo*, que es pur sortilegi, terror supersticiós, l'Argentinita la va ballar tota de blanc vestida i en bufó, sense descompondre's. I — esgarrifeuvos — amb el somriure! Mai no havíem vist una incomprensió semblant. A Madrid exageren. Baden. Tenen pa a l'ull. I no parlarem de la dansa de *La vida breve*. Hauríem d'ésser cruels. En aquesta primera part el que ens va plaure més va ésser les *Alegrías*. (Les *alegrías*, flamenc pur junt amb el *zapateado*, són en la dansa el que les *seguidillas* i les *soleares* són en el *cante*, com les vulgars *bulerías*, tan ballades actualment, equivalen als banals *fandanquillos* cantats. Les *alegrías*, l'Argentinita les ha dansades dins la més pura ortodòxia. Perquè de flamenc en sap una estona llarga. Però com que no hi posa temperament, és com si no sabés res.

Bartolozzi i Ontañón li han pintat uns decorats d'avantguardisme madrileny. Dibuixos d'*Esfera* camuflats de modern.

SEBASTIÀ GASCH

Fémina

AVUI ESTRENA

La gran duquesa Alejandra

amb

Maria Jeritza

la reina de l'opereta vienesa

Música de FRANZ LEHAR

i

Dues sogres molt sogres

La pel·lícula que va fer riure a BUSTER KEATON

Avui al Saló Catalunya

El film melodramàtic d'emocions que arriben al fons de l'ànima

mater dolorosa

Si us va plaure «La mujer X» i «Del mismo barro», aneu a veure MATER DOLOROSA

Un film de Abel Gance

Exit en a mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

MOKA

TORREFACCIÓ DE CAFES

Rambla dels Estudis, 8

Teatre GOYA

2.ª setmana d'exhibició del film real, vigorós i humà

Por un solo desliz

35.000 espectadors acrediten l'alta qualitat d'aquesta producció excepcional

PROXIMAMENT:

La locura del dólar

Extraordinària producció Columbia, distribuïda per Cifesa

URQUINAONA Demà sensacional estrena

UN PROGRAMA MONSTRUO

integrado por dos grandes películas

Adquiriu les vostres localitats amb anticipació per aquesta magna estrena

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

ELS LLIBRES

Josep Maria de Sagarra, *La rosa de cristall* (Catalònia)

Aquest cop el poeta s'ha plagut d'abillar els seus versos d'una nova imatgeria. Una flora i una fauna viscoses, salabroses, iodades, àcides, és passegen presoneres d'un aquàrium de sentiments tendres. I tot aquest fons espès i fluctuant serveix perquè hi reüli un amor clar, lleuger i senzill. Tota la gràcia està dins el contrast. I aquest contrast, no tan marcat, existeix en tota l'obra del poeta Josep Maria de Sagarra. Diríeu que el seu geni poètic és una gota d'aigua d'aquelles que de vegades es troben presoneres dintre alguna pedra preciosa, on duren milenis (per a la finitud de l'home imatge d'eternitat). La pedra en aquest cas són la carn i els ossos. D'ací la poesia fisiològica de Josep Maria de Sagarra, profundament poètica i carnal. D'aquest instrument l'autor sap treure'n belles sonoritats voluminoses i tendrívoles.

Com reacciona l'infinit
en el teu sexe?,

pregunta en el poema *Somni*. Tota la visió que el poeta té del món gira sobre aquesta barreja extraordinària de sexe i d'infinit. Per això aquests poemes d'amor, aplegats sota el títol de *La rosa de cristall*, tenen, a estones, una qualitat primitiva, d'aleshores que encara no s'havia formulat altre amor que el físic; però si això és la lletra, presa al peu de la lletra, l'esperit, la música interna, és del tot diferent. Quan escriu, per exemple, aquests versos quasi freudians:

Aquest coral
insaciable humit i monstruós;
aquest coral tant de nosaltres dos,

diu, en essència, el que diria un poeta eròtic dels antics; però la forma d'especular sobre la dada immediata d'una sensació és ben moderna. Per una banda hi ha l'eufemisme — això que l'antiguitat no coneixia gaire en matèria eròtica. Però, per l'altra, l'eufemisme només és verbal; i la metàfora més aviat, figurada plàsticament, subratlla, fa més plàstica la idea. Aquest dualisme d'intenció és un dels ingredients amb què està fabricat de cap a cap el llibre.

* * *

El llibre es compon de setze poemes. En realitat un de sol, una mena de Càntic dels Càntics on es conta el retrobament del món a través de la persona amada. Aquest és l'argument de l'obra. Els sentiments que hi llisquen són contradictoris, obeint a les diferències d'humor. Això és característic de tota la musa eròtica moderna a partir del Petrarca. Ara sembla que el poeta revisqui del tot, reviscolat en una mena de bany d'aigua de Juvència:

...el meu desig neda en el bany
de la teva epidermis de nacre.

Ara deixa traspuar un pòsit amarg irreductible:

Mira si ho és, que encara vaig tremolant
per la mentida del somni passat!
Mira si és agra la mentida
que el teu cabell caoba i or
té un punt d'ala ferida...

En el *Poema del corb*, potser el més important del llibre, el poeta es situa en una posició intermèdia. Accepta el dolor del món, mentre pugui estalviar-lo a l'amada.

Invoca ell el corb:

Digues-ho a mi,
que a mi no em meravella
ni em ve de nou tot el que puguis dir:
però parla ben baix,
no sia que ella
trenquès el vidre blau del seu dormir.

Aquests versos tan simples, tan nus i seriosos, tenen un cert to de la poesia dramàtica de Browning. Per la seva intimitat i la seva transparència els trobem els millors del llibre, i un dels moments més alts que ha tingut la lírica del poeta.

* * *

La versificació és ondulant i llisquent. La rima, sovint nova i sempre escaiguda. S'hi nota una gran cura de composició i un domini tècnic. En general hi són evitats els moviments oratoris o teatrals. Són poemes per llegir-los un tot sol. *La rosa de cristall* vol ésser un breviari per a les persones amants de la poesia lírica i un llibre que sàpiga fer-se llegir i rellegir. Cerca més l'emoció que la meravella, i això que l'autor hi «estrena», com dèiem al començament, un nou joc d'imatges; però aquesta novetat no és decorativa — i això li afegeix mèrit —, sinó que ve de dins a fora; és imposada per la sensibilitat.

ROSSEND LLATES

Acaba de sortir el número 4 de la Revista
Cinema Amateur
Articles de: Joan Prats, Josep Palau, Francesc Gibert, Delmir de Caralt, A. Oliveras Folch, Joan Sabat, etc.
Concursos - Bibliografia - Consultori
Nombrosos gravats
Preu: 1'50 ptes.
Administració i venda:
Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3

Anècdota pura i anècdota cuinada

Mesos enrera, comentant un article de Manuel Brunet, on afirmava el seu fàstic envers la novella i la seva devoció envers la biografia, vaig escriure un comentari que podria resumir-se així: «Novella o biografia, què més té?»

M'ha estat un plaer de veure que la meva posició davant aquest problema és si fa no fa la que adopta Georges Duhamel en un llibret que acaba de publicar sota el títol *Remarques sur les mémoires imaginaires*. En el seu brevíssim assaig, Duhamel s'esforça, al meu entendre amb un èxit complet, a destruir el que podríem anomenar el fanatisme del fet pur.

Hi ha per aquests mons de Déu més fanàtics d'aquesta secta dels que podríeu imaginar a primera vista. Naturalment, els fanàtics del fet pur, de l'anècdota pelada, de la carn crua sense cap amaniment literari, són uns denigradors ferotges de la novella. Són, en realitat, els devots de l'antinovella. I aquesta denominació els escau particularment perquè tots o gairebé tots els adeptes d'aquesta religió hi han anat a raure després d'un enfit de novella, després d'una saturació de narracions artístiques. Com és que a Catalunya, on a penes si tenim novellística, ja tenim alguns aferrissats detractors d'aquest gènere popular per excellència i sense el qual cap literatura no pot menar una vida sana i pròspera? Molt senzill; aquí tenim pocs metges per a les malalties efectivament nacionals — com per exemple, l'escassedat de novelles —, però no ens falten doctors per combatre les malalties que encara ens han d'atacar i que potser no ens atacaran mai. Es per això que no ens manquen enèrgics detractors de l'art escènic i enèrgics denigradors de la literatura de ficció.

Val a dir que el nostre antic company Brunet no fonamentava la seva aversió a la novella en cap enfit personal, com podia fer Paul Souday pocs anys abans de morir, sinó en una particularitat del seu paladar. Reduïda a aquests termes, la seva actitud lleva pretext al comentari. En qüestió de gustos és sabut que no hi ha disputa.

Es lícit, tanmateix, de menar una mica endins l'anàlisi, si no dels gustos, sempre misteriosos, dels raonaments que volen abonar-los. André Gide també, en una certa època de la seva vida, va sentir el fanatisme del fet pur, la predilecció de l'anècdota no cuinada, i l'any 1926, en les planes de la *Nouvelle Revue Française* va organitzar una crònica del fet divers, del *beau fait divers*. Aquesta curiosa crònica, després d'un període d'esllanguiment, va estroncar-se en 1928. Gide no en va quedar massa satisfet. El seu entusiasme inicial es va esvair. Deia: «Em cal reconèixer, ai las!, que la major part de lletres, força nombroses, que he rebut a propòsit d'aquesta crònica de fets diversos, m'han decebut.» I més tard, insistia: «Es hora de confessar-ho avui: en el fons, no crec gaire en el fet divers.»

Comentant aquestes conclusions desolades, nota assenyadament Duhamel: «Resulta que els bons fets diversos són més rars que les bones novelles.»

D'altra banda — i ara sí que arribem al nus de la qüestió — l'amador de l'anècdota pura es reserva i practica, com a funció essencial del seu amor, una tria. Tria entre un munt de fets diversos; en menysprea uns perquè li semblen anodins i sense solta; n'arrecona uns altres perquè li semblen vulgars, sense cap mena d'originalitat, i només contempla amb grat aquells que apleguen unes determinades condicions — unes determinades condicions que la seva intel·ligència i la seva sensibilitat han preestablert en una col·laboració entranyable. I aquesta feina, què és sinó una feina artística?

* * *

Naturalment, en el fons de les actituds antinovel·lístiques i de les protestes de devoció al fet pur, a l'anècdota immaculada, a la vida sense retoc, no hi ha sinó un aspecte d'aquesta fúria moderna que s'anomena anti-art.

I una vegada més, tot analitzant un aspecte, s'arriba a intuir perfectament la imbecil·litat fonamental del conjunt.

En efecte: hi ha una presumpció enorme i francament desmesurada a suposar que l'home pot adoptar davant la realitat una posició intermediària de la posició científica i de la posició artística. I això és precisament el que pretenen fer els antiartistes que pinten i els antiartistes que escriuen. Pretenen crear un híbrid, és a dir, una ciència que prescindeix dels mètodes científics i dels laboratoris experimentals; una ciència d'estar per casa o d'estar pel carrer o d'estar pels núvols; una ciència d'onanistes, o de gitanos, o d'acròbates.

* * *

Finalment, en aquest afer de l'anècdota pura erigida en rival afortunada de l'anècdota artística, hi ha més trencacolls dels que hom imagina. Feu la prova. En una obra que per ésser vostra o perquè us és íntimament coneguda en la seva gestació,

Georges Duhamel

proposeu a l'*amateur* del fet divers que us assenyali quins episodis són més reals i quins més imaginats, on hi ha el detall agafat de viu en viu i on el detall fabricat amb esforç. No dic que l'*amateur* erri tots els seus diagnòstics, però és segur que cometrà nombroses equivocacions. Personalment, m'ha llegut d'apreciar-ne força.

Es ben probable que a la majoria dels lectors de *Le Rouge et le Noir*, l'assassinat que comet Julien Sorel els aparegui com l'anècdota més inversemblant, més desencaixada, menys real de tota la novella... i, tanmateix, Stendhal va posar-la-hi perquè el seu model, el fet divers que li servia de pauta, contenia precisament aquella atzagaiada inexplicable.

* * *

En certs moments, l'optimisme dels amants de l'anècdota pura els ha dut a creure que suplantaria aviat l'altra anècdota, la que demana manifestament auxili a l'art. Potser sí... Però no veig enlloc els símptomes d'aquesta suplantació.

«Tots els carnets de ruta redactats pels guerrers de Troia — diu Duhamel amb ironia — s'han perdut en les giragonses dels segles. No ens resta sinó la *Ilíada*.»

Afegim que malgrat les facilitats que la voracitat editorial ha donat als epistolaris, carnets i memòries dels combatents de 1914-1918, no sembla pas que siguin aquests documents els que travessin la barra i entrin en l'alta mar de la història. Tot inclina a creure que seran els llibres on l'anècdota ha estat cuinada per un artista els que es salvaran d'un oblit precoç.

Finalment, per arrodonir el descrèdit del *fet pur*, deixeu-me dubtar de la seva puresa. Es difícil, molt difícil de creure que un fet expressat en lletres no tingui per aquesta sola circumstància un estil literari, un regust de literatura. Hi ha motius per témer que ja són la nostra retina i la nostra orella les que, en copsar les coses, comencen d'estilitzar-les. La lluita per l'expressió acaba de submergir-nos en la *impuresa*...

No tenim remei, pobres de nosaltres! Voldríem deshumanitzar-nos, fins a risc d'embrutir-nos, i no podem. Quina desgràcia!

Voltaire, que, certament, no se'n planyia (bé; però ell era un home del segle XVIII, l'infeliç!), va reconèixer aquesta impotència de l'espècie en una frase que vaig llegir anys ha i que no oblido: «Tot és art!»

CARLES SOLDEVILA

CAMISERIA FITÓ BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades
GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ
que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la
Neurastènia, Impotencia (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigens, fadiga corporal, fremolors, dispèpsia nerviosa, palpitacions, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Soivré**, més que un medicament són un element essencial del cervell, medul·la i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financiers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les **Gragees potencials del Dr. Soivré**, tots als esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per rependre'ls sovint i amb el màxin resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.—*Dirigint-se i trametent 0'25 pts. en segells de correu per al franqueig a Oficines* **Laboratorio Sòkatarq, carrer del Ter, 16, Barcelona,** *rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenrotllament i tractament d'aquestes malalties*

VARIETATS

El cavaller Giménez

Ernesto Giménez Caballero, que ha vist esfondrar-se per complet la seva popularitat d'antany, vol compensar la pèrdua fent-se popular a l'estranger i fent-se anomenar «el pare del Feixisme espanyol» (*Europaeische Revue*, Berlín). Per tal d'allunyar-lo, almenys per uns quants dies, de la proximitat del Centre d'Estudis Històrics, el senyor Menéndez Pidal li va fer donar una petita pensió perquè anés a Budapest com a representant d'Espanya en un Congrés d'una anomenada Lliga Cultural que és — *nomen est omen* — una reunió d'uns quants feixistes alemanys, italians i hongaresos. (El comte Teleki, que presidia aquest Congrés i que va passar per Barcelona l'octubre passat, ens confià que aquest Congrés és organitzat pel comte Bethlen, que no el presidia personalment per a no subratllar tant la importància política de la reunió.)

Doncs, Giménez Caballero, l'únic que no va aportar res als anomenats treballs del Congrés (que giraven entorn del tema *Europa entre tradició i revolució*), va fer un agradable viatge de pler, costejat amb diners dels contribuents espanyols. I res més. Ni la premsa s'ocupà d'ell, perquè un misteriós delegat alemany, subdirector de Seguretat de la Policia del Reich, va ésser el centre de tot l'interès, la presencia del qual a un Congrés de Lliga Cultural ningú no es pogué explicar. («He vingut com un senzill observador», deia aquest policia als periodistes.)

Ara bé, com el pullulant Giménez Caballero podia suportar aquest silenci entorn seu? Efectivament, el periòdic *Pesti Napló* publica ara, *post festum*, un article titulat *El Führer del Feixisme espanyol a Budapest*. L'ex-director de la *Gaceta Literaria* fa declaracions estranyes sobre l'anomenat feixisme espanyol, critica Primo de Rivera i... es fa anomenar «lovag Giménez», o sigui «el cavaller Giménez» (prenent el títol de «cavaller» en el sentit nobiliari). Volem creure que es tracta més aviat d'una equivocació del periodista, i no de l'escriptor madrileny, en confondre el seu segon cognom amb un títol nobiliari (com els diaris francesos, ara fa un any, en parlar de la mort d'un tal «M. Mozo de la Escuadra» en una «faistada» barcelonina).

El senyor cavaller va oblidar, però, de dir una cosa als periodistes de Budapest: Que aquest viatge seu a Budapest no és el primer i que fa uns quants anys ja va passar-hi. Llavors, però, era costejat el seu viatge pel jueu Ignasi Baüer, i viatjava per un assumpte netament jueu. Desgraciadament, el senyor Baüer ja no té diners, i el seu exrepresentant s'orienta cap a negocis de més actualitat, encara que siguin netament contraris als seus negocis d'antany...

L'escriptor i la moral

De la *Correspondència* de Txècov, de la qual Denis Roche, el traductor habitual de l'escriptor rus, ha començat la publicació:

«Jo no sé qui té raó, Homer, Shakespeare, Lope de Vega, els antics en general — que no tenien por d'escorcollar el «femer», però que, moralment, eren molt més sòlids que nosaltres —, o els escriptors moderns, molt tocats i posats sobre el paper, però fredament cínics en l'ànima i en els fets.»

«Hi ha persones capaces d'ésser desmoralitzades àdhuc pels llibres per a infants; n'hi ha que recerquen amb un plaer particular, en els *Psalms* i els *Proverbis* de Salomó, els indrets més escabrosos. N'hi ha d'altres que com més coneixen el llot de l'existència, més purs es tornen.»

Proust en rus

Poc després de la mort de Lunatxarsky publicàvem un fragment del seu estudi sobre Proust. Es que l'ex-comissari del poble, tot i considerar Proust com «l'encarnació més perfecta de l'esperit burgès contemporani», li tenia una gran estima literària. Ja greument malalt, i adonant-se del seu estat, Lunatxarsky tingué encara esma d'acabar, a Menton, dos dies abans de morir, el seu estudi, dictant-lo des del llit a un amic. Aquest estudi, començat a París, on examinà minuciosament la bio-bibliografia proustiana, encapçala la traducció russa de tota l'obra de Proust, el primer volum de la qual aparèixerà aviat a Leningrad, a cura de les Edicions del Temps.

Si voleu menjar la bullabessa com a Marsella
Restaurant Bell Temps
Quintana, 7 - Telèfon 12617
Servei a domicili — Salonets especials

Reparació de Plomes Estilogràfiques
de totes les marques a preu molt reduït
Llibreria Francesa
RAMBLA DEL CENTRE, 8 i 10
Sucursal: PASSEIG DE GRÀCIA, 87
BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions

A. G. Lamolla

Un integral desig de sinceritat fa que Antoni G. Lamolla, expositor de les Galeries Syra, s'expressi amb els impulsos idonis de la seva joventut. Aquesta particularitat tan poc corrent en els que comencen de treure el nas al món de les exposicions, dóna la impressió que Lamolla, com a pintor, té molt a fer.

Contràriament al que pugui suposar-se, el fet de voler plasmar problemes més o menys ben resolts sobre la tela i fer-ho sense amagar la personalitat incipient, ni la influència de la lírica, ni la literària, ni la mateixa pictòrica, ens fa creure que quan en son esperit s'hagi marcat la rodera del temps i hagi assimilat moltes de les coses que ara té en període d'ebullició, Lamolla es convertirà en un pintor de robustesa i de fina percepció.

Es molt natural que no s'escapi del procés dels principis i que per tant, en molts instants vagi a cavall dels diversos corrents amb els quals s'han de desfogar els principiants. Aquest procés incontrovertible, ha de passar-lo mentre collecciona uns quants anys i ha de fer-se l'efecte que ara el bategen i procurar d'influir en la tria del nom perquè aquest li permeti prosperar amb la urgència que reclamen les seves facultats proteiques.

Mary Taylor

El cas de l'expositora de la sala gran de Can Busquets és un cas típic de persistència femenina. Recordem d'aquesta pintora uns moments de gran dubte, gairebé d'inconsistència. Lentament, animada per una constància infinita, ha aconseguit d'entrar en el moll de l'os de la pintura amb una gràcia exemplar. Aquest esforç tan visible li ha produït un afinament i una empenta no exempta en molts instants d'una força que deixa a les teles, paradoxalment, una marca de virilitat.

Del *Port de Sòller* més enfarinat, el marcat amb el número 1, al paisatge número 7, hi ha tot un rosari de traça passat, sembla, en un temps molt curt.

Si la diversitat és un fenomen que generalment acaba malament en el que es refereix a les exposicions, tractant-se d'aquesta artista constitueix una excepció que arriba a constatar-se amb bon gust. Sovint perfila amb timidesa, sovint omple de pasta tota la dimensió del quadro. No la porta a aquesta desviació cap necessitat emanada del model, sinó una mena de fragilitat molt corrent dintre el marc de la disciplina de la dona. La seva concepció és igualment diversa i va des del detall rigorós en qualsevol aspecte de l'obra, a un abocetament realitzat en una fuga que al mateix temps vol ésser explícita per tots quatre cantons.

La resultant és indiscutiblement un desig molt natural de centrar-se i d'arribar a poder parlar amb un llenguatge propi. I tenint en compte aquella persistència de la qual hem parlat, hem d'acabar confessant que el més probable és que aquest centrament es produeixi si l'autora, equilibrada sempre, és fa càrrec que el seu esdevenidor ha d'ésser aquest de la perfecció dintre la seva esfera discreta.

Joan Colom

Joan Colom és un dels pocs pintors cent per cent evocadors amb què compta la nostra terra. L'evocació, més que pictòrica, és d'una espècie lírica. Si haguéssim de cercar arrels de l'obra que produeix amb un entusiasme seguidíssim, hauríem de recordar algun pintor francès de la mena de T. Rousseau, junt amb altres personalitats llatines cultivadores de sensacions eminentment bucòliques. Però aquesta recerca, que sempre hem considerat gratuita, ens deixaria amb la sensació d'haver fet un treball sense importància. I és que cal explicar Colom d'una altra manera, cercant les seves dots contagioses d'ensomnis d'evocació.

Joan Colom — Pins i pallers

Aquest màxim poder de Colom és un conjunt d'un aplec heterogeni de bona literatura. Es un poeta que fa versos amb una facilitat sorprenent. Un motiu qualsevol, un arbre, enfocat des d'un terme justíssim, porta al record pàgines soltes de trossos de vida i de llibres que s'han llegit desordenadament.

Aquest efecte naturalment és abstracte. Sota els seus cels hi poden viure folgadament multitud de personatges que la nostra imaginació ha anat involucrant a un sentit subtil i estricte de catalanitat.

El tema, per regla general, és d'una franquesa considerable, d'una meravellosa elasticitat. De vegades voreja el motllo i cal que en aquest moment es recopili pintura seva. Aleshores, instintivament, es contradiu la impressió i es veu un Colom múltiple, divers en l'observació, que prodiga la patent del seu paisatge i que tot i així es mou amb una lleugeresa apaciblement renovada. Colom ha arribat a l'entranya de l'expressió paisatgista valent-se d'un sistema particular d'emoció. Es com si dintre la tècnica de la música hagués descobert una manera d'orquestrar fortament en una tranquil·la conjunció d'elements simfònics. El que podria arribar a empalagar degut a una aparent monotonia, no li succeeix per l'ús d'infinites modalitats que a la seva pintura hi ha disseminades entre la ponderació de la llum, del raig del sol i de l'ambient. Colom veu el terreny català amb una pau absoluta, d'un franciscanisme modernitzat, amb una lírica llatina assossegada. Decantar en favor seu un estat d'opinió seria poca cosa, a l'abast d'algun *pompier*, si, naturalment, la seva pintura no valgués la pena. No oferint cap dubte com no ofereix, pot dir Colom que és influent en el nostre art i que és un valor dels que els temps no prodiguen massa.

L'exposició d'aquests dies, a La Pinacoteca, constitueix el màxim del seu rendiment en els aspectes que hem assenyalat de bon principi. Inalterablement, el pintor Joan Colom treballa en aquesta seva lletania de les contrades catalanes, sobretot gironines, i va creant un *crescendo* d'amor, d'intel·ligència i de superacions. Actualment viu en el paradís de la consecució dels punts dolços i l'agilitat i la visió dòcil prenen caràcters d'una justesa que al temps d'ésser grandiloqüent és de la proverbial senzillesa natural del nostre paisatge. En una paraula, el culminant moment artístic de Joan Colom.

ENRIC F. GUAL

PROJECTOR

50 anys d'Independents

Per a commemorar el cinquantenari del Saló dels Independents, els artistes participants han estat invitats (per bé que no tots s'hi han conformat) a concórrer-hi enguany amb una obra de l'any en què exposaren per primera vegada i una de contemporània.

Iniciativa alliçonadora, apta a enriquir comparacions falagueres o desgraciades.

Per a aquesta exposició, oberta actualment, Paul Signac ha traçat en el pròleg del catàleg, una breu història del Saló:

«Mai l'art francès no havia arribat tan avall com pels anys de 1880. Corot, Millet, Courbet, Daumier acabaven de morir. Els professors de l'Escola de Belles Arts, Bouguereau, Cabanel, Bonnat, Gérôme, naufragaven en feines senils. Henner es repetia. Carolus Duran esbufegava. Ziem fabricava. Benjamin-Constant i Luminais eren especialistes del «despengeu-me això» històric i de l'orientalisme. Les grans glòries de la nostra època eren: Meissonnier, Detaille, de Neuville, Roybet; les esperances: Bastien-Lepage, Dagnan-Bouveret, Clairin, Cormon, Rochegrosse; els revolucionaris: Gervex, Besnard, Duez, Roll i Béraud. Aïllats, escarnits, Fantin-Latour, Puvis de Chavannes, Manet treballaven. Als aparadors d'alguns marxants de quadros de París, quasi tots agrupats a la *rue* Laffite, es mostraven escenes de balística de Berne-Bellecour, estanys a Sologne de Pelouse i de Dameson, cardenals de Vibert, cranes de Bergeret, gats de Lambert, roses de Madeleine Lemaire, entremaliadures espanyoles de Worms, tots ells glòries de les exposicions de la Societat dels Artistes francesos, el Saló.

»D'altra banda, uns desconeguts, uns folls, que es deien «impressionistes», uns *communards bons à fusiller*, com escrivia Albert Wolff al *Figaro*; unes bèsties feroces, deia un altre, que es morien de gana en pobres pisos parisencs o en alguns recons de l'Illa de França, exhibien a intermitències, en locals venturers, unes obres singulars. Els escassos visitants d'aquestes exposicions nòmades en sortien esverats i divertits. També hi havia, al turó dels Màrtirs, *rue* Clauzel, una pobre botigueta d'un venedor de colors, d'un vell *communard* — un de debò —, el Père Tanguy. Al seu aparador exposava atabaladores *juliennes* signades Guillaumin, i natures mortes que feien caure d'esquena i catastròfics paisatges, on tot anava de gairell, que els iniciats deien ésser obra d'un allucinat, un d'Aix, un tal Cézanne, amic de l'autor de *Nana*. A dintre, s'apilaven telés d'aquests pintors, dipositades allí com a paga i senyal dels colors que s'endúien. El Père Tanguy les oferia a l'admiració dels burgesos i en demanava els preus més modestos: un Cézanne, 200 francs; un Guillaumin, 50 i 100 francs.

»El Saló de 1884 era més pansit i grotesc que mai. Manet, mort l'any abans, no hi era representat. Gustave Moreau s'havia abstingut, Ribot també. Tret de Puvis de Chavannes, Fantin-Latour, Boudin, Lançon, Whistler, Rodin i Dalou, els altres, exceptuant les aportacions de Bastien-Lepage, de Nittis, de Pointelin, d'alguns conscienços paisatgistes i d'estrangers com John Sargent, Liebermann, Mesdag, de Uhde, Segantini, no eren sinó tristes bestieses, grolleres plasenteries, sense tradició i sense recerques, d'un ofici ximple o enganyador, desaparegudes amb llurs autors.

»Mentre es cargolaven de riure, es sufocaven d'indignació davant el *Bois sacré* de Puvis, i els retrats de *Miss Alexander* i de *Carlyle* per Whistler passaven desapercebuts, l'èxit anava a *Elle était andalouse et comtesse* per Félix Barrias (fora de concurs); a la *Venda d'esclaves*, de Gérôme (fora de concurs); a la *Lecture de l'annuaire de la cavalerie*, per Armand Dumaresq (fora de concurs); al *Retour de la chasse à l'ours, à l'âge de la pierre polie*, per Cormon (fora de concurs).

»Aquell mateix any, a la primera exposició organitzada per la Societat dels Artistes independents, penjàvem *La Baignade*, de Georges Seurat, refusada al Saló.

. . . . . .

»Es sobre les nostres *cimaises* de posts i de guix que foren presentades les obres més característiques de la nostra època; és a casa nostra, i només de nosaltres, que han estat soldades les anelles que perpetuen la cadena de la tradició. Els neo-impressionistes, escapats de l'Acadèmia Jullian i unint-se a l'incisiu Lautrec i al fulgurant Van Gogh, transfugues del taller Cormon; els *fauves*, procedint gairebé tots del taller de Gustave Moreau, que els havia ensenyat el culte del color; el cubisme i els seus desenrotllaments; les recerques de la postguerra, ordre i gravetat; ei retorn a la composició, al quadro; el retorn en fi a una necessitat de vida, de moviment, de color, manifestada en les nostres darreres exposicions. I, fora de totes les escoles, de tots els grups, tantes recerques personals, fortes individualitats, artistes isolats vinguts i restats a casa nostra perquè són homes que, abans que res, volen restar lliures. Saben que només als Independents en trobaran les asseguràncies. Car si no hi ha un tipus de pintura independent, hi ha un esperit independent que salvaguarda la dignitat de l'artista i del seu art.»

Un "nou" altar de la Catedral

Fa poc, en una de les primeres capelles, entrant a mà esquerra, de la Catedral de Barcelona ha estat posat un *nou* altar que ha de contribuir al prestigi d'aquell conjunt d'art i de bellesa.

En dir això, tothom entendrà que l'altar no és *nou* de factura, puix les arts del nostre temps, incloses les litúrgiques, no estan en situació de fer bon paper enlloc i menys encara en una meravella com la Seu barcelonina.

L'altar de Santa Clara i Santa Caterina resulta *nou* en el lloc que ocupa ara, però és, tal vegada, el més vell de la Basílica, ja que pertany a la primera meitat del segle XV.

El retaule de Santes Clara i Caterina
(Foto Arxiu Mas)

Durant la seva existència, ha ocupat quatre llocs distints de la Seu. Desitgem que el que ocupa ara sigui el definitiu, car el lloc propi d'un retaule és el fons d'una capella on serveixi per al culte, ço que li manté la vida que li varen infondre l'artista que va executar-lo i els donadors que varen concebre'n la idea.

A Itàlia s'han donat exemples molt alliçonadors d'aquestes restitucions al culte d'obres d'art que havien anat a parar a l'ombra freda dels museus. L'*Assunta* del Tiziano, que estigué uns quants anys entre les parets baixes del Museu de l'Acadèmia, ara torna a enlairar-se en l'altar major de Santa Maria Gloriosa, presidint, des d'allí dalt, els mausoleus de les glòries venecianes i les obres d'art que els segles han acumulat en el temple de l'Assumpció.

L'altar barceloní de Santa Clara i Santa Caterina ocupava primitivament la capella del seu nom, que és la tercera de la dreta, entrant per la porta principal.

En començar el segle XV, el clos de la Catedral ja gairebé estava llest, i hom pensava a bastir la façana. Mestre Carli va presentar el seu projecte de portalada l'any 1408, i fou llàstima que no arribés a realitzar-se, puix la Seu hauria tingut, també en la façana principal, l'esplendor d'unitat i l'encís de bellesa que ha estat a punt de perdre per l'adjunció de l'obra moderna inadequada.

Però l'interior encara estava molt lluny de l'acabament. Des del chor fins a la façana tot estava per fer i hom notava el cansanci produït per l'enorme sacrifici.

Llavors va aparèixer l'home providencial, el bisbe Francesc Climent Sapera, patriarca de Jerusalem i administrador de la diòcesi barcelonina, el qual, ajudat per la influència que gaudia a la Cort i secundat per la veneració que despertava en el poble, va donar a l'obra de la Seu l'impuls definitiu.

Naturalment, el patriarca Sapera va comptar amb la cooperació decisiva d'algunes personalitats poderoses i riques. Una d'elles fou Sanxa Ximèneç de Cabrera. Aquesta senyora, per la família a la qual pertanyia i pel casament que havia fet, ocupava un lloc de primera categoria a la Cort i a la ciutat. Era filla del cèlebre Bernat de Cabrera, comte de Mòdica, el qual té relleu especial en la història de l'època. Nét del Bernat de Cabrera decapitat per ordre del Cerimoniós, va conseguir la rehabilitació del nom, la tornada dels béns i el casament amb Timbora d'Aragó, besneta del rei Jaume II; convertit en home de confiança del rei Martí el Jove, l'acompanyà a Sicília com almirall de l'estol reial. L'any 1352 va rebre el comtat de Mòdica, el qual havia estat confiscat a Andreu de Chiaramonti, decapitat a Palerm davant del propi palau.

Per cert que el palau Chiaramonti, esdevingut residència de la Cort, fou teatre d'una acció de Bernat de Cabrera, que demostra la seva ambició i el seu poder.

Mort el rei Martí, va voler casar-se amb la vídua, la reina Blanca. El refús va treure de la raó el vell comte; una nit va assaltar el palau i aconseguí arribar fins a la cambra de la reina, la qual, esporuguida, havia hagut de salvar-se corrent sales enllà i sortint per una porteta del palau que donava al moll. Ezio Levi i Ettore Gabrici, autors d'una recent història monumental del palau Chiaramonti, consignen la frase que és atribuïda al comte, en adonar-se que el llit reial encara estava calent: «He perdut la perdiu, però tinc el niu».

Després sitià la reina a Siracusa, però caigué presoner de Joan de Montcada, el qual el tancà en una cisterna eixuta del castell de la Motta Santa Anastàsia...

Alliberat i desterrat, morí en 1423.

Es probable que la seva filla Sanxa no anés a Sicília, sinó que restés a Barcelona. Va casar-se amb Arquimbau de Foix, baró de Noailles, fill dels comtes independents de Foix, els quals tant de relleu varen tenir durant tota l'Edat mitjana. La cronologia dels comtes de Foix enumera un Arquimbau, el qual va senyorejar des de 1398 a 1412.

Va tenir cinc fills i el tercer, que duia el mateix nom del pare, fou el marit de Sanxa de Cabrera. Morí jove, l'any 1419, assassinat pels homes del Delfí de França (Carles VII) igualment que el duc de Borgonya que acompanyava a l'entrevista del pont de Montereau. La vídua va tornar-se'n a Barcelona, on va viure molts anys.

Ací es degué sentir emportada per la devoció envers l'obra de la Catedral, que fou la característica del temps. L'any 1431 va fundar un benefici sota l'advocació de Santa Clara, i l'any següent va demanar una capella per a residència d'aquell benefici i pròpia sepultura, prometent 300 florins a l'Obra de la Seu.

Degué construir la capella de Santa Clara Mestre Bartomeu Gual, que llavors era l'arquitecte major de l'edifici.

Per a la construcció de la sepultura de la senyora, l'Obra va rebre l'any 1436 20 florins o 220 sous que mancaven dels 40 que valia.

Avui encara Sanxa Ximèneç de Cabrera dorm el darrer somni en la magnífica sepultura que es féu en vida a la capella de la qual fou patrona. Els escuts dels Cabrera segellen i caracteritzen l'obra d'art.

Igualment brillen els escuts dels Cabrera en el retaule que presidí la capella esmentada.

Sanpere i Miquel no vacil·la a dir que aquest altar és obra de Joan Cabrera, al qual, igualment que al pintor Jaume Cabrera, els suposa de la mateixa família de la fundadora.

No manca fonament a l'afirmació, perquè a l'Arxiu de la Catedral hi ha documents que l'autoritzen: un rebut de 55 florins d'or signat, el 20 de juliol de 1450, per Joan Cabrera, a obs de Sanxa Ximèneç de Foix i de Cabrera per pintar les reixes de la capella de Santa Clara, pròpia d'aquella senyora, i un altre de 2 florins i mig per donar diferents colors a una columna de pedra de la capella esmentada.

L'altar consta de diversos compartiments. La part superior del central representa la Crucifixió i a sota hi ha les figures de Santa Caterina i Santa Clara, estupendes obres d'art que poden establir comparació amb les millors meravelles pictòriques de l'Edat mitjana.

Entorn d'aquestes figures centrals s'exposen les dels altres disset compartiments, moltes de les quals pateixen incorreccions que delaten les mans de deixebles, car no és possible que el pintor dels dos retrats de les santes, barreja harmònica de naturalitat i misticisme, hagi també executat figures imperfectes.

Seria llarga una exposició detallada dels dinou compartiments de l'altar, però no és possible deixar de creure que és l'obra d'un artista eminent que fa costat als altres genis de la pintura catalana contemporània, els Benet Martorell i Lluís Dalmau...

Aquest altar romangué al seu lloc primitiu fins l'any 1847 en què fou posat a la capella de l'angle del claustre adjunta a la del Corpus. L'any 1888 fou dut a la Sala de Capbrevació, anexa de la Sala Capitular, lloc pràcticament inaccessible al públic, en què feia companyia a altres obres d'art.

L'any 1902 fou presentat a l'Exposició d'Art antic, que va revelar moltes joies desconegudes. D'ara endavant, per plausible disposició de l'actual Capítol, estarà desfet l'error de l'any 1847, i el bellíssim retaule presidirà una de les capelles de la Seu, a les quals la llum arriba porgada per les vidrieres de colors i purificada per l'ambient místic que estotgen les pedres seculars.

MIQUEL CAPDEVILA

Vegeu els articles que sobre temes artístics d'interès ciutadà publiquem a la pàgina 11.

JOAN BUSQUETS · MOBLES D'ART

Visiteu Noves Sales de Mobiliari

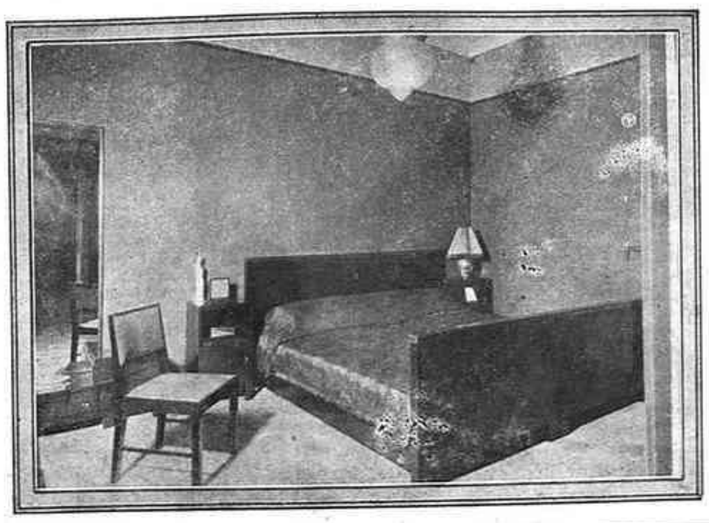

Passeig de Gràcia, 36

Tel. 16825

raspalls per a tots els usos

articles de neteja—objectes per a presents

rambla catalunya, 40

EXPOSICIÓ

F. Marsà

Inauguració:
Dissabte, dia 10

SYRA

Carrer Diputació, 262
(entre Passeig de Gràcia i Claris)

(c) Ministerio de Cultura 2006

Col·laboradors de MIRADOR

(Ve de la pàgina 3)

Ladislaus Lakatos
Philippe Lamour
Lionel Landry
Enric Laporta
Elvira Augusta Lewi
Andreas Liess
J. M. Lladó Figueres
Rossend Llates
Josep Lleonart
Salvador Llobet
Miquel Llor
Rodolf Llorens
Enric Lluelles

Rafael Marquina
Salvador Marsal
J. R. Masoliver
Otto Mayer
Ctibor Medvidek
Jaume Mimó
J. M. Miquel i Vergés
Josep Miracle
Lluís Montanyà
Rafael Moragas
Antoni Muntanyola
Lluís Muntanyola
Francesc Madrid
Humbert Martí
Josep Margarit
Ernest Martínez-Ferrando
Josep Mainar
Ctibor Medvidek
J. M. Mir Mas de Xeixars
Pere Mialet
Joan Mínguez
J. Mitry
Millàs-Raurell
Jeroni Moragues
Jaume Miravitlles

J. Navarro i Costabella
S. Navarro i Roca
E. Nicol
Carme Nicolau
L. Nicolau d'Olwer
Tage Nissen
Athos Novellis
Joaquim Nubiola

Armand Obiols
Joan Oliver
R. Opisso
Joan Ors
Amédée Ozenfant

Jaume Pahissa
Josep Palau
Joan Parareda
Jaume Passarell
Macià Pasqual
M. A. Pédez-Terol
Ramon Pérez-Vilar
Ramon Pei
Artur Perucho
Macià Perelló
August Pi i Sunyer
Xavier Picanyol
Josep Picó
Agustí Piracés
Joan Piqueras
Alexandre Plana
Josep Maria Planes
Irene Polo
J. Pous i Pagès
Fernand Pouey
Pere Prat Ubach
Francesc Presas
O. Pruna-Oseranz
J. F. Puig
Antoni Puig-Gairalt
F. Pujol Germà
Francesc Pujols

J. Quero Molares

Lluís Recasens Siches
Xavier Regàs
Gonçal de Reparaz (fill)
Carles Riba
C. Rivas Cherif
Ròdius
Mercè Rodoreda
Enric Roig i Querol
M. Rossell i Vilà †
B. Rosselló Pòrcel
X. Rosselló
Pierre-Jean Roudin
A. Rovira i Virgili
Nicolau Maria Rubió
Gaston Ry

Modest Sabaté
Joan Sacs
Josep Maria de Sagarra
Emili Saleta i Llorenç
Antoni Sarsanedes
Antoni Maria Sbert
Carles Sentís
E. Serra i Roure
Maurici Serrahima
Manuel Serret
Francesc Serra-Novas
Carles Sindreu i Pons
Carles Soldevila
Ferran Soldevila
Joan Soler
Enric Soler Godes
Philippe Soupault
Francis Milau Stupec
Joan Subies
J. M. de Sucre

Rafael Tasis i Marca
Joan Teixidor
J. Terrassa
Ernst Töller
Giuseppe Torre
J. Torres-Garcia
J. Torrents Ibern
Francesc Trabal
Josep M. Trias de Bes

Angel Valbuena i Prat
Josep A. Vandellós
J. Ventalló
Fermí Vergés
Manuel Vesa
Paul Viard
F. Vidal Jové

H. T. Wokamoto.

Eugeni Xammar
Josep Maria Xicota
Baldomer Xifré
Joaquim Xirau
Ramon Xuriguera

Leo Yogam

M. Zapater

Evocació històrica al Ritz

«Es prega la puntualitat», deien els programes de la festa d'art seguida d'un te que la Residència Internacional de Senyoretes Estudiants havia organitzat dissabte de la passada setmana. I, en efecte, a les cinc ja hi havia sis o set rengles de cadires plenes a la sala de festes del Ritz, i la representació de l'autoritat militar arribava entre la segona campanada horària i la tercera. Però l'altra representació, la que ens havia fet anar al Ritz, tardava molt més a arribar.

El públic, abundantment femení, distret parlotejant, no començà a picar de mans i una mica de peus i tot, fins a tres quarts i mig de sis, i a les sis, no s'alçava el teló perquè no n'hi havia, però començava l'acte.

María Luz Morales explicà a la concurrència, amb una discreció prou sòlidament motivada, qui i què havia estat Teresa Cabarrús, Madame Tallien, Notre Dame de Thermidor, princesa de Caraman-Chimay. I prèvia aquesta composició de temps i de lloc, feta a grans trets, heu-nos ací en ple 1810.

Es tractava d'una *Evocación histórica*, amb text de la senyora Teresa de Cabarrús de Marshall, en la qual ens oferia la seva famosa antecessora ja assenyada, fent assajar als seus fills una festa preparada en obsequi al seu marit, el príncep de Caraman-Chimay, que no ens fou presentat. Ho explicava a una comtessa de Merlin que parlava un castellà com el del clown Beby. I ja ens teniu escoltant dues peces al clavicimbal, dues a l'arpa, una poesia (*Los tres tambores*, traducció de Farran i Mayoral) i veient ballar un parell de danses o quatre xicotes que feien força goig. Tot plegat, una horeta passada agradablement. Com es pot deduir, el text de la senyora Cabarrús era curt, però ja cabia en ell una semblança de Napoleó.

Cadascú dintre el seu paper, es comportaren honorablement i la presentació estava prou bé, sinó que el tinter d'oficina pública de telèfons, el mànec escolar de fusta i un llibre amb fotogravats ens semblaren lleument anacrònics. Però, vaja, no hi donaré pas una gran importància.

La festa anava seguida d'un te per a facilitar les converses interrompudes per la representació.

En resum, els que hi vàrem anar no perdérem pas la tarda.

La subvenció de la Generalitat

(Ve de la pàgina 7)

Amb mires a la formació d'aquestes companyies i les que més endavant sorgissin de llur exemple, caldria redactar un reglament que establís un règim de treball corporatiu, prou dúctil per ésser grat a tothom i prou sever per evitar els gestos d'indisciplina als quals són tan propensos els meus amics comediants. Tots aquells directors o primers actors amb apituds directives i iniciatives personals, podrien anar a l'organització dels conjunts en nom dels quals presentarien a la Generalitat, o al Comitè delegat per ella, un pla d'actuació ajustat a unes bases preestablertes, amb un mínimum d'exigències que per bé que els cenyissin, no els privessin de moure's amb un màximum de llibertat per a actuar d'acord amb la seva sensibilitat i la seva visió del negoci. Caldria obligar-los a estrenar un nombre determinat d'obres i a reposar-ne altres tantes, però ni les noves ni les velles no haurien d'ésser imposades per ningú, sinó triades per la llibèrrima voluntat dels directors de les respectives companyies, reservant únicament al Comitè el dret de veto per aquelles produccions que no tinguessin el degut decòrum literari; però sense altres limitacions, per tal que el Comitè restés al marge de tota la responsabilitat de la selecció, que cauria de ple damunt els directors de les companyies, els quals serien, a fi de comptes, els únics que pagarien llurs errors o s'aprofitarien de llurs encerts.

Als quatre caps de companyia que oferissin majors garanties — dins la respectiva modalitat — quant a les obres en cartera i a les de repertori, així com en interpretació i presentació escènica, se'ls hauria de fer a mans, de seguida, i a cadascun, una quarta part de la subvenció acordada: 12,500 pessetes, suficients a qualsevol agrupació escènica per a llançar-se a provar fortuna i superar les possibles contingències desfavorables dels primers moments.

On actuarien? preguntareu. Allà on fos. El Comitè hauria d'haver previst els inconvenients de la manca de locals i resoldre'ls, apellant a tots els ressorts de la influència i àdhuc de la pressió oficial. Els comediants tenen posats els ulls en els teatres municipals i caldria obligar els Ajuntaments a cedir-los-els, a canvi d'altres concessions de govern d'una aproximada equivalència. I m'aventuraria a assegurar que, al tant per cent, és a dir, sense cap responsabilitat respecte a formació de companyia i a selecció d'obres, no seria gens difícil trobar l'empresa barcelonina que a partir de l'octubre vinent cedís el seu teatre per tal que hi poguessin desfilar, l'una rera l'altra, les quatre formacions constituïdes sota el control — garantia màxima — del Comitè de Teatre de la Generalitat de Catalunya.

Mentrestant, d'ací a aleshores, a córrer Catalunya, d'un cap a l'altre, en croada de proselitisme, provant les obres noves davant dels públics més diversos, per tal que en ésser ofertes al de la capital, s'haguessin corregit totes les falles d'interpretació que puguin perjudicar-ne l'èxit. I perquè la croada rendís la deguda eficàcia, la Generalitat hauria de recórrer a l'ajut indirecte utilitzant tots els instruments de què disposa, àdhuc el de la coacció, si calgués, damunt les autoritats i les agrupacions polítiques, a les quals no fóra exigir res de l'altre món si se'ls obligava a contribuir a l'obra profundament nacionalitzadora de l'estabilitat definitiva del teatre del país.

Ara encara hi seríem a temps per començar aquesta tasca d'ací a tres mesos. Si no es fa així, pressento que arribarem al començ de la temporada de tardor amb l'entusiasme del Comitè desinflat en divagacions i amb el perill de perdre un altre any, i qui sap si un altre, si l'atzar no opera amb més eficàcia que la intelligència.

AVELÍ ARTIS

La col·lecció completa de MIRADOR pot consultar-se a l'Arxiu Històric de la Ciutat, plaça de la Catedral i carrer de Santa Llúcia, 1, "Casa de l'Ardiaca", tots els dies feiners de 9'30 a 1'30.

MOLT AVIAT
Es projectarà a Barcelona el film de
MARTA CNOCKAERT
per
Madeleine Carrol, Conrad Veidt, Herbert Marshall

Un episodi autènticament històric que sobrepassa la més desbordada fantasia
Gran producció Gaumont - British

Catalans: La nostra pàtria ja compta amb un film autènticament català, fet per artistes catalans, a Catalunya; EL CAFE DE LA MARINA, segons el poema de Josep M.ª de Sagarra, dirigit per Domènec Pruna, en els estudis Orphea Film, de Montjuïc.

Es el primer film de llarg metratge, parlat i cantat en català, que s'ha fet en el món.

EL CAFE DE LA MARINA, s'estrenarà molt aviat a Barcelona.

Espereu l'estrena d'aquesta pel·lícula i compliu amb el vostre deure de patriotes.

L'excés de text i d'anuncis ens ha obligat a una compaginació una mica desacostumada en nosaltres, de la qual ens volem excusar davant els nostres lectors.

METROPOL CINEMA

Demà divendres estrena de

L'opereta més deliciosa d'aquesta gentil artista i la de més luxosa presentació

RITZ 2.r BAILE DE LA FANTASIA CINEMATOGRÁFICA
SABADO 10 FEBRERO · NOCHE ·

EL FESTIVAL MÉS REFINAT DEL CARNAVAL BARCELONÍ

ORQUESTRES TÍPIQUES EN CADA SALÓ

ESTUDIS CINEMATOGRÀFICS AMB PRESA DE VISTES DE LA FESTA

BALL A CEGUES
CATARACTES LLUMINOSES
ATRACCIONS

Tíquet amb bufet **25** pessetes

XOCOLATA

ES LA MILLOR

(c) Ministerio de Cultura 2006

—Has llegit que el govern ens demana sis milions de francs?

(*Le Journal Amusant*, París)

—Ja m'agrada la casa. Però trobo que aquell arbre no és gaire funcional...

(*The New Yorker*)

—Aquests són retrats dels meus avantpassats.
—Es curiós! Tots vestits de Carnaval...

(*Ric et Rac*, París)

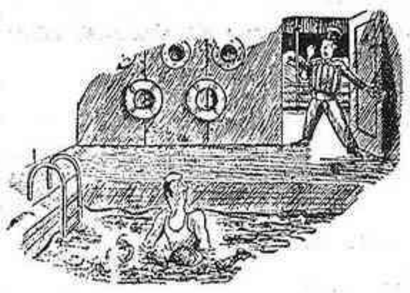

—Afanya't a apendre de nedar, que el vapor s'està ensorrant!

(*Judge*, Nova York)

—Vosaltres els cirurgians cobreu més que els metges.
—Es que vosaltres assistiu un malalt tota la seva vida, i nosaltres sovint l'enllestim en poca estona...

(*Le Journal Amusant*, París)

—Ja veuràs com no ve.
—Qui?
—No ho sé; el que sigui.

(*L'Humour*, París)

Decoració de botigues

L'ofensiva de l'anomenada arquitectura moderna cada dia guanya més terreny a la nostra ciutat. I, com en tantes altres ciutats d'Europa, ha començat principalment per la renovació de botigues i locals d'espectacle. Això té l'avantatge de no comprometre tant com si hagués començat per la gran construcció i s'adquireix, a més, experiència per a quan vingui una renovació arquitectònica en to major; però té l'inconvenient de mostrar-nos els edificis amb vestits vells i sabatetes noves. Un exemple convincent: els nous magatzems *El Siglo*.

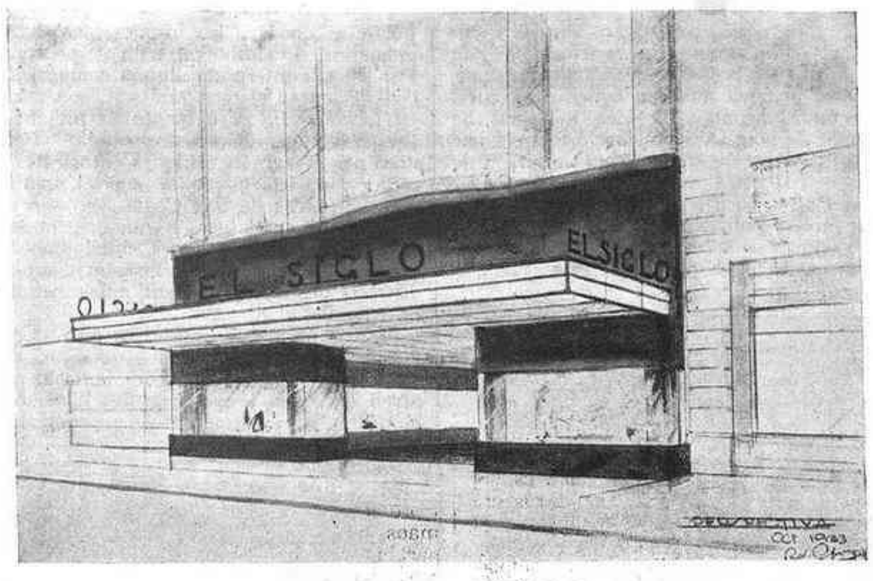

El nou «Siglo» (R. de Churruca, arq.)

Sembla, doncs, que els nostres comerciants s'han lliurat en cos i ànima a les noves tendències decoratives. He parlat amb molts arquitectes i decoradors i sembla que la majoria d'encàrrecs van acompanyats d'aquestes paraules: «Voldria que em fes una cosa ben moderna. D'aquestes que surten al cine.»

Celebrem i agraïm com es mereixen aquestes ànsies renovadores, però procurem també caminar amb peus de plom en cada nova passa. El fet de portar uns quants anys de retard respecte a Europa, en matèries decoratives, hauria, si més no, de beneficiar-nos en l'aclimatació del nou estil. Per exemple: tots els *poncifs* decoratius apareguts i inventats en l'Exposició de les Arts decoratives de París del 1925, i que actualment ja han estat eliminats, podríem també, des d'ara suprimir-los i ens estalviaríem d'haver de passar per un altre mostrari de motius ornamentals detestables. No perdem mai de vista que la decoració moderna ve a ésser una mena de pell de la construcció funcional. Admetem tota classe de massatges, però extirpem també les berrugues. No hi hem guanyat res d'haver arreconat les «garlandes florides» de pedra artificial, si en el seu lloc posem franges triangulades de pèssim gust. Aquest motiu ornamental a base de triangulacions pocasoltes és un dels *poncifs* de què parlàvem de l'Exposició del 1925. I cal insistir sobre aquest punt perquè sembla que alguns dels nostres pintors decoradors s'hi han aficionat. Són ja massa les botigues pintades de nou a les quals s'ha volgut donar un «caire modern» empastifant-ne les parets amb tota mena de triangles decoratius. I pensar que d'això se n'ha arribat a dir decoració cubista! Aprofitem-nos, doncs, de l'experiència d'altri i arreconem per sempre més tota aquesta pseudo-decoració moderna; aquesta decoració, posem per cas, que fou utilitzada en el local del cinema Capitol, d'algun establiment que ja ha plegat, i que Déu vulgui que no es torni a repetir.

Sortosament no tot són desgràcies en la nostra martiritzada ciutat. En el mateix ram dels cinemes podem presentar l'Urquinaona com un exemplar ben digne. En canvi, per l'altra banda, la carrincloneria del Fèmina ens deixa servits. I del Metropol, acabat d'inaugurar, què n'hauríem de dir? Senzillament: que és un enfarfec de ornamentació pseudo-moderna. Hi ha algú que es pugui empassar les pintures del vestíbul d'aquest cinema com a cosa moderna? I és una llàstima que aquest local hagi estat farcit de decorativismes baladrers, perquè hi ha altres qüestions tècniques molt ben resoltes.

En el ram de botigues han aparegut dues noves reformes mereixedores del millor elogi: el nou local de la Joieria Roca i els nous magatzems d'*El Siglo*, dues installacions degudes a dos arquitectes del grup G. A. T. C. P. A. C., Josep Lluís Sert i Ricard Churruca respectivament. Aquí sí que podem parlar de modernes solucions decoratives.

Encarem-nos, primer, davant la façana de la Joieria Roca del Passeig de Gràcia. Una façana que presentava tres fraccions distintes ha estat unificada per mitjà d'un parament lleument corbat que uneix les dues fraccions rectes. La depuració assenyada dels seus elements determina les característiques més essencials. Una franja de pòrfid que emmarca l'obra, una altra major franja vitriada entre els peus drets de cap a cap per a deixar passar la llum diürna i que a la vegada permet exhibir una gran superfície il·luminada per llum artificial. I a sota un seguit d'aparadors amb muntants i dintells de granit rosat. En aquesta botiga no hi ha ni per dintre ni per fora, cap decorativisme «modern». Per això, precisament, resulta tan graciosament decorativa.

I és que, ben mirat, en les noves solucions decoratives la depuració dels elements ha d'ésser més estricta i més necessària que en qualsevol reestilització de les formes tradicionals. En la interpretació dels estils passats hi ha sempre unes normes a seguir que eviten moltes ensopegades. Tot és qüestió de tenir un cert sentit de manipulació i un bon gust de selecció. I fins sense aquestes qualitats es pot assolir una passadora discreció. Però amb el que hem anomenat estil nou, tot això no és tan possible. O s'endevina, o s'esguerra. El més rar són les solucions discretes.

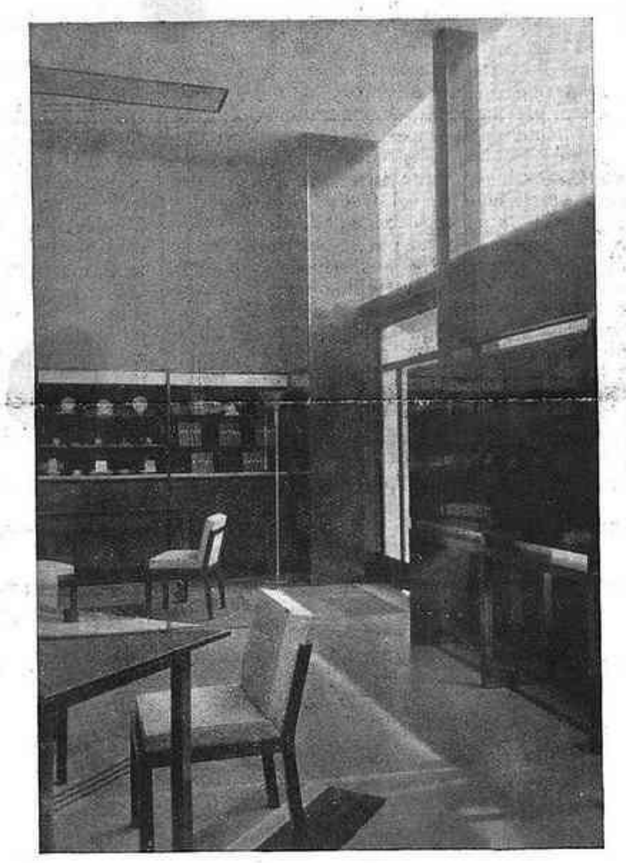

Interior de la Joieria Roca (J. L. Sert, arq.)

Així com l'arquitecte Sert ha tingut un dels seus millors encerts en la Joieria Roca, també podem dir el mateix de Churruca en la nova installació d'*El Siglo*. Recordeu l'entrada dels antics magatzems Damians? I la transformació ha estat feta sense ni tan sols haver de retirar cap element de l'antiga façana. Aquelles columnes jòniques han estat piadosament amagades dintre l'aparador.

En aquesta reforma cal subratllar, com una de les solucions més notables, la unificació de la marquesina exterior amb el sostre del vestíbul. Aquí també hauríem d'anotar la depuració dels elements decoratius. I sobretot, no podem passar per alt la distinció del conjunt.

Amb aquestes dues reformes el repertori de les nostres botigues d'estil nou ha guanyat dos punts importants. Cal, doncs, anar endavant i no perdre'n en altres. I així, de mica en mica, la nostra ciutat adquiriria un to més civilitzat.

MÀRIUS GIFREDA

RICINO GOLOSO DELICIOSO PURGANTE

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI
Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

El monument a Pi i Margall

Si aquell tan invocat, sollicitat i necessitat *estil republicà* ha d'ésser alguna cosa més que un pastitxo de les fórmules que avui dia són en voga arreu arreu i ha d'ésser alguna cosa que tingui un fonament en la bona tradició autòctona sense constituir-ne tampoc un estergit sense cap emoció, alguna cosa que no hagi de tenir la seva justificació en una moda més o menys passatgera sinó en ella mateixa, per la seva dignitat i la seva seriositat, no l'haurem pas de cercar, certament, en els diversos edificis públics que han estat aixecats aquests últims temps a Madrid, per una banda inspirats per manta derivació sub-corbusieriana, i per l'altra en les novíssimes concepcions d'una barrija-barreja estilística d'un eclecticisme, no pas excessivament recomanable.

Aquest *estil republicà* que entre tots hem de crear no pot ésser, menys encara, una continuació dels desgraciats tòpics artístics de la Restauració que han informat tantes intelligències avui encara en plena capacitat creadora que ens agredeixen amb llurs realitzacions i ens amenacen amb llurs projectes, aquells tòpics que, tant en pintura com en literatura, tant en arquitectura com en escultura, representaven la fullaraca, la retòrica vana, les bones intencions, les nebulositats, els recargolaments, pinacles, rosetons, fistons i calats, sense inspiració directa en cap estil, però recordantlos tots, per un cantó o per l'altre, d'una manera més o menys vaga, delatant en el seu conjunt una buidor immensa i descobrint en el seu detall una manca de qualitat esborronadora.

La traducció d'aquests tòpics en els monuments commemoratius té prou exemples en la memòria de tots perquè calgui assenyalar-ne cap en particular. Mancats, en general, de tota intenció, de tota condició escultòrica o arquitectònica, quan alguna n'hi ha, queda submergida en tota la simbologia política, històrica, patriòtica, geogràfica, poètica, literària i musical que hi ha estat abocada, no tant per inspiració directa de l'escultor o de l'arquitecte, com per la d'aquells que els en feren la comanda. En aquest sentit, Barcelona — bé prou vegades ha estat comentat — no és pas una ciutat gaire afavorida per la Providència.

Per això fou que s'endugué l'aplaudiment unànime de totes les persones amants de l'estètica ciutadana el determini del primer Ajuntament republicà de la nostra ciutat d'arreconar d'una manera definitiva l'enorme, monstruosa i imponent baluerna que per tal d'honorar la memòria de Pi i Margall i avergonyir-nos per sempre més havia estat projectada i quasi realitzada ja del tot per ésser installada al Passeig de Gràcia en el seu encreuament amb l'Avinguda del 14 d'Abril.

Aquest acord recollí més adhesions encara quan fou encarregada als arquitectes Florensa i Vilaseca l'erecció del monument que, a poc a poc, els nostres ciutadans han vist aixecar-se en l'encreuament esmentat. No hem pas de repetir de cap i de nou la història d'aquesta qüestió, prou assabentats com n'estan els lectors de MIRADOR per haver-se'n aquest ocupat extensament quan n'ha estat hora.

El fet és que el monument està enllestit. Aquell *estil republicà* de què parlem al començament d'aquesta nota, si un camí ha de seguir és aquest que li marca l'austera i serena construcció dels nostres arquitectes municipals. Tan lluny de l'eixelebrament actualista com de la insensible repetició dels exemples antics, la seva sobrietat i la seva contenció, sobretot la seva contenció — tan fàcil com hauria estat deixar-se anar a una eufòria descordada i plena d'abrandament patriòtico-estilístic —, poden constituir un model ben digne d'imitació per a tothom.

Però aquesta contenció, aquesta discreció, per a nosaltres tan lloable, sembla que no ha fet pas massa gràcia a algunes persones, les quals, en parlar del monument, s'han queixat del seu aire de mesquinesa, de misèria i d'avarícia i tot. Com si hom hagués oblidat que a més de les raons d'ordre estètic que feren repudiar el monument de Blay n'hi havia d'altres de més poderoses, potser, encara que d'un caire molt diferent, que el feien totalment inadmissible. La seva voluminosa massa obstruïa completament la densa circulació d'aquella cruïlla.

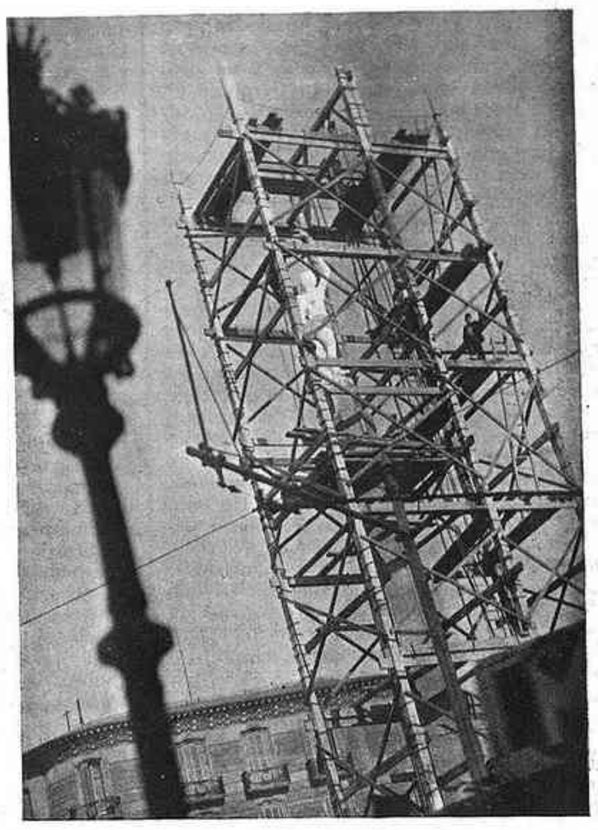

La prova de l'estàtua en guix

Aquesta va ésser la raó per què fou adoptada la solució Florensa-Vilaseca i és per la mateixa raó que el monument que s'ha erigit no té aquelles proporcions colossals que sembla que hom li troba a faltar. Si només s'hagués de tenir en compte l'amplada de les dues vies principals que es creuen en aquell lloc i llurs perspectives, potser hi cabrien unes més grans dimensions. Però com que el que ha regit i el que ha comanat la construcció del monument ha estat el lloc just on va collocat — la petita placeta que queda entre les faroles, al bell mig de la cruïlla —, no podia ésser d'altra manera. La nosa que presenta per a la circulació només el reduït tancat que ha estat bastit al volt del monument és prou per convèncer qualsevol que tota aspiració a un volum més considerable seria totalment desencertada.

La setmana passada fou posada, com a prova, l'estàtua de la República de Viladomat, executada en guix. La cosa, doncs, està ja enllestint-se definitivament i, definitivament, Barcelona haurà erigit un monument que la farà quedar bé.

La jove República de Viladomat al capdamunt del fust, retallada i neta, bonica, ben modelada, graciosa, inerme i tota nua, sense altre atribut que la branca de llorer que aixeca per damunt del seu cap i la seva petita gorra frígia, serà un símbol d'optimisme i d'esbandiment allà on havíem estat amenaçats del més horrible i entorpidor farrigo-farrago simbolista i anecdòtic.

JOAN CORTES I VIDAL

Una obra de Nogués i Humbert

El bar del Colon és un lloc on, de set a quarts de deu del vespre, en una atmosfera de fum que és un dels encisos d'un bar, fan l'aperitiu, sovint jugant-se'l als daus, uns quants casats aprofitadors de la subterraneïtat del lloc, uns quants solters i algunes noies entretingudes més o menys fixament. Aquest pacific i inofensiu passatemps tenia per decoració, a més a més de les banderetes dels taulells i la policromia de les botelles arrenglerades, algun gravat anglès sobre els plafons de fusta.

Però al bar del Colon s'hi reuneixen, cada dissabte, uns quants artistes i amics de les arts a dinar, i s'ha volgut que això fos commemorat. Per això des de fa pocs dies, el quadro que reproduïm, pintat per Xavier Nogués i Manuel Humbert, decora un pany de paret. Els representants són, a partir de la cadira, buida, que ocupava el plorat Canals, i voltant cap a la dreta: Plandiura, Nogués, Xiró, Junyent, Borralleras, Ynglada, Carles, Dunyac, el regent Ribas, Labarta, Porta, Riera, Mercadé, Casanoves, Utrillo (†), Humbert, Cabanyes i Llongueres, servits pel cambrer Blai.

Un altre plafó, també de Nogués i Humbert, representa l'antiquari Valenciano; un altre, de Nogués, uns jugadors de daus; prop del taulell, cinc obres de Labarta completen la decoració d'aquell local que preocupa tantes joves casades barcelonines.

(c) Ministerio de Cultura 2006

MUSICA I RADIO

La vida musical a Barcelona

En les grans estacions de ràdio, la música ocupa aproximadament el setanta per cent del programa quotidià. Aquesta forta proporció exigeix un gran equivalent de qualitat. Qualitat del programa i un prudent equilibri entre el gènere frívol de les operetes i del jazz, de les marxes i dels valsos i la música heroica i moderna, a la vegada que una alta qualitat de la divulgació radiofònica. Aquest darrer punt és encara molt negligit en les emissores espanyoles; el dia que tinguem lleure n'estudiarem les causes. Quant a la secció musical, hem de constatar que la Ràdio Associació de Catalunya hi dedica molta atenció. Tota l'atenció que el quadro d'organització d'avui dia li permet. Una comparació amb les estacions angleses o alemanyes seria ridícula. No em podrem parlar fins que en la legislació espanyola no s'hagi realitzat una organització a l'alçària de les exigències del nostre temps. Mentre això no sigui, necessàriament la Ràdio Associació de Catalunya no tindrà més que una importància regional. No pas, certament, per culpa seva. Ho hem dit i cal repetir-ho: Ràdio Associació demostra un interès vivíssim per a l'elevació del nivell artístic de les seves emissions. No creiem estar gaire lluny del dia en què caldrà comptar les emissions musicals de Ràdio Associació com un factor important de la vida musical de la nostra ciutat. La ràdio és l'única institució en la qual es pot presentar, en pocs mesos i àdhuc en poques setmanes, els fruits d'un treball sistemàtic en un nombre d'audicions tan extens com es vulgui. Es així com ha pogut presentar gairebé tota la música *da camera* de Brahms amb motiu del centenari del seu naixement. Actualment s'estan preparant tots els quartets de Beethoven i s'ha començat ja a donar la sèrie completa dels de Mozart. S'està preparant igualment un cicle de música contemporània en el qual, entre altres obres importants, figuren un quartet i el concert per a piano de Hindemith; diverses composicions per a conjunts reduïts de Stravinsky, de Bartók i altres.

En una d'aquestes importants audicions de música *da camera*, es donà a conèixer, diumenge darrer, una bella petita obra de Milhaud, el seu setè quartet. En ella no es trobarà ni el rude barbarisme d'un Stravinsky ni les abstraccions enigmàtiques de l'escola schönbergiana ni tampoc la complexitat d'un Hindemith. En aquesta bella partitura de Milhaud hom troba un lirisme deliciós — lluny, tanmateix, de caure en el sentimentalisme fatal —, d'una lucidesa exemplar i d'una riquesa de ritme que dóna una lleugeresa extraordinària a cada compàs.

Tota l'obra és un bell producte del fons melòdic de l'òpera lírica francesa i de l'estil «objectiu» i transparent d'un Satie. Aquesta audició haurà, a ben segur, guanyat molts amics a la música contemporània.

El Quartet Català fou l'executor d'aquesta obra difícil i delicada. Cal parlar d'aquest quartet i amb elogi. Rarament es podria trobar un conjunt semblant de joves músics, el nom dels quals avui no importa. Es parla massa sovint de l'idealisme d'un artista. Gairebé sempre cal malfiar-se'n. En els cercles artístics ben sovint aquest pretès idealisme es basa en un sentit massa realista de les coses d'aquest món. No podem estar-nos de pensar en Richard Strauss i alguns altres que hem pogut conèixer en aquest punt. L'idealisme del Quartet Català és d'una altra mena. Es un idealisme que sols es consagra a l'alta música, que, lluny de tota vanitat personal, de tota posa estudiada, no cerca altra cosa que realitzar una interpretació perfecta de la música. A aquesta finalitat, aquest Quartet aporta totes les qualitats necessàries: una tècnica estupenda, un sentit rítmic que ultrapassa les majors dificultats i que amb prou feines les deixa percebre i una exactitud i una netedat del joc del conjunt realment extraordinàries. Tot plegat fa d'ells els intèrprets ideals de la música moderna en la ràdio.

Però cal també haver-los sentit interpretar Haydn i Mozart per a compendre immediatament que aquest sentit absolutament modern de l'«objectivitat» en la interpretació d'una obra musical no fa més que donar tot el seu valor integral al repertori dels grans mestres clàssics. Aquest és l'idealisme dels joves músics del Quartet Català. Cal agraïr a Ràdio Associació de Catalunya d'haver-los procurat una sòlida base d'existència que els permeti construir realitzant llur treball enorme de preparació i de perfecció.

* * *

L'Associació Obrera de Concerts ha tingut la bona idea d'invitar els seus socis a un concert d'orgue. L'enorme afluència de públic al Palau Nacional de Montjuïc confirma l'atracció que l'Associació exerceix sobre la massa i a la qual ens hem referit diverses vegades en aquestes mateixes pàgines. El mestre Joan Suñé Sintes posseeix una tècnica respectable que posa, malauradament, al servei d'un programa gens satisfactori. La majoria de les obres es catalogueu en aquest pèssim estil de virtuositat romàntica que en l'orgue és ben difícil de tolerar. En lloc d'aquestes beneiteries franceses hauríem preferit escoltar algunes obres espanyoles dels grans compositors clàssics. El nostre Suñé no ignora pas que hi hagué un dia en què Espanya era plena de grans mestres del seu instrument i que hi hagué una veritable florescència de l'art de l'orgue. Caldrà potser recordar les antologies de Felip Pedrell? Estem segurs que coneixerà millor que nosaltres les obres de Cabanilles, el gran organista valencià (1644-1712), les quals han estat publicades en dos rics volums per l'nstitut d'Estudis Catalans. Per què, doncs, aquest mestre d'orgue català no ens vol fer conèixer els fruits meravellosos del zel científic dels musicòlegs catalans?

OTTO MAYER

EN HOMENATGE A PAU CASALS

Doctor «honoris causa»?

He rebut periòdics catalans en els quals es parla d'un homenatge nacional a Pau Casals que es projecta. De Madrid estant, trameto la meva modesta adhesió a aquest projectat homenatge, la idea del qual ha d'omplir de goig i de satisfacció tots els que s'interessen per la causa de la cultura i de l'art.

Pau Casals no necessita homenatges. N'ha rebut molts, moltíssims, a tot arreu al món. Per a adonar-se dels èxits del gloriós mestre català, cal llegir els periòdics estrangers, que

Casals als vint-i-cinc anys

en parlen molt més que els d'ençà dels Pireneus. Es pels periòdics estrangers que em vaig assabentar, fa poc, del clamorós èxit que Casals va obtenir a Londres, i que Budapest l'espera pel mes de març, per a tornar a celebrar un altre cop el músic més popular de les sales de concert d'Hongria.

El públic de Budapest és el més capritxós i el més difícil de tots. Caruso, Adelina Patti, l'Argentina, i tants altres artistes estrangers varen conèixer el fracàs a Budapest; foren xiulats pel més exigent de tots els públics europeus, aquest públic que va de smoking als concerts i que sacrifica els diners que hauria d'esmerçar en menjar per a sentir tocar un Szigeti, un Hubermann, un Sauer... I abans que ningú, sobretot, un Pau Casals...

El públic de casa nostra és molt fred; Hongria no es una nació meridional. No he vist mai, però, escenes com les que es produeixen després de cada concert de Pau Casals a Budapest. La gent, transportada, aplaudeix i no surt. I no deixa sortir el mestre. Envaint l'estrada, li beser les mans, li parlen i estan contents si li poden tocar el vestit. La direcció fa apagar els llums; el públic es queda a les fosques, però segueix aplaudint. I aleshores, obligat pel públic, Pau Casals interpreta alguna composició no consignada en els programes. L'endemà matí, tots els que varen sentir la nit anterior l'arquet màgic del mestre català, obren el diari per a llegir les crítiques entusiastes dels millors musicòlegs de la capital, crítiques que, en el cas de Pau Casals, no són crítiques sinó homenatges. Es un goig de veure el crític més irònic i més difícil d'acontentar, Aladár Tóth, tot entusiasmat amb els concerts del més important músic català de nostres dies.

El més important músic, he dit; si no el més important català. Podríeu designar-me'n un altre de tan conegut, tan apreciat a tot arreu del món i que hagi fet conèixer el nom de Catalunya a tots vents, com aquest artista màxim, amb el seu arquet i el seu violoncel?

Si el president de la Generalitat pogués donar condecoracions, podria augmentar amb una més la sèrie de les que Casals ja posseeix, sense que les hagi demanat. Però Catalunya pot atorgar-li, des de fa poc, una altra condecoració, una altra mena d'homenatge.

Des de no fa gaire, Catalunya té la seva Universitat. Aquesta Universitat pot, per fi, crear doctors de tota mena; entre ells, sens dubte, també doctors *honoris causa*. Una Universitat jove que es troba haver de començar de nomenar doctors *honoris causa*, ha de triar bé les persones a les quals atorgar aquesta dignitat tan alta, la més alta que es pugui donar. Conferint aquest preat títol de *doctor honoris causa* de la Universitat Autònoma de Catalunya, la Universitat honorarà Pau Casals i al mateix temps s'honorarà ella mateixa. Aquest títol de *doctor honoris causa* cal conferir-lo a poquíssimes persones, perquè no perdi la seva gran i altíssima reputació. No crec — reconeixent tots els mèrits que puguin tenir altres digníssimes persones de Catalunya — que es pugui trobar una altra personalitat tan digna com la de Pau Casals, els mèrits del qual són coneguts per tothom.

Aquest any, per primera vegada, té lloc a la Universitat de Barcelona un curs de Musicologia. Aquest any, la Universitat podria nomenar *doctor honoris causa* el ciutadà que porta el nom català més gloriós dels nostres dies i que a la vegada és un músic. Deixant de banda les diferències que puguin existir entre opinions de tota mena, crec que tothom podrà estar conforme amb la nostra proposta de nomenar Pau Casals *doctor honoris causa* de la Universitat.

Amb aquest nomenament, que sense cap dubte tindria un eco considerable en la premsa nacional i mundial, la nova Universitat catalana, digna de les seves altes tradicions, trametria la seva targeta de presentació a tot el món.

OLIVER BRACHFELD

Les edicions de música

J. S. Bach: Inventionen und Sinfonien. (Text íntegre i report de revisió. Ed. C. F. Peters. Leipzig.)

La figura de Bach atrau sempre novament els músics i els musicòlegs. En el moment actual encara estem lluny d'haver posat en clar tots els detalls de l'obra i de la vida del gran Mestre. Adhuc el text de les seves obres no es troba lliure d'ésser objecte de discussions. Està doncs justificada l'aparició de l'obra que comentem, la qual obra restableix per primera vegada, damunt la base de diversos autògrafs i còpies, el text d'una de les seves composicions

Firma falsificada de Bach

més conegudes: *Invencions a dues i Simfonies a tres veus*. Tots els pianistes les han estudiades i n'han tret llurs primeres nocions d'estil polifònic. Les vicissituds dels manuscrits de Johann Sebastian, que ens són revelades per les investigacions erudites del doctor Landshoff, són veritablement esbalaïdores. Estaven en part escampats d'ací d'allà i sabíem únicament de tant en tant que un senyor Tal havia adquirit «un bon gruix d'autògrafs de simfonies, sonates, concerts, trios, obertures, fugues, etc.» del gran Bach. O bé els trobàvem a la mà d'un dels seus nombrosos fills, Friedemann, per exemple, el qual tractava de viure de la seva venda. Aquest desgraciat, que no va poder subsistir durant els darrers anys de la seva vida sinó dels socors d'alguns amics jueus (!) de Bach, ni tan sols reculava, enmig del seu extrem infortuni, davant la falsificació de la signatura del seu pare.

El gravat que publiquem ací fa veure clarament com el pobre Friedemann va afegir amb una mà tremolosa, els dos noms illustres al cognom de Bach per fer passar una simple còpia d'una altra mà per un original del seu pare.

El report de revisió que acompanya el volum del text integral, és un model d'exactitud científica. Un estudi comparat dels diferents autògrafs i còpies, nous i importants punts de mira sobre la qüestió de l'ornamentació de l'estil barroc, ens donen esclariments interessants, indispensables per a tots els qui senten admiració pel gran mestre organista de Leipzig. El text íntegre de l'obra esmentada (Ed. Peters, n.º 4201) anulla completament totes les altres edicions existents, puix que presenta des d'ara el sol text autèntic d'aquesta obra de Bach, potser la més popular i la més sovint executada. — O. M.

COMPANION
NOUS MODELS SÈRIE 1934

5 ALTERNA

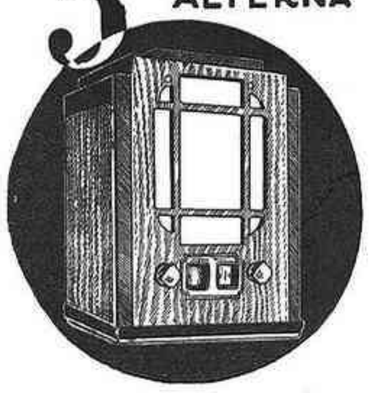

Superheterodí de 5 làmpares per a corrent alterna amb altaveu dinàmic i presa de fono
Model 1161 **475 ptes.**

6 ALTERNA

Superheterodí de 6 làmpares per a corrent alterna amb altaveu dinàmic gran de 200 mm. de diàmetre i presa de fono
Model 1191. **750 ptes.**

6 UNIVERSAL

Superheterodí de 6 làmpares per a corrents alterna i contínua amb altaveu dinàmic
Model 1155. **425 ptes.**

Stewart Warner

Representants exclusius per a Espanya: VIVÓ, VIDAL I BALASCH, Enginyers Corts Catalanes, 589. - BARCELONA P. Recoletos, 14. - MADRID

SABÓ
DE SALS D'AIGUES DE
FARONS
(PONTEVEDRA)
Deliciós per al tocador. - Unic per al bany
Venda a l'engrós
PERFUMERIA LA FLORIDA, S. A.

ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS
ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS
TALLERS GRÀFICS
PATRICI ARNAU
VERDAGUER I CALLÍS, 3, 5 I 7
(DAVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)
ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCÀRRECS. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON
14856

IMPRESOS COSTA
Nou de la Rambla, 45
BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006